

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 5.11.2008.
COM(2008) 674 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Paplašināšanās stratēģija un galvenie uzdevumi 2008.-2009. gadā

{SEC(2008) 2692}
{SEC(2008) 2693}
{SEC(2008) 2694}
{SEC(2008) 2695}
{SEC(2008) 2696}
{SEC(2008) 2697}
{SEC(2008) 2698}
{SEC(2008) 2699}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Paplašināšanās stratēģija un galvenie uzdevumi 2008.-2009. gadā

1. IEVADS

Paplašināšanās ir viens no spēcīgākajiem ES politikas instrumentiem. Tas kalpo ES stabilitātes, drošības un konfliktu novēršanas stratēģiskajām interesēm. Paplašināšanās palīdzēja palielināt labklājību un izaugsmes iespējas, uzlabot savienojumus ar vitāli svarīgiem transporta un energoresursu piegādes maršrutiem un palielināt ES nozīmi pasaulē. ES 2009. gada maijā atzīmēs 2004. gada paplašināšanās piekto gadadienu.

Pašreizējā paplašināšanās darba kārtība attiecas uz Rietumbalkānu valstīm un Turciju, kam tika dota iespēja kļūt par ES dalībniecēm pēc tam, kad tās būs izpildījušas vajadzīgos nosacījumus. Eiropas perspektīva sekmēja mieru un stabilitāti un palīdzēja partneriem rast pareizo risinājumu tādās nopietnās situācijās kā Kosovas neatkarības pasludināšana, vienlaikus saglabājot drošību reģionā. Gan Rietumbalkānos, gan Turcijā tā kalpo par spēcīgu stimulu politiskām un ekonomiskām reformām. ES ir stratēģiski ieinteresēta saglabāt šā procesa dinamiku, balstoties uz pieņemtiem principiem un nosacījumiem. Šī ieinteresētība projekta stabilitātē ir vēl aktuālāka, ņemot vērā nesenos draudus stabilitātei ES austrumos, tostarp Dienvidkaukāzā.

Turcijas stratēģiskais nozīmīgums Eiropas Savienībai vēl vairāk pieaug tādas svarīgās jomās kā enerģijas drošība, konfliktu novēršana un atrisināšana un reģionālā drošība Dienvidkaukāzā un Tuvajos Austrumos. Šis valsts iesaistīšanās attiecībās ar ES, risinot sarunas un veicot ar tām saistītās reformas, kas jau ir uzsāktas, padara to par lielāku stabilizējošu spēku reģionā, kurā ir daudz problēmu. Pašreizējā drošības situācija Eiropā prasa stabilitātes konsolidāciju un plašākas reformas Rietumbalkānos.

Ņemot vērā minētos apstākļus, konsekventi īstenot atjaunoto konsensu par paplašināšanos, kā noteikts Eiropadomes 2006. gada decembra sanāksmē, ir svarīgāk nekā jebkad agrāk. Šā konsensa pamatā ir saistību saskaņošanas principi, taisnīgi un stingri nosacījumi, labāka saziņa ar sabiedrību un ES spēja integrēt jaunas dalībvalstis.

ES ir veikusi pasākumus, lai uzlabotu paplašināšanās procesa kvalitāti, īpaši ņemot vērā iepriekšējās paplašināšanās kārtās gūto mācību. Tagad jau agrīnā posmā lielāku uzmanību pievērš tiesiskumam un labai pārvaldībai. Temps, kādā kandidātvalsts vai potenciālā kandidātvalsts tuvojas ES, atspoguļo tās politisko un ekonomisko reformu gaitu, kā arī tās spēju uzņemties dalības saistības un pienākumus saskaņā ar Kopenhāgenas kritērijiem.

Turpmākais gads būs izšķirošs problēmu risināšanā Rietumbalkānos. Rietumbalkānu valstu virzību uz dalību ES var paātrināt, ja tās izpilda vajadzīgos nosacījumus. Paredzams, ka Horvātija sasniegs pievienošanās sarunu noslēguma posmu līdz 2009. gada beigām, ja tā būs veikusi vajadzīgos sagatavošanas pasākumus. Turpmākas reformas Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā ļaus šai valstij tuvināties ES. Potenciālās kandidātvalstis progresā rezultātā varētu iegūt kandidātvalstu statusu pēc tam, kad būs apliecinājušas savu gatavību.

Pievienšanās sarunu norise ar Turciju atspoguļo reformu gaitu, kā arī to, kā šī valsts pilda attiecīgos nosacījumus. Tagad Turcijai jāatjauno politisko reformu centieni.

Starptautiskās finanšu krīzes tiešā ietekme uz Rietumbalkānu un Turcijas tautsaimniecību un finanšu nozari līdz šim ir bijusi maza. Tomēr norēķinu konta deficīta ievērojamā palielināšanās, ar ko saskaras lielākā daļa valstu, palielina to neaizsargātību pret ārējiem faktoriem. Sakarā ar globālo finanšu krīzi varētu samazināties ārējie kredīti un tiešie ārvalstu ieguldījumi.

Saistībā ar Kipras jautājumu Kipras grieķu un Kipras turku kopienas vadītāji uzsāka pilnvērtīgas sarunas par visaptverošu noregulējumu Apvienoto Nāciju Organizācijas aizgādībā. Komisija atbalsta viņu centienus un ir gatava sniegt tehniskas konsultācijas jautājumos, kuri ir ES kompetencē.

Eiropas Savienība ir spēcīgāka, ja tai ir stabili, bagāti un demokrātiski kaimiņi. Par sadarbības pamatu izmantojot kopīgas vērtības un intereses, ES un tās kaimiņvalstis var efektīvāk risināt aktuālās problēmas. Savienība arī nostiprinās attiecības ar Eiropas kaimiņattiecību politikas partnervalstīm austrumos un dienvidos, lai palielinātu savstarpējo drošību un labklājību. Šajā sakarā īpaši nozīmīga būs pašlaik sagatavošanā esošā Austrumu partnerība, ka arī Barselonas process - Vidusjūras reģiona valstu savienība.

Šajā paziņojumā aprakstīti gūtie panākumi un lielākās problēmas, ar kurām saskārās valstis, kas iesaistītas paplašināšanās procesā. Tajā izklāstīta Komisijas pieeja šo valstu centieni virzībai un atbalstam nākamajā gadā.

2. ATJAUNOTAIS KONSENSS PAR PAPLAŠINĀŠANOS UN TĀ ĪSTENOŠAN

2.1. Situācijas raksturojums saistībā ar gūtajiem panākumiem un pārējās problēmas šajās valstīs

Rietumbalkāni

Pagājušajā gadā, reģionam gūstot panākumus (lai gan nevienmērīgus) reformu jomā un noteikto kritēriju un nosacījumu izpildē, Rietumbalkānu valstis ir tuvinājušās ES. Reģionā tika uzturēta stabilitāte, un pēc neatkarības pasludināšanas un konstitūcijas stāšanās spēkā Kosovā situācija kopumā saglabājās mierīga. Reģionā turpinājās augsti izaugsmes tempi, īpaši pateicoties vietējiem un ārvalstu ieguldījumiem; vienlaikus turpinājās reformas un uzlabojās vispārējais dzīves līmenis. Reģionālās sadarbības padome (RSP) pārņēma pienākumus no Stabilitātes pakta, pastiprinot tieši iesaistīto valstu atbildību par reģionālo sadarbību Dienvidaustrumeiropā.

Tomēr Rietumbalkānu valstis joprojām saskaras ar vairākām problēmām, kas tām ir pārbaudes akmens un var ietekmēt drošību, stabilitāti un labklājību reģionā. Vēl ir jānostiprina reformas un saskaņas atjaunošana. Lielā daļā Rietumbalkānu nopietnākās bažas joprojām ir saistītas ar valsts veidošanu, iestāžu konsolidāciju, kā arī labāku pārvaldību. Lielākajā daļā valstu vēl ir jāizveido profesionāls, objektīvs un atbildīgs civildienests. Jautājums, kas joprojām ir nozīmīgs visā reģionā, ir tiesiskuma nodrošināšana, īpaši ar tiesu sistēmas reformas palīdzību, un cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību. Vēl arvien ir nepietiekams dialogs un kompromiss starp politiskajiem spēkiem, tostarp saistībā ar etniskiem jautājumiem. Nav atrisināti kaimiņattiecību jautājumi. Pieaudzis inflācijas vidējais līmenis. Ievērojami palielinājies norēķinu konta deficīts. Dažās valstīs joprojām ir ļoti augsts bezdarba

līmenis. Ir vajadzīgas nodarbinātības politikas un sociālās politikas turpmākas reformas. Nelabvēlīgāku ārējo apstākļu, īpaši starptautiskās finanšu krīzes dēļ ir radušās makroekonomiskās problēmas.

Valstu līmenī var ziņot par šādiem notikumiem.

Pievienšanās sarunas ar Horvātiju ir nonākušas izšķirošajā posmā, tādējādi parādot reģionam kopumā, ka ES dalības perspektīva ir realitāte saskaņā ar Eiropas Savienības saistībām, ja tiek izpildīti vajadzīgie nosacījumi.

Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā tika gūti panākumi vairākās svarīgās jomās, kas uzsvērtas Komisijas 2008. gada marta ziņojumā¹, īpaši attiecībā uz tiesu sistēmas reformu, policijas reformu un Stabilizācijas un asociācijas nolīgumā paredzēto prasību izpildi. Tomēr vardarbīgi incidenti un nopietni pārkāpumi kropļoja parlamenta vēlēšanu gaitu. Lai īstenotu reformas saskaņā ar pievienšanās partnerības prioritātēm, ir vajadzīgs konstruktīvs politiskais dialogs un izlēmīga rīcība.

Albānijā turpinājās progress svarīgāko politisko reformu īstenošanā. Pagaidu nolīgums ar ES stājās spēkā pirms diviem gadiem, un tagad tā īstenošana kopumā norit gludi. Tomēr joprojām svarīgs uzdevums ir nodrošināt tiesiskumu un valsts iestāžu pareizu darbību. Vēl ir jāuzlabo administratīvās un tiesībaizsardzības spējas.

Uzsāktas politiskas reformas Melnkalnē. Pagaidu nolīguma īstenošana, kurš stājās spēkā šā gada sākumā, kopumā norit gludi. Tomēr joprojām svarīgs uzdevums ir turpināt tiesu sistēmas reformu un nostiprināt tiesiskumu. Vēl ir jāuzlabo administratīvās un tiesībaizsardzības spējas.

Stabilizācijas un asociācijas nolīguma (SAN) parakstīšana ar Bosniju un Hercegovinu apliecināja ES apņēmību nodrošināt šai valstij nākotni Eiropā. Bosnija un Hercegovina jūlijā sāka īstenot Pagaidu nolīgumu. Tomēr abu etnisko vienību galvenie politiskie līderi apstrīdēja konstitucionālos elementus, ko izveidoja ar Deitonas/Parīzes Miera līgumu, un ar ES saistītās reformas nav pavisam uz priekšu. Trūkst vienprātības par reformu galvenajām prioritātēm.

Pēc prezidenta un parlamenta vēlēšanām Serbija ir atjaunojusi savu apņēmību saistīt nākotni ar Eiropu, balstoties uz kopīgām vērtībām. SAN tika parakstīts, un Pagaidu nolīgumu sāks īstenot, tiklīdz Padome būs pārliecinājusies, ka Serbija pilnībā sadarbojas ar Starptautisko kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*). Liels solis uz priekšu bija Radovana Karadžiča arests un saukšana pie atbildības, bet šis process vēl ir jāpabeidz. Serbija ir pierādījusi, ka tai ir administratīvie resursi, lai gūtu ievērojamus panākumus virzībā uz ES. Tomēr pagājušajā gadā reformu virzība kavējās. Svarīgs uzdevums joprojām ir tiesu sistēmas reforma un korupcijas novēršana.

Sakarā ar jauno situāciju Kosovā² nācās pārstrukturēt starptautisko dalībnieku klātbūtni. Tam vajadzētu atvieglot *EULEX* misijas izvēršanu Kosovā, kura pašlaik tiek gatavota. Situācija Kosovā ir *sui generis*, un nevar uzskatīt, ka tā rada precedentu. Eiropadome paziņoja par ES gatavību veicināt Kosovas politisko un ekonomisko attīstību, nosakot skaidru Eiropas perspektīvu saskaņā ar reģiona ES perspektīvu. Konstitūcija, ko pieņēma Kosova, atbilst Eiropas standartiem, un ir pieņemts ievērojams skaits galveno tiesību aktu. Galvenie

---

¹ Rietumbalkāni. Eiropas perspektīvas stiprināšana - COM(2008)127 galīgā redakcija, 5.3.2008.

² Saskaņā ar ANO Drošības padomes Rezolūciju 1244/99.

uzdevumi tomēr paliek nemainīgi, īpaši institūciju nostiprināšana, tiesiskuma pastiprināšana un dialoga un saskaņas atjaunošanas veicināšana starp kopienām.

Turcija

Šo gadu iezīmēja liela politiska spriedze. Ģenerālprokurors vērsās Konstitucionālajā tiesā, lai aizliegtu valdošo partiju saistībā ar tās darbībām, kas vērstas pret laicīgumu. Tiesa rezultātā tomēr nolēma noraidīt šo prokurora prasību, un tā vietā uzlika finansiālu sodu. Šī rīcība palīdzēja novērst nopietnu politisku krīzi, un tai jāsniedz jaunas iespējas atjaunot dialogu un kompromisa garu starp politiskām partijām.

ES stingri nosodīja KSP teroristu uzbrukumus, kuri prasīja daudzas dzīvības. Turcijas bruņotie spēki veica vairākas operācijas pret KSP bāzēm Irākas ziemeļos.

Pateicoties aktīvai diplomātijai, Turcijai bija konstruktīva loma tās tuvākajā apkaimē un plašākā mērogā Tuvajos Austrumos. Pēc krīzes Gruzijā tā ierosināja izveidot Kaukāza stabilitātes un sadarbības platformu, lai veicinātu dialogu starp minētā reģiona valstīm. Prezidents *Gül* apmeklēja Erevānu, un tā bija Turcijas prezidenta pirmā vizīte kopš Armēnijas neatkarības atgūšanas. Turcija uzņēmas starpnieka lomu starp Izraēlu un Sīriju un vadīja dialogu ar Irānu par kodolieroču jautājumu.

Turcijas ģeostratēģiskajai atrašanās vietai ir svarīga loma ES enerģijas drošībā, īpaši enerģijas avotu dažādošanā. Būtiska ir ciešāka sadarbība enerģētikas jomā starp ES un Turciju, kā arī citām reģiona valstīm – gan piegādātājām, gan tranzītvalstīm. Pašreizējie un turpmākie cauruļvadu projekti ir resurss visām valstīm, kuru teritoriju šie cauruļvadi šķērso, īpaši Turcijai. Viena no augstākajām ES enerģijas drošības prioritātēm ir savlaicīgi pabeigt dienvidu gāzes transporta koridoru, ātri īstenojot plānotos projektus, jo īpaši Nabuko gāzesvada projektu.

Pašreizējā valdība nāca pie varas brīvās un godīgās vēlēšanās 2007. gada jūlijā, saņemot plašas pilnvaras veikt reformas. Tā atjaunoja apņēmību piedalīties ES pievienošanās procesā un veikt ar to saistītās reformas, un paziņoja par darbu pie jaunas konstitūcijas. Tika gūti zināmi panākumi vārda brīvības jomā un saistībā ar tādu reliģisku kopienu tiesībām, kas nav musulmaņi. Nolūkā stiprināt vārda brīvības tiesiskās aizsardzības līdzekļus tika grozīts Kriminālprocesa kodeksa 301. pants. Parlaments pieņēma jaunu tiesību aktu par fondiem, kurā risinātas vairākas problēmas, ar kurām saskaras reliģiskās kopienas, kas nav musulmaņi. Turklāt valdība nolēma pabeigt Dienvidaustrumu Anatolijas projektu (*GAP*) valsts dienvidaustrumu daļas ekonomiskajai attīstībai.

Tomēr tagad ir vajadzīgs jauns stimulants reformām, lai nostiprinātu demokrātiju un cilvēktiesības, modernizētu un attīstītu valsti un tuvinātu to ES. Īpaša uzmanība jāvelta noteikumiem par politiskām partijām, vārda brīvībai un sieviešu tiesībām.

Turcijas ekonomika turpināja attīstīties salīdzinoši labi, un, neraugoties uz lēnākiem IKP pieauguma tempiem, tika saglabāta makroekonomiskā stabilitāte. Tomēr ievērojamo ārējā finansējuma vajadzību dēļ pieaug neaizsargātība pret ārējiem faktoriem. Turcijā tagad ir funkcionējoša tirgus ekonomika Kopenhāgenas ekonomisko kritēriju izpratnē. Ja Turcija turpinās īstenot visaptverošu reformu programmu strukturālo trūkumu novēršanai, paredzams, ka vidējā termiņā tā spēs izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēkus Eiropas Savienībā. Papildus minētajam palielinājās Turcijas un ES savstarpējā ekonomiskā atkarība.

2.2. Pirmspievienošanās instrumenti - galveno problēmu risināšana

Komisija, balstoties uz 2007. gada paplašināšanās stratēģiju, pilnībā izmantoja savus pirmspievienošanās instrumentus, lai risinātu galvenos uzdevumus, kas saistīti ar valsts veidošanu, labu pārvaldību, tiesiskumu un pilsoniskas sabiedrības attīstību. Tas jau ir devis ievērojamus rezultātus.

Tika veikti pastāvīgi centieni uzlabot paplašināšanās procesa kvalitāti, tostarp nosakot tādas stingrus kritērijus kā nosacījumi sarunu nodaļu atvēršanai un slēgšanai un sagatavojot papildu ietekmes pētījumus par galvenajām politikas jomām.

Padome pieņēma Komisijas priekšlikumus attiecībā uz pievienošanās un Eiropas partnerībām, kuros ietvertas šīs galvenās prioritātes. Komisija pastiprināja politisko dialogu, par galvenajiem atsauces dokumentiem izmantojot partnerības. Tika gūti panākumi arī ekonomiskā dialoga jomā, izmantojot pirmspievienošanās fiskālās uzraudzības mehānismu.

Partnerības prioritātes noteica atbalsta programmu veidošanu un atbalsta sniegšanu saskaņā ar Pirmspievienošanās atbalsta instrumentu (PAI), kā rezultātā palielinājās atbalsts fundamentālām reformām. PAI atbalsts 2008. gadā ir 1,4 miljardi euro. No 840 miljoniem euro, kas paredzēti pārejas palīdzībai un iestāžu veidošanai valstu PAI programmās, 33 % tagad izmanto, lai pastiprinātu pārvaldību, veicinātu administratīvo un tiesu sistēmas reformu, nostiprinātu tiesiskumu, atbalstītu cīņu pret korupciju un organizēto noziedzību, sekmētu cilvēktiesības, aizsargātu mazākumtautības un veidotu pilsonisku sabiedrību. ES dalībvalstu amatpersonu palīdzību attiecībā uz ātrās reaģēšanas darbībām piedāvā arī *TAIEX* un *SIGMA*³. Vidēja termiņa palīdzība minētajām reformām ietver mērķsadarbības tīklus starp valsts pārvaldes iestādēm un mērķfinansējuma shēmas NVO projektiem.

Komisija ir uzņēmusies iniciatīvu koordinēt PAI atbalstu ar starptautisko finanšu iestāžu (SFI) un citu līdzekļu devēju sniegto atbalstu. Tas palielina PAI atbalsta iedarbīgumu ekonomiskās un sociālās attīstības jomā. Sadarbībā ar Eiropas Investīciju banku (EIB), Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banku (ERAB) un Eiropas Padomes Attīstības banku (EPAB) ir izveidots infrastruktūras projektu mehānisms. Tas ir svarīgs pasākums virzībā uz Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmas izveidošanu līdz 2010. gadam, par kuru vienojās Komisija, EIB, ERAB un EPAB un kuru atbalstīja Eiropadomes sanāsmē jūnijā. Citas iniciatīvas ietver energoefektivitātes mehānismu, kā arī vienotu mehānismu MVU attīstībai - Eiropas Fondu Dienvidaustrumu Eiropai. Tas dos labumu desmitiem tūkstošu mazo uzņēmumu visā reģionā.

Uzdevumi, ko saistībā pirmspievienošanās palīdzības īstenošanu agrāk veica Eiropas Rekonstrukcijas aģentūra (ERA), tagad pilnībā ir nodoti Komisijas pārstāvniecībām un birojiem Belgradā, Podgoricā, Prištinā un Skopjē. Aģentūra darbību izbeigs 2008. gada 31. decembrī. Mērķis ir panākt, lai partnervalstis pārņemtu palīdzības īstenošanu, kad tās būs apliecinājušas gatavību to darīt.

Komisija jūlijā organizēja Kosovas sociālekonomiskajai attīstībai veltītu līdzekļu devēju konferenci, kuras kopējais devums bija 1,2 miljardi euro, no kuriem gandrīz 800 miljonus euro ieguldīja Eiropas Savienība un tās dalībvalstis. Šim atbalstam vajadzētu ievērojami

---

³ *TAIEX* - Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņa, kuru pārvalda Komisija; *SIGMA* - Atbalsts uzlabojumiem pārvaldībā un vadībā (ESAO programma, ko atbalsta Komisija saistībā ar paplašināšanos).

veicināt Kosovas attīstību. Ir svarīgi, lai līdztekus līdzekļu devēju sniegtajai palīdzībai Kosovas valdība pildītu saistības attiecībā uz fiskālo disciplīnu, valsts izdevumu pārvaldi un ekonomikas politikas reformu.

Saskaņā ar 2007. gada paplašināšanās stratēģijas dokumentu īpaša uzmanība tika veltīta cilvēku savstarpējiem kontaktiem. Vīzu režīma atvieglošanas un atpakaļuzņemšanas nolīgumi 2008. gada janvārī stājās spēkā ar visām attiecīgajām valstīm, un Komisija risina ar tām dialogu par vīzu režīma liberalizāciju. Šajā sakarā tika izveidoti vīzu režīma liberalizācijas ceļveži, kuros noteikti skaidri un reāli kritēriji vīzu režīma atcelšanai. Pasākumi, kas vērsti uz cilvēku savstarpējo kontaktu veicināšanu, ietver arī lielākas mobilitātes iespējas studējošiem un augstskolas diplomu ieguvušiem studentiem *Erasmus Mundus* un *Tempus* programmu ietvaros un papildu līdzekļus jauniešu apmaiņai un partnerībai saskaņā ar programmu „Jaunatne rīcībā”. Saskaņā ar *Tempus* programmu tika turpināts atbalsts augstākās izglītības reformai, veidojot partnerības starp augstskolām.

Pēc tam, kad tika izveidota Enerģētikas kopiena, tika sāktas sarunas par Transporta kopienas izveidošanu Rietumbalkānos nolūkā parakstīt nolīgumu 2009. gada laikā. Tika arī gūti panākumi Eiropas Kopējās gaisa telpas (EKG) īstenošanā. Vides jomā tiek izstrādāts jauns reģionālās sadarbības mehānisms, lai kopīgi risinātu vides problēmas saistībā ar pirmspievienošanās posmu.

Reaģējot uz starptautisko finanšu krīzi, Komisija ir gatava palīdzēt paplašināšanās valstu iestādēm pārvaldīt finansiālās un ekonomiskās sekas.

Nozīmīgs darbs tika veltīts, lai atbalstītu reģionālās sadarbības iniciatīvas saskaņā ar Saloniku darba kārtību un pasākumiem, kas ieskicēti Komisijas 2008. gada marta paziņojumā. Darbu sākusi jaunizveidotā Reģionālās sadarbības padome (RSP). Tagad tās uzdevums ir nodrošināt reģionālo pasākumu efektivitāti un to turpmāku racionalizāciju. Pie reģionālajām iniciatīvām, ko atbalsta Komisija, pieder palīdzība RSP sekretariātam, Valsts pārvaldes reģionālā skola, ko paredzēts izveidot Danilovgradā (Melnkalne), jauna iniciatīva katastrofu riska mazināšanai, kā arī kultūras mantojuma atjaunošanas un vēstures mācību grāmatu projekti. Ar CBTN sekretariāta starpniecību Komisija atbalsta arī sadarbību tirdzniecības jautājumos. Saistībā ar muižu drīz stāsies spēkā izcelsmes noteikumu diagonālās kumulācijas nosacījumi starp ES un dažām Rietumbalkānu valstīm, tādējādi atvieglojot tirdzniecības reģionālo integrāciju⁴.

PAI ietvaros Komisija izveidoja jaunu finanšu mehānismu, lai veicinātu pilsoniskas sabiedrības veidošanu un dialogu. Ar pilsoniskās sabiedrības mehānismu 2008. gadā ir sniegts atbalsts aptuveni 30 miljonu euro apmērā, un tas būs vērsts uz spēju veidošanu vietējā līmenī. Komisija aprīlī rīkoja vērienīgu konferenci par pilsoniskās sabiedrības attīstību Dienvidaustrumeiropā. Konference veicināja kontaktu veidošanu, apmaiņu ar paraugpraksi un partnerību veidošanu. Šīs iniciatīvas atbalsta saskaņas atjaunošanu starp tautām, kā arī progresu ceļā uz dalību ES.

Labāka saziņa ar sabiedrību ir svarīgs atjaunotā konsensa par paplašināšanos princips. Komisija veicina sabiedrisku apspriešanu par ES paplašināšanos gan dalībvalstīs, gan paplašināšanās valstīs, veicot saziņas pasākumus pilsoniskās sabiedrības organizācijām,

---

⁴ Diagonālā kumulācija dod valstij iespēju pārveidot un eksportēt produktu uz ES ar atvieglotiem tirdzniecības noteikumiem pat tad, ja daļai produkta izejmateriālu izcelsmes valsts ir cita valsts, kas piedalās sistēmā.

žurnālistiem un jaunatnei, tostarp izlaižot videoklipus, sarīkojot Eiropas ielu futbola festivālu Foča un konkursu jauniem žurnālistiem „Paplašini skatījumu”. Šīs iniciatīvas papildināja dalībvalstu un partnervalstu saziņas centienus.

3. PAPLAŠINĀŠANĀS PROGRAMMA 2008.-2009. GADAM

3.1. Rietumbalkānu virzības paātrināšana uz dalību ES

Eiropadomes 2008. gada jūnija sanāsmē tika vēlreiz apliecināts atbalsts Rietumbalkānu Eiropas perspektīvai. Tajā tika uzsvērts, ka, gūstot stabilus panākumus ekonomikas un politisko reformu jomā un izpildot vajadzīgos nosacījumus un prasības, atlikušajām potenciālajām kandidātvalstīm Rietumbalkānos ir jāiegūst kandidātvalstu statuss saskaņā ar viņu pašu sasniegumiem, paredzot dalību Eiropas Savienībā kā galīgo mērķi.

ES perspektīva joprojām ir būtiska Rietumbalkānu stabilitātei, saskaņas atjaunošanai un attīstībai saskaņā ar stabilizācijas un asociācijas procesu (SAP). Eiropas Savienības un visas Eiropas interesēs ir pēc iespējas straujāka virzība, reģionā īstenojot politiskās un ekonomikas reformas, panākot saskaņas atjaunošanu starp tautām un nodrošinot virzību uz ES. ES ir jābūt gatavai paātrināt pirmspievienšanās sagatavošanas darbu, tiklīdz būs izpildīti vajadzīgie nosacījumi, un nodrošināt, lai šis reģions arī turpmāk baudītu visaugstākā līmeņa politisko un ekonomisko režīmu saskaņā ar SAP. Tomēr panākumi ceļā uz dalību galu galā ir reģiona iedzīvotāju un to līderu rokās, jo tempi ir atkarīgi no katras valsts panākumiem vajadzīgo reformu pieņemšanā.

Šajā paziņojumā Komisija ierosina izveidot orientējošu ceļvedi, lai līdz 2009. gada beigām pabeigtu tehniskās sarunas ar Horvātiju, ja tiek izpildīti nosacījumi. Tas paskaidrots 3.2. iedaļā.

Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas turpmāka virzība uz ES būs iespējama tad, kad būs izpildīti Kopenhāģenas politiskie kritēriji un pievienošanās partnerības galvenās prioritātes. Jo īpaši šai valstij ir jānodrošina brīvas un godīgas vēlēšanas. Jāuzlabo dialogs starp lielākajām politiskajām partijām un politisko procesu dalībniekiem, lai panāktu iestāžu normālu darbību un paātrinātu reformu norisi. Komisija stingri uzraudzīs Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas progresu. Partnerības galvenās neizpildītās prioritātes ir nodrošināt panākumus, īstenojot tiesu sistēmas reformas, izveidot objektīvu un nepolitizētu policijas dienestu, turpināt objektīvu cīņu pret korupciju un nodrošināt, lai civildienestā strādājošo pieņemšana darbā un paaugstināšana amatā būtu balstīta uz profesionāliem kritērijiem.

Vairākas Rietumbalkānu valstis ir norādījušas, ka tās apver iespēju iesniegt pieteikumu dalībai ES. Komisija atgādina, ka būtisks elements katras valsts ceļā uz dalību ES ir apmierinoši sasniegumi, īpaši SAN saistību izpildē, tostarp ar tirdzniecību saistītu nosacījumu izpildē. Iesniedzot dalības pieteikumu, pēc Padomes pieprasījuma Komisija noteiktajā laikā sniedz atzinumu, kurā novērtēta valsts gatavība dalībai, un pētījumu par pievienošanās ietekmi uz galvenajām politikas jomām.

Albānijai jānodrošina, lai tās 2009. gada parlamenta vēlēšanas būtu pienācīgi sagatavotas un pareizi noritētu. Melnkalnei jāpastiprina tiesu sistēmas reforma. Abām valstīm jāturpina vairogt panākumus SAN īstenošanā, tostarp pilnveidojot administratīvās un izpildes spējas un nostiprinot tiesiskumu.

Bosnijai un Hercegovinai tagad ir steidzami jāpanāk vajadzīgais politiskais konsenss un jāturpina reformas, īpaši lai uzņemtos lielāku atbildību par savu pārvaldību. Vajadzīgs kopīgs skatījums uz valsts attīstības virzienu, lai iestādes varētu nevainojami darboties, lai varētu radīt funkcionālākas un efektīvākas valsts struktūras un paust vienotu viedokli par ES jautājumiem. Miera īstenošanas padome (MĪP) vēlāk šomēnes pārskatīs to, vai valsts ir gatava Augstā pārstāvja biroja slēgšanai. Tas atkarīgs no panākumiem piecu konkrētu mērķu izpildē⁵, kā arī no MĪP veiktā politiskās situācijas pozitīva novērtējuma, balstoties uz Deitonas Miera līguma pilnīgu izpildi. Komisija ir gatava atbalstīt Bosniju un Hercegovinu, lai tā varētu izpildīt šos nosacījumus.

Eiropadomes jūnija sanāksmē tika paziņots, ka Serbija var paātrināt virzību uz ES, tostarp iegūt kandidātvalsts statusu, tiklīdz būs izpildīti visi vajadzīgie nosacījumi. Komisija uzskata, ka Serbijai kandidātvalsts statusu varētu piešķirt 2009. gadā, ja šie nosacījumi būs izpildīti un ņemot vērā Komisijas atzinumu. Serbijai jābalstās uz pozitīvām pārmaiņām, pilnībā sadarbojoties ar *ICTY* un strauji turpinot reformu programmu, lai gūtu taustāmus rezultātus prioritārās jomās, tostarp tiesiskuma nostiprināšanā un ekonomisko un budžeta reformu paātrināšanā. Serbijai ir ļoti svarīga loma šajā reģionā. Tā tiek mudināta noteikt konstruktīvu pieeju Kosovas līdzdalībai reģionālās iniciatīvās un starptautiskos forumos un ES miera un stabilitātes nodrošināšanas centieniem Rietumbalkānos.

Kosovas sociālekonomiskā attīstība ir ļoti svarīga tās iedzīvotāju labklājībai un reģiona stabilitātei kopumā. Jūnijā Eiropadome paziņoja, ka Kosovai ir skaidra ES perspektīva tāpat kā pārējām Rietumbalkānu valstīm. ES cer, ka Serbija ieņems konstruktīvu nostāju *EULEX* misijas izvēršanā un mudinās Kosovas serbus piedalīties Kosovā attīstībā. Pastiprināsies pastāvīgais dialogs par reformām starp Komisiju un Kosovā iestādēm. Komisija pētīs visas iespējas, lai veicinātu Kosovā iesaistīšanos reģionālajā sadarbībā un aicina visas puses pieņemt konstruktīvu nostāju šajā sakarā. Tā izvērtēs līdzekļus, lai sekmētu Kosovā politisko un sociālekonomisko attīstību, un pētīs, kā Kosova reģiona ietvaros varētu virzīties uz integrāciju ES stabilizācijas un asociācijas procesa kontekstā. Ar šīs analīzes rezultātiem iepazīstinās priekšizpētes dokumentā 2009. gada rudenī.

Labas kaimiņattiecības un reģionālā sadarbība joprojām ir svarīgas virzībā uz dalību ES, un kā tādas tās ir stabilizācijas un asociācijas procesa būtisks elements. Gandrīz visiem reģionālajiem partneriem joprojām nav atrisināti divpusēji jautājumi ar to kaimiņvalstīm, pastāv arī robežstrīdi. Komisija turpinās uzraudzīt šīs norises un mudina visus partnerus kā prioritāti risināt divpusējos jautājumus. Ir vajadzīgs ievērojams darbs, lai pastiprinātu tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, tostarp kara noziegumu vietējo tiesas procesu izmeklēšanā.

Cilvēku savstarpējie kontakti padara Eiropas perspektīvu reālāku pilsoņiem.

Komisija turpinās stingri uzraudzīt vīzu režīma atvieglojumu nolīgumu pareizu īstenošanu. Tā uzraudzīs vīzu režīma atvieglojumu plānu īstenošanu un palīdzēs šīm valstīm izpildīt tajos noteiktos kritērijus. Tas, kā noritēs sarunas par vīzām, būs atkarīgs no katras valsts gūtajiem

---

⁵ 1. Pieņemams un ilgtspējīgs risinājums jautājumā par īpašumu sadalījumu starp valsti un citiem valdības līmeņiem; 2. pieņemams un ilgtspējīgs risinājums attiecībā uz aizsardzības īpašumiem; 3. galīgais lēmums par piešķirumu Brčko apgabalam; 4. fiskālā ilgtspējība (ko veicina vienošanās par pastāvīgu ITA koeficienta aprēķināšanas metodi un Valsts fiskālās padomes izveidošana); 5. tiesiskuma nostiprināšana (par ko liecina kara noziegumu valsts stratēģijas, likuma par ārvalstniekiem un patvērumu un tieslietu nozares reformas valsts stratēģijas pieņemšana).

rezultātiem. Ja kāda valsts būs izpildījusi kritērijus, Komisija var ierosināt 2009. gada laikā katrai valstij atsevišķi atcelt vīzu režīmu.

Komisija dubultos līdzekļus, kas piešķirti stipendijām Rietumbalkānu studentiem saskaņā ar 2009. gada PAI.

Piedalīšanās Kopienas programmās un aģentūru darbā ir palīdzējusi tuvināt ES partnervalstu iestādes un pilsoņus. Komisija mudinās šo valstu saņēmējus plašāk piedalīties tiem paredzētajās programmās. Tā arī pētīs iespējas atvērt citas programmas potenciālajām kandidātvalstīm. Attiecībā uz Kopienas aģentūrām Komisija centīsies piedāvāt plašākas dalības iespējas, tostarp novērotāja statusu visām paplašināšanās valstīm valžu vai ekspertu grupu sanāksmēs. Komisija ierosina uzlabot iespējas un nosacījumus dalībai, ko piedāvā potenciālajām kandidātvalstīm. Dalības pirmajā gadā ES varētu līdzfinansēt līdz 90 % no valsts ieguldījuma Kopienas programmā vai aģentūrā, izmantojot PAI. Turpmākajos gados minētais ieguldījums varētu samazināties – procentuāli vai reālā izteiksmē. Līdzfinansējuma kopējam līmenim Kopienas programmām, izņemot pētniecības un attīstības programmas, principā ir jāpaliek nemainīgam aptuveni 10 % apmērā no valsts PAI programmām.

Pilsoniskās sabiedrības organizāciju pastiprināta dalība reformās, ko veic paplašināšanās valstīs, ir svarīgs faktors, kas nosaka pievienošanās procesa gaitu un kvalitāti, kā arī sabiedrības atbalstu procesam. Turpmākos spēju un kontaktu veidošanas projektus finansēs no jaunā pilsoniskās sabiedrības mehānisma, tostarp kontaktu veidošanas viesprogrammu, tehniskā atbalsta biroju izveidošanu visās valstīs 2009. gada pirmajā pusgadā un atbalsta shēmas pilsoniskām partnerībām tādās jomās kā vide, energoefektivitāte, veselība un drošība darbavietā, kā arī cīņa pret korupciju, organizēto noziedzību un cilvēku tirdzniecību. PAI 2009. gada atbalsta shēmās pilsoniskās sabiedrības partnerībām prioritāte būs tādām nozarēm kā kultūra, mazākumtautības un uzņēmējdarbības apvienības.

ES paplašināšanās politikas būtisks mērķis joprojām ir sabiedrības atbalsta nodrošināšana. Dalībvalstīm jo īpaši ir pienākums veicināt sabiedrības izpratni par paplašināšanās problēmām un ieguvumiem. Partnervalstīm ir jāpilda savs uzdevums un jāizskaidro saviem pilsoņiem nosacījumi virzībai uz ES. Komisija arī turpmāk uzskatīs paplašināšanos par komunikācijas politikas prioritāru jomu un veiks turpmāku darbu, lai atbalstītu un papildinātu to centienus, sniedzot faktu materiālu un rosinot diskusijas starp galvenajiem viedokļa veidotājiem.

3.2. Pievienošanās sarunu turpināšana

Horvātija

Trīs gadus pēc sarunu uzsākšanas Horvātija ir guvusi labus vispārīgus panākumus. No 35 nodaļām ir atvērta 21, un četras nodaļas ir provizoriski slēgtas⁶. Pēc tam, kad iepriekšējos mēnešos darbs tika paātrināts, Horvātija ir izpildījusi kritērijus, lai atvērtu visas nodaļas, izņemot divas.

Kopumā Horvātija turpināja pildīt stabilizācijas un asociācijas procesa (SAP) vispārīgos nosacījumus. Tagad tā lielā mērā ir izpildījusi stabilizācijas un asociācijas nolīguma saistības un vienojusies ar Komisiju par risinājumu, lai atceltu diskriminējošos nodokļus cigaretēm. Iepriekšējos mēnešos Horvātija ir veikusi ievērojamu darbu, lai uzlabotu ES

---

⁶ Pētniecība un attīstība; izglītība un kultūra; uzņēmējdarbības un rūpniecības politika, ārējās attiecības.

pirmspievienošanās fondu pārvaldību, bet tai tomēr būs jāparāda konkrēti rezultāti pārvaldības uzlabošanā.

Ņemot vērā līdz šim gūtos panākumus, jābūt iespējamam līdz 2009. gada beigām sasniegt pievienošanās sarunu nobeiguma posmu, ja Horvātija izpildīs visus vajadzīgos nosacījumus. Ņemot to vērā, Komisija ierosina orientējošu plānu tehnisko sarunu noslēgšanai. Atkarībā no gūtajiem panākumiem nosacījumu izpildē šo orientējošo grafiku var nākties pielāgot. Horvātijai aktīvi jāturpina savi centieni, lai pabeigtu darbu pie to kritēriju izpildes, kas noteikti sarunu nodaļās. Valstij jāveic reformas, īpaši tiesu sistēmā un valsts pārvaldē, korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā, mazākumtautību tiesību veicināšanā, tostarp bēgļu atgriešanās jomā, un kara noziegumu iztiesāšanā un jānodrošina ICTY piekļuve dokumentiem. Horvātijai arī jāpieliek ievērojamas pūles, lai pārstrukturētu kuģu būvētavas. Komisija stingri uzraudzīs, kā Horvātija pilda saistības, ko tā uzņēmusies.

Turcija

Tagad, kad Turcija ir novērsusi politisku krīzi saistībā ar lietu konstitucionālajā tiesā pret valdošo partiju, tai jāpastiprina politisko reformu process. Lieta par partijas aizliegšanu norādīja uz to, cik svarīgi ir grozīt noteikumus, kas reglamentē politisko partiju darbību, lai nodrošinātu pārredzamus finansēšanas mehānismus un panāktu, ka partiju aizliegšanas noteikumi atbilst Eiropas standartiem un paraugpraktīsei. Ir vajadzīgi arī tiesību akti, lai pastiprinātu pilsoņu tiesību aizsardzību neatkarīgi no personīgiem uzskatiem vai politiskās piederības, un lai izveidotu ombuda funkciju. Jāveic tiesu sistēmas reforma. Vajadzīgs plašāks dialogs starp valsts dažādajiem politiskajiem spēkiem, lai radītu vienprātību par labu reformām.

Jāturpina darbs, lai veicinātu sieviešu tiesības un dzimumu līdztiesību, praksē garantētu vārda un reliģijas brīvību, novērstu korupciju, nostiprinātu visu pilsoņu tiesības uz kultūru, pastiprinātu civilo kontroli pār militāro jomu un nodrošinātu tiesību aktu par arodbiedrībām atbilstību SDO un ES standartiem.

Pēc tam, kad sākās pilnvērtīgas sarunas starp Kipras grieķu un Kipras turku kopienu vadītājiem par Kipras jautājuma visaptverošu risinājumu, ir svarīgi, lai Turcija turpinātu atbalstīt ANO risinājumu un centienus.

Joprojām svarīgs jautājums ir labas kaimiņattiecības. No Turcijas gaida, lai tā nodrošinātu Asociācijas nolīguma papildprotokola pilnīgu un nediskriminējošu īstenošanu un gūtu panākumus divpusējo attiecību normalizēšanā ar Kipras Republiku. ES turpinās sekot līdzī panākumiem un saskaņā ar Padomes 2006. gada 11. decembra secinājumiem novērtēs progresu jautājumos, uz kuriem attiecas 2005. gada 21. septembra deklarācija.

Nopietns signāls par to, ka Turcija vēlas atsākt reformu centienus, būs tas, ka tiks pieņemta valsts programma *acquis* pieņemšanai (*NPAA*), lai risinātu pievienošanās partnerības prioritātes. Pievienošanās sarunu norise atspoguļo reformu gaitu, kā arī to, kā Turcija pilda attiecīgos nosacījumus.

***

ES sabiedrisko domu par turpmāku paplašināšanos ietekmē tas, kā sabiedrība uztver iepriekšējo paplašināšanos. Ir svarīgi uzklaut pilsoņus, kliegt viņu bažas un sniegt vairāk informācijas, lai sabiedrība varētu skaidri saskatīt gan priekšrocības, gan problēmas.

2009. gadā tiks atzīmēta gan piektā gadadiena, kopš jaunās dalībvalstis ir pievienojušās Eiropas Savienībai, gan Berlīnes mūra krišanas divdesmitā gadadiena. Šajā kontekstā Čehija kā nākamā prezidentvalsts organizēs plašu pasākumu, lai atzīmētu 2004. gada paplašināšanās gadadienu. Komisija plaši atbalstīs šo pasākumu un šajā sakarā iepazīstinās ar pētījumu par piektās paplašināšanās ietekmi uz ES ekonomiku.

4. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Pamatojoties uz iepriekš sniegto analīzi, Komisija izvirza šādus secinājumus.

1. Paplašināšanās kalpo tādām ES stratēģiskajām interesēm kā stabilitāte, drošība un konfliktu novēršana. Tā palīdzēja palielināt labklājību un izaugsmes iespējas, uzlabot savienojumus ar vitāli svarīgiem transporta un energoresursu piegādes maršrutiem un palielināt ES nozīmi pasaulē. Pašreizējā paplašināšanās darba kārtība attiecas uz Rietumbalkānu valstīm un Turciju, kam tika dota iespēja kļūt par ES dalībniecēm pēc tam, kad tās būs izpildījušas vajadzīgos nosacījumus.
2. Atjaunotā konsensa par paplašināšanos konsekventa īstenošana, kā definēts Eiropadomes 2006. gada decembra sanāksmē, kļūst nozīmīgāka, ņemot vērā nesenos draudus stabilitātei ES austrumos, tostarp Dienvidkaukāzā.
3. ES ir veikusi pasākumus, lai uzlabotu paplašināšanās procesa kvalitāti. Balstoties uz analīzi, kas izklāstīta 2007. gada paplašināšanās stratēģijas dokumentā, sākuma posmā lielāka uzmanība tiek pievērsta tiesiskumam un labai pārvaldībai, tostarp korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanai, administratīvajām un tiesu sistēmas reformām un pilsoniskās sabiedrības attīstībai.
4. Joprojām svarīgs jautājums ir labas kaimiņattiecības un reģionālā sadarbība. Domstarpību mierīga atrisināšana joprojām ir visu iesaistīto pušu prioritāte.
5. Ņemot vērā līdz šim gūtos vispārējos panākumus, pievienošanās sarunu ar Horvātiju pēdējā posma sasniegšanai jābūt iespējamai līdz 2009. gada beigām, ja Horvātija izpildīs vajadzīgos nosacījumus. Paturot to prātā, Komisija ierosina orientējošu ceļvedi tehnisko sarunu noslēgšanai. Atkarībā no gūtajiem panākumiem nosacījumu izpildē šo orientējošo grafiku var nākties pielāgot. Horvātijai jāveic ievērojami turpmāki centieni, lai pabeigtu darbu pie to kritēriju izpildes, kas noteikti sarunu nodaļās. Valstij jo īpaši jāveic reformas tādās jomās kā tiesu sistēma un valsts pārvalde, cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību, mazākumtautību tiesību aizsardzības veicināšana (tostarp bēgļu atgriešanās), kara noziegumu iztiesāšana un *ICTY* piekļuve dokumentiem. Horvātijai arī vajadzīgi ievērojami turpmāki centieni kuģu būvētavu pārstrukturēšanā. Komisija stingri uzraudzīs, kā Horvātija pilda saistības, ko tā uzņēmusies.
6. Turcijai ir jāatjauno politisko reformu centieni, lai nostiprinātu demokrātiju un cilvēktiesības, modernizētu un attīstītu valsti un tuvinātu to ES. Pievienošanās sarunu norise atspoguļo reformu gaitu, kā arī to, kā Turcija pilda attiecīgos nosacījumus. No Turcijas gaida, lai tā nodrošinātu Asociācijas nolīguma papildprotokola pilnīgu un nediskriminējošu īstenošanu un panāktu progresu divpusējo attiecību noregulēšanā ar Kipras Republiku.

7. Saistībā ar Kipras jautājumu Kipras grieķu un Kipras turku kopienas vadītāji Apvienoto Nāciju Organizācijas aizgādībā uzsāka pilnvērtīgas sarunas par visaptverošu noregulējumu. Komisija atbalsta viņu centienus un ir gatava sniegt tehniskas konsultācijas jautājumos, kuri ir ES kompetencē. Tā aicina abus līderus panākt izšķirošu progresu, bet Turciju – veicināt labvēlīgus apstākļus šādam visaptverošam noregulējumam.
8. Bijušai Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikai ir jānodrošina brīvas un godīgas vēlēšanas, lai uzlabotu dialogu starp lielākajām politiskajām partijām un politisko procesu dalībniekiem un izpildītu partnerības galvenās neizpildītās prioritātes. Komisija turpinās stingri uzraudzīt panākumus šajās jomās.
9. Rietumbalkānu valstu virzību uz dalību ES var paātrināt, ja tās izpildīs vajadzīgos nosacījumus. Potenciālās kandidātvalstis tā rezultātā varētu iegūt kandidātvalstu statusu pēc tam, kad saskaņā ar izveidotajām procedūrām tās būs pierādījušas savu gatavību.
10. Norit pagaidu nolīgumu īstenošana ar Albāniju, Melnkalni un Bosniju un Hercegovinu; joprojām svarīgs uzdevums ir tiesiskuma nodrošināšana, un vajadzīgi turpmāki administratīvo un izpildes spēju uzlabojumi. Jo īpaši Albānijai ir jānodrošina, lai pienācīgi tiktu sagatavotas un pareizi noritētu 2009. gada parlamentārās vēlēšanas. Melnkalnei jāpieliek īpašas pūles, lai īstenotu tiesu sistēmas reformu. Bosnijas un Hercegovinas politiskajiem līderiem jāpanāk kopējs skatījums uz valsts attīstības virzienu, lai panāktu vienotu viedokli par ES un starptautiskiem jautājumiem un konsensu par galvenajām reformām, kas ir vajadzīgas integrācijai Eiropā.
11. Serbijai jābalstās uz pozitīvam norisēm, pilnībā sadarbojoties ar *ICTY* un gūstot taustāmus rezultātus prioritārās reformu jomās. Komisija uzskata, ka Serbijai būtu iespējams piešķirt kandidātvalsts statusu 2009. gadā, ja tiks izpildīti nosacījumi un ņemot vērā Komisijas sniegto atzinumu, novērtējot valsts gatavību.
12. Kosovai tāpat kā pārējām Rietumbalkānu valstīm ir skaidra Eiropas perspektīva. Komisija 2009. gada rudenī sniegs ekonomisko pamatojumu, kurā būs izvērtēti līdzekļi, lai sekmētu Kosovas politisko un sociālekonomisko attīstību, un ietverts pētījums par to, kā Kosova reģiona ietvaros varētu vislabāk virzīties uz integrāciju ES stabilizācijas un asociācijas procesa kontekstā.
13. Komisija veic pasākumus, lai Eiropas perspektīvu padarītu reālu Rietumbalkānu pilsoņiem. Ja kāda valsts būs izpildījusi vīzu režīma liberalizācijas ceļvežos noteiktos kritērijus, Komisija var ierosināt 2009. gada laikā katrai valstij atsevišķi atcelt vīzu režīmu. Finansējums stipendijām Rietumbalkānu valstu studentiem 2009. gadā tiks dubultots. Turpināsies sarunas ar Rietumbalkāniem par transporta kopienas izveidi nolūkā parakstīt nolīgumu 2009. gadā.
14. Ar pirmspievienšanās atbalsta instrumentu (PAI) sniegtā palīdzība turpmāk tiks saistīta ar galvenajiem reformu jautājumiem. Tas atspoguļots pārskatītajā daudzgadu indikatīvajā finanšu plānā laikposmam no 2010. līdz 2012. gadam, ko šodien iesniedz Komisija. Jaunā pilsoniskās sabiedrības mehānisma īstenošana turpināsies 2009. gadā. Tiks veicināta partnervalstu lielāka dalība Kopienas programmās.

15. PAI atbalsta iedarbīgumu palielina koordinācija ar starptautiskām finanšu iestādēm (SFI) un citiem līdzekļu devējiem. Komisija virzīs darbu, lai līdz 2010. gadam izveidotu Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu, kā vienojās Eiropas Investīciju banka, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka un Eiropas Padomes Banka.
16. Starptautiskās finanšu krīzes tiešā ietekme uz Rietumbalkāniem un Turciju līdz šim ir bijusi neliela. Komisija ir gatava palīdzēt paplašināšanās valstu iestādēm pārvaldīt finansiālās un ekonomiskās sekas.
17. Čehijas prezidentūras laikā 2009. gada maijā ES atzīmēs 2004. gada paplašināšanās piekto gadadienu. Komisija šajā sakarā iepazīstinās ar pētījumu par piektās paplašināšanās ietekmi uz ES ekonomiku.
18. Paplašināšanās procesam ļoti svarīgs ir sabiedrības atbalsts. Dalībvalstu un ES iestādēm ir svarīgi veicināt sabiedrības izpratni par Savienības ieinteresētību paplašināšanās procesā.

1. PIELIKUMS

Ceļvedis noslēguma posma sasniegšanai pievienošanās sarunās ar Horvātiju

Saskaņā ar sarunu programmu un Eiropadomes 2006. gada decembra secinājumiem pievienošanās sarunu gaita ir atkarīga no tā, vai Horvātija izpildīs vajadzīgos nosacījumus. Saskaņā ar principu, kas balstīts uz pašas sasniegumiem, sarunu norise ir atkarīga no tā, kā Horvātija īsteno vajadzīgās politiskās, ekonomiskās, likumdošanas un administratīvās reformas. Valstij jāturpina reformu centieni, īpaši jāpieliek pūles tādās jomās kā tiesu sistēma un valsts pārvalde, cīņa pret korupciju un organizēto noziedzību, mazākumtautību tiesības (tostarp bēgļu atgriešanās), kara noziegumu iztiesāšana un *ICTY* piekļuve dokumentiem Horvātijā, kā arī kuģu būvētavu pārstrukturēšana.

Ņemot vērā to, ka šie jautājumi ir cieši saistīti ar pievienošanās sarunām, Horvātijai būs jāparāda konkrēti rezultāti Stabilizācijas un asociācijas nolīguma saistību izpildē, ievērojot stabilizācijas un asociācijas procesa (SAP) vispārīgos nosacījumus un uzlabojot valsts īstenoto ES pirmspievienošanās fondu pārvaldi.

Atlikušo nodaļu atvēršana

- *Kapitāla brīva aprīte*
- *Publiskais iepirkums*
- *Konkurences politika*
- *Lauksaimniecība un lauku attīstība*
- *Pārtikas nekaitīguma, veterinārā un fītosanitārā politika*
- *Zivsaimniecība*
- *Nodokļi*
- *Reģionālā politika*
- *Tiesu iestādes un pamattiesības*
- *Tiesiskums, brīvība un drošība*
- *Vide*
- *Ārpolitika, drošības politika un aizsardzības politika*

Komisija ierosina pievienošanās konferencē darīt visu iespējamo, lai līdz 2008. gada beigām atvērtu atlikušās nodaļas, ja tas kļūs iespējams, Horvātijai izpildot vajadzīgos nosacījumus, un atlikušos nosacījumus, ja tādi būtu, izpildot 2009. gada sākumā.

Attiecībā uz atvēršanas kritērijiem nodaļai par *konkurences politiku* Horvātijai jāveic turpmāki centieni, īpaši saistībā ar kuģubūvi. Attiecībā uz nodaļu, kas veltīta *tiesu iestādēm*

un pamattiesībām, Horvātijai jāveic pēdējie centieni, lai izpildītu atvēršanas kritēriju atlikušos elementus.

Atlikušo nodaļu provizoriska slēgšana

Vēl ir jāslēdz 31 nodaļa. Tas ir atkarīgs no tā, kā Horvātija izpildīs noteiktos slēgšanas kritērijus.

Horvātija ir lūgusi ievērojamu skaitu pārejas noteikumu vairākās nodaļās, un tas palielina vajadzību pēc turpmākām sarunām un tādēļ var aizkavēt kādas nodaļas provizorisko slēgšanu.

Lai līdz 2009. gada beigām sasniegtu pievienošanās sarunu noslēguma posmu, Horvātijai būtu pietiekami savlaicīgi jāpabeidz darbs pie slēgšanas kritērijiem, lai varētu slēgt nodaļas saskaņā ar šādu prioritāšu grafiku.

Prioritāšu grafiks 2008. gada atlikušajai daļai

- *Intelektuālā īpašuma tiesības*
- *Ekonomikas un monetārā politika*
- *Eiropas komunikāciju tīkli*
- *Muitas savienība*

Prioritāšu grafiks 2009. gada pirmajam pusgadam

- *Tiesības brīvi veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība*
- *Uzņēmējdarbības tiesības*
- *Finanšu pakalpojumi*
- *Informācijas sabiedrība un plašsaziņas līdzekļi*
- *Transporta politika*
- *Enerģētika*
- *Statistika*
- *Sociālā politika un nodarbinātība*
- *Patērētāju un veselības aizsardzība*
- *Ārpolitika, drošības politika un aizsardzības politika*
- *Finanšu kontrole*

Prioritāšu grafiks 2009. gada otrajam pusgadam

- *Preču brīva aprīte*
- *Darba ņēmēju brīva pārvietošanās*

- *Kapitāla brīva aprīte*
- *Publiskais iepirkums*
- *Konkurences politika*
- *Lauksaimniecība un lauku attīstība*
- *Pārtikas nekaitīguma, veterinārā un fitosanitārā politika*
- *Zivsaimniecība*
- *Nodokļi*
- *Reģionālā politika un strukturālo instrumentu koordinācija*
- *Tiesu iestādes un pamattiesības*
- *Tiesiskums, brīvība un drošība*
- *Vīde*
- *Finanšu un budžeta noteikumi*
- *Iestādes*
- *Citi jautājumi*

Ja Horvātijas vispārīgais progress sagatavošanas darbā turpināsies, Komisija 2009. gadā sniegs paziņojumu par Horvātijas pievienošanās finanšu paketi.

Komisija turklāt iesaka Padomei izveidot *ad hoc* tehnisko darba grupu pievienošanās līguma sagatavošanai, balstoties uz tekstiem, ko sagatavojusi Komisija. Šī grupa var darboties līdztekus sarunām un tādējādi sākt darbu 2009. gada pirmajā pusgadā. Vienlaikus Horvātijai jānodrošina, lai savlaicīgi būtu pieejami *acquis* tulkojumi tās oficiālajā valoda.

Orientējošam grafikam, kas paredzēts šajā ceļvedī, varētu būt vajadzīgi pielāgojumi atkarībā no Horvātijas progressa. Komisija turpinās atbalstīt Horvātijas pasākumus, kas saistīti ar gatavošanos iestāties ES, un turpinās palīdzēt tai ar ekspertu zināšanām, tostarp pilnībā izmantojot tādus instrumentus kā *TAIEX* un mērķsadarbība, un sniedzot mērķtiecīgu finansiālu palīdzību.

Komisija stingri uzraudzīs, lai tiktu izpildītas saistības, ko Horvātija uzņēmas sarunu gaitā, un ziņos par saviem konstatējumiem. Tā izmantos regulāru salīdzinošo novērtējumu, tostarp attiecībā uz tiesiskumu, kā arī uz visiem pārējiem pieejamiem līdzekļiem.

2. PIELIKUMS

Secinājumi par Albāniju, Bosniju un Hercegovinu, Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku, Melnkalni, Serbiju, Kosovu⁷ un Turciju

Albānija

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** Albānija turpināja gūt panākumus demokrātijas un tiesiskuma jomā. Balstoties uz partiju savstarpējo konsensu, ir gūti panākumi svarīgāko reformu jomā. Tomēr ir vajadzīga turpmāka konsolidācija, lai veidotu dialoga kultūru starp politiskajām partijām un panāktu valsts iestāžu pareizu darbību. Lai apliecinātu valsts demokrātisko briedumu, ir pienācīgi jā sagatavo 2009. gada parlamenta vēlēšanas. Albānijai ir jāturpina administratīvo spēju veidošana. Neraugoties uz zināmiem panākumiem, viens no grūtākajiem uzdevumiem joprojām ir korupcijas un organizētās noziedzības apkarošana.

Nelieli panākumi ir gūti **demokrātijas un tiesiskuma** jomā. Balstoties uz plašu konsensu starp divām lielākajām partijām, Albānijas *parlaments* pieņēma būtiskus konstitucionālus grozījumus, tostarp attiecībā uz vēlēšanu reformu. Savlaicīgi pirms 2009. gada parlamenta vēlēšanām vēl ir jāpieņem jauns vēlēšanu likums. Albānija ir guvusi zināmus panākumus *valdības* struktūru nostiprināšanā, lai izpildītu savas SAN saistības un koordinētu darbu virzībai uz integrāciju ES. Tomēr vēl ir jānostiprina resursi un stratēģiskā plānošana. Ir jāpieliek lielas pūles *valsts pārvaldes* jomā, lai izveidotu efektīvu un uz rezultātiem balstītu civildienestu. Turpinās iecelšana amatos, pārkāpjot civildienesta likumu. Lai gūtu panākumus, ir svarīgi pilnībā īstenot civildienesta likumu, tostarp izveidot oficiālu karjeras struktūru.

Nelieli panākumi ir gūti *tiesu sistēmas* reformas jomā. Ir pieņemti svarīgi tiesību akti par tiesu iestāžu organizatorisko struktūru. Tiesu infrastruktūra ir sākusi uzlaboties, bet tā joprojām ir neatbilstoša. Nav izstrādāta visaptveroša tiesu iestāžu reformas stratēģija. Vēl nav sagatavoti būtiski tiesību akti par Augstākās tiesas un Prokuratūras darbību. Spriedumu izpilde, īpaši civilīetās, joprojām norit lēni. Nav novērsta kavēšanās problēma lietu izskatīšanā, un tiesu infrastruktūra joprojām ir neatbilstoša. Tiesu sistēma joprojām darbojās vāji, un vēl ir daudz darāmā, lai nodrošinātu tās neatkarību, pārredzamību un efektivitāti.

Valdība turpināja *korupcijas apkarošanas* centienus, kas ir viena no galvenajām Eiropas partnerības prioritātēm. Tika pieņemta vispārīga pretkorupcijas stratēģija un rīcības plāns, bet īstenošana nav uzsākta, un vēl ir jāizvērtē uzraudzības mehānismi. Ir ieviestas elektroniskas procedūras nodokļu iekasēšanai un publiskajam iepirkumam. Pateicoties izmeklēšanām korupcijas apkarošanas lietās, vairāki ierēdņi ir atbrīvoti no darba, un dažos gadījumos arī arestēti. Ir uzlabojusies izpratne par korupciju. Tomēr korupcija joprojām ir plaši izplatīta, un tā ir īpaši nopietna problēma. Institucionālā kārtība un koordinācija starp aģentūrām cīņā pret korupciju joprojām ir vāja. Joprojām svarīgs jautājums ir korupcijas apkarošana tiesu iestādēs. Rūpīgi jāizmeklē sprādziens Gerdecā. Joprojām ir jāveic liels darbs visos šā jautājuma aspektos, ieskaitot tiesisko atbildību un politisko partiju finansējuma pārredzamību.

Nelieli panākumi ir gūti saistībā ar *cilvēktiesībām un mazākumtautību aizsardzību*. Kopumā ir izveidota tiesiskā struktūra. Ir bijuši centieni saukt pie atbildības par *ļauņprātīgu izturēšanos* pirmstiesas apcietinājuma vietās. Uzcelti jauni *cietumi* un pirmstiesas apcietinājuma centri. Tomēr vēl joprojām ir jāpieliek ievērojamas pūles, lai aizsargātu

⁷ Saskaņā ar ANODPR 1244/99.

cilvēktiesības un sauktu pie atbildības pārkāpumos apsūdzētos. Attiecībā uz *tiesu pieejamību* ir ieviesti tiesību akti, lai sniegtu bezmaksas juridisko palīdzību, bet tie netiek efektīvi piemēroti. Joprojām nopietnas bažas izraisa tādi jautājumi kā apcietinājuma vietu zemie standarti, un situāciju vēl pasliktina to pārblīvība.

Albānija ir guvusi turpmākus panākumus *vārda brīvības* jomā. Ir uzlabojies plašsaziņas līdzekļu politikas tiesiskais regulējums, bet ir vajadzīga spēkā esošo tiesību aktu labāka īstenošana. Jāpieliek turpmākas pūles, lai goda un cieņas aizskaršana nebūtu krimināli sodāms nodarījums, un nodrošinātu informācijas brīvību un valsts apraudes regulatora neatkarību.

Tiesiskais regulējums ir labvēlīgs *pilsoniskās sabiedrības* organizācijām. Izveidots pilsoniskās sabiedrības fonds NVO veicināšanai, bet īstenošanas mehānismi nav ieviesti. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas joprojām ir vājas, un jānostiprina to līdzdalība politikas veidošanā.

Ir gūti turpmāki panākumi *sieviešu tiesību* nostiprināšanā. Tika pieņemti jauni tiesību akti dzimumu līdztiesības jomā. Pieņemta stratēģija vardarbības novēršanai ģimenē, bet tā nav īstenota. Sieviešu aizsardzība pret visām vardarbības izpausmēm ir nepietiekama, un šis jautājums joprojām izraisa nopietnas bažas. Ir gūti turpmāki panākumi *bērnu tiesību* jomā. Kriminālkodeksā tika pieņemti grozījumi attiecībā uz bērnu darba izmantošanu, bet ir vajadzīgi papildu centieni, lai risinātu bērnu darba problēmu. Nepilngadīgajiem tagad var piespriest sabiedriskos darbus vai piemērot nosacītu atbrīvošanu. Nedaudz uzlabojusies skolu apmeklētība romu bērnu vidū. Tomēr bērnu tiesību īstenošanu pilnībā kavē resursu trūkums. Tika pieņemta sociālās aizsardzības stratēģija laikposmam no 2008. līdz 2013. gadam, bet trūkst īstenošanas mehānismu. Atbalsta pasākumi *sociāli neaizsargātajiem iedzīvotājiem un invalīdiem* joprojām ir ierobežoti. Labāk jākoordinē valdības aģentūru darbs. Attiecībā uz diskriminācijas novēršanas politiku progress tiesiskajā regulējumā bija neliels. Progresā trūkst darba likumdošanas grozīšanā kavē sociālā dialoga attīstību.

Panākumi tika gūti *īpašuma tiesību* nostiprināšanā. Nekustamā īpašuma sākotnējā reģistrācija ir gandrīz pabeigta, un turpinās īpašumu novērtēšanas process, lai izvērtētu atgūšanas un kompensācijas prasības. Neatrisinātie īpašumu jautājumi kavēja centienus izveidot funkcionējošu zemes tirgu un neļāva ārvalstu ieguldījumiem sasniegt iespējamo līmeni.

Albānija veica dažus pasākumus, lai izpildītu *mazākumtautību* aizsardzības saistības, īpaši lai veicinātu mazākumtautību valodu izmantošanu. Ir vajadzīgi uzlabojumi, īpaši vācot ticamus datus par mazākumtautību grupu apmēru un stāvokli. Ir veikti daži pasākumi, lai uzlabotu romu tautas stāvokli, īpaši attiecībā uz bērnu reģistrāciju skolās, bet šo pasākumu ietekme ir neliela. Vajadzīga labāka koordinācija un atbilstoši līdzekļi, lai piedalītos Romu dekādē un īstenotu pašreizējās stratēģijas. Romu mazākumtautībai joprojām ir ļoti grūti dzīves apstākļi, un tā tiek diskriminēta, nenodrošinot pietiekamu piekļuvi izglītībai, sociālai aizsardzībai, veselības aprūpei, mājokļiem un nodarbinātībai.

Reģionālo jautājumu un starptautisko saistību jomā Albānijai joprojām bija konstruktīva loma reģionālās stabilitātes uzturēšanā un labu attiecību veidošanā ar citām Rietumbalkānu valstīm un ES kaimiņvalstīm. Valsts aktīvi piedalījās reģionālajā sadarbībā, tostarp jaunizveidotās Reģionālās sadarbības padomes (RSP) darbā un Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīgumā (CEFTA). Attiecībā uz Starptautisko krimināltiesu divpusējais imunitātes nolīgums ar Amerikas Savienotajām Valstīm neatbilst attiecīgajai ES kopējai nostājai un pamatprincipiem.

Salīdzinoši strauji turpināja augt Albānijas **ekonomika**. Inflācijas ietekme mazinājās, tomēr palielinājās ārējā nelīdzsvarotība, un fiskālais stāvoklis pasliktinājās. Makroekonomiskā stabilitāte kopumā saglabājās, un to atbalstīja plašas strukturālās reformas. Uzlabojās uzņēmējdarbības vide. Tomēr ekonomisko attīstību turpināja traucēt neuzticama energoapgāde, vāja infrastruktūra, zems tiesiskuma un līgumu izpildes līmenis.

Skatot **ekonomiskos kritērijus**, jāatzīmē, ka Albānija guva panākumus ceļā uz funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidi. Jāturpina strukturālās reformas un apjomīgi ieguldījumi infrastruktūrā un izglītībā, lai ekonomika varētu izturēt konkurences un tirgus spēku spiedienu Savienībā ilgākā laikposmā.

Tika saglabāts politiskais konsenss par ekonomiskās politikas, kas orientēta uz tirgu, un makroekonomiskās stabilitātes pamatprincipiem. Tautsaimniecība izturēja spēcīgo spiedienu, ko radīja pārtikas cenu pieaugums pasaulē, un panāca darba tirgus rādītāju uzlabošanu. Uzlabojās valsts finanšu pārvaldība, kā rezultātā palielinājās nodokļu ieņēmumi. Pavirzījās uz priekšu lielu valsts uzņēmumu privatizācija, un tika būtiski vienkāršotas uzņēmumu reģistrācijas procedūras.

Tika veikti pasākumi, lai pilnveidotu darbaspēka prasmes un veicinātu ieguldījumus infrastruktūrā, pavirzījās uz priekšu uzņēmumu pārstrukturēšana. Valdība pastiprināja cīņu pret korupciju un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Finanšu nozarē saglabājās stabilitāte, un palielinājās pārredzamība kredītu tirgū. Valsts darbības izraisītie konkurences kropļojumi bija nelieli.

Tomēr, pieaugot norēķinu konta deficītam, ko galvenokārt izraisīja lielāks pieprasījums pēc enerģijas un iekārtu importa, palielinājās makroekonomiskie riski. Eksporta apjoms saglabājās neliels un nesasniedza importa līmeni. Attiecībā uz finansējumu kapitāla pieplūdums saglabājās salīdzinoši neliels. Novēlota fiskālā konsolidācija palielināja arī starpību starp uzkrājumiem un ieguldījumiem, jo palielinājās valsts ieguldījumi infrastruktūrā. Fiskālu risku joprojām radīja tas, ka netika pabeigta zaudējumus nesošās valsts elektroenerģijas sabiedrības pārstrukturēšana.

Ekonomisko attīstību turpināja traucēt neuzticama energoapgāde. Tautsaimniecības konkurētspēju turpināja kavēt kvalificēta personāla trūkums un ierobežotais kapitāls, kā arī vāja infrastruktūra. Lauksaimniecības nozarē nodarbināto īpatsvars saglabājās nesamērīgi augsts. Lielo ēnu ekonomikas daļu veicina nepilnības nodokļu un izdevumu politikā, kā arī tiesībsardzībā, tostarp korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā. Ēnu ekonomika vēl arvien ir būtiska problēma, jo tā samazina nodokļu bāzi un ekonomikas politikas virzienu efektivitāti.

Albānija ir guvusi panākumus tiesību aktu, politikas virzienu un spēju saskaņošanā ar **Eiropas standartiem** un pilda savas Pagaidu nolīguma saistības. Progress turpinājās tādās jomās kā muiža un konkurence. Citās jomās, piemēram, enerģētikā, transportā un intelektuālā īpašuma tiesībās, panākumi joprojām ir nelieli. Joprojām ir vajadzīgi panākumi veterinārās un fitosanitārās kontroles jomā, lai pilnībā gūtu labumu no tirdzniecības koncesijām saskaņā ar Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu (SAN). Ir jāpieliek turpmākas pūles, lai uzlabotu administratīvās spējas attiecībā uz SAN nosacījumiem, kas nav saistīti ar tirdzniecību, un lai efektīvi īstenotu tiesību aktus.

Ir gūti panākumi dažās **iekšējā tirgus** jomās, bet ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai izpildītu Albānijas SAN saistības. Turpinājās progress Eiropas tehnisko standartu pieņemšanā un

akreditācijā. Notikusi daži uzlabojumi metroloģijas un tirgus uzraudzības jomā, bet ir vajadzīgs turpmāks darbs. Uzlabojās tiesiskais regulējums *patērētāju aizsardzības* jomā. Attiecībā uz *tiesībām veikt uzņēmējdarbību* būtiski panākumi nav vērojami. Saglabājas daži ierobežojumi attiecībā uz *kapitāla aprites* liberalizāciju.

Turpinājās progress *multas* administratīvo resursu jomā. Tiek uzlabota infrastruktūra robežšķērsošanas punktos. Turpināja palielināties multas ieņēmumi, lai gan Pagaidu nolīgumā paredzētais tarifu samazinājums saskaņā ar tika ieviests savlaicīgi. Tomēr vēl ir jāizstrādā stratēģija attiecībā uz informācijas tehnoloģiju un mācībām, un ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi infrastruktūrā un saskaņošanā ar ES praksi. Tika gūti panākumi *nodokļu* jomā. Palielinājās ieņēmumi no ienākumu nodokļa un uzņēmumu ienākumu nodokļa. Tomēr nodokļu iekasēšana joprojām norit lēni, īpaši pašvaldību līmenī. Jānostiprina nodokļu iekasēšana, kontroles stratēģija un turpmāka saskaņošana ar ES tiesību aktiem un praksi.

Turpinājās panākumi *konkurences* jomā. Nosakot sodus par konkurences noteikumu pārkāpumiem galvenajās nozarēs, tika nostiprināta konkurences iestāde. Tiesiskais regulējums kopumā atbilst *acquis*, bet ir vajadzīgi papildu centieni, lai to īstenotu. Albānija ir guvusi turpmākus panākumus valsts atbalsta saistību izpildē saskaņā ar Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu. Tika pabeigts atbalsta shēmu saraksts.

Nelieli panākumi vērojami *publiskā iepirkuma* jomā. Ieviestas e-iekirkuma procedūras, bet ir jāturpina tiesību aktu tuvināšana, īpaši koncesiju un sabiedrisko pakalpojumu jomā. Publiskā iepirkuma aģentūras resursi ir pilnveidoti, bet tie vēl ir jānostiprina. Jānodrošina pārskata procedūru objektivitāte. Sūdzību apstrādes pašreizējās procedūras neatbilst starptautiskiem standartiem. Tika pieņemti grozījumi multas kodeksā attiecībā uz *intelektuālā īpašuma tiesībām* un tiesību akts par rūpnieciskā īpašuma tiesībām. Tomēr intelektuālā īpašuma tiesību izpilde joprojām ir vāja, un par pārkāpumiem tiesā ierosināto lietu skaits ir neliels. Patentu biroja un Autortiesību biroja spējas vēl arvien ir vājas. Ir vajadzīgi būtiski turpmāki centieni, lai izpildītu Pagaidu nolīguma saistības par intelektuālā īpašuma tiesībām.

Ir gūti nelieli panākumi saistībā ar *nodarbinātības un sociālās politikas* standartu tuvināšanu Eiropas standartiem. Ir izveidotas programmas, lai sekmētu visneaizsargātāko iedzīvotāju grupu nodarbinātību. Tika nostiprināta darba inspekcija, bet tās spējas nodrošināt darba tiesību izpildi ir nelielas. Arodveselība un darba drošība joprojām ir zemā līmenī. Tika gūti pastāvīgi panākumi *sabiedrības veselības* jomā. Nelieli panākumi tika gūti *izglītības* jomā. Turpināja palielināties budžets izglītībai. Tika ieviesta jauna, ciparizēta centralizētā sistēma uzņemšanai augstskolās. Uzlabojās piekļuves iespējas studentiem invalīdiem. Tomēr vidējās izglītības iestādēs uzņemto skaits lauku rajonos joprojām ir neliels. Nelieli panākumi gūti *pētniecības* jomā, bet vēl ir jānostiprina resursi.

Vērojami panākumi dažās *nozaru politikas* jomās. Attiecībā uz *rūpniecību un MVU* tika gūti panākumi, īstenojot Eiropas Mazo uzņēmumu hartu. Nelieli panākumi vērojami *lauksaimniecībā*, īpaši saistībā ar tiesisko regulējumu un lauku attīstības struktūru izveidi. Uzlabojās tiesiskais regulējums *pārtikas nekaitīguma, veterinārijas un fitosanitārās politikas* jomā, bet vēl ir zems atbilstības līmenis ES standartiem, un vajadzīgs turpmāks darbs, lai nostiprinātu institucionālos resursus. Ir gūti nelieli panākumi zivsaimniecības jomā saistībā ar inspekciju, kontroli un starptautisko sadarbību. Papildu uzmanība ir jāpievērš tiesībaizsardzībai un īstenošanai.

Vides jomā ir pilnveidoti horizontālie tiesību akti, bet to īstenošana un piemērošana kavējas. Jānostiprina vides politikas veidošanas un piemērošanas administratīvie resursi.

Nelieli panākumi ir gūti *transporta* jomā. Albānija turpina aktīvu dalību Dienvidaustrumeiropas Transporta novērošanas centra darbā. Tomēr visās transporta nozarēs vēl ir vajadzīgi būtiski uzlabojumi.

Nelieli panākumi tika gūti *enerģētikas* nozarē. Albānija guva panākumus ES tiesību aktu īstenošanā saskaņā ar Enerģētikas Kopienas līguma saistībām. Turpinājās elektroenerģijas uzņēmuma pārstrukturēšana, un notiek darbs, lai uzlabotu tā finansiālo stāvokli. Tomēr enerģētikas nozare joprojām ir kritiskā stāvoklī. Elektroapgādes nodrošinājums netiek garantēts, jo ražošanas jauda nav pietiekama, lai apmierinātu vietējo pieprasījumu, un ierobežotā starpsavienojumu jauda turpina kavēt importu.

Neliels progress vērojams attiecībā uz *informācijas sabiedrību un plašsaziņas līdzekļiem*. Tika pieņemti jauni tiesību akti par elektroniskajiem sakariem un e-parakstu un uzsākta tirgus liberalizācija. Tomēr tiesiskais regulējums vēl neatbilst *acquis*, un telekomunikāciju regulatora resursi nav atbilstoši. Audiovizuālās politikas jomā tika nostiprinātas apraides organizācijas administratīvās spējas, bet tehniskie resursi joprojām ir ierobežoti. Saistībā ar *finanšu kontroli* ir pieņemts jauns tiesību akts par budžetu. Tomēr vadības atbildība un finanšu kontrole ir agrīnā attīstības posmā. Ir gūti mēreni panākumi *statistikas* jomā. Uzlabojās Albānijas statistikas biroja spējas. Ir izveidota lielākā daļa statistikas atbilstoši ES standartiem. Tiesību aktu saskaņošanā panāktais līmenis ir diezgan augsts.

Tiesiskuma, brīvības un drošības jomā ir gūti panākumi lielākajā daļā aspektu, bet tie ir nevienmērīgi. Ir vajadzīgi turpmāki vispārīgi uzlabojumi. Attiecībā uz vīzām tiek veidota ticama iedzīvotāju reģistra un adrešu sistēma, lai uzlabotu dokumentu drošību. Tika pieņemts tiesību akts par ārvalstniekiem. Kopš 2006. gada starp EK un Albāniju ir spēkā nolīgums par atpakaļuzņemšanu. Stājās spēkā nolīgums par vīzu režīma atvieglošanu starp EK un Albāniju, un tika uzsākts dialogs par vīzu režīma liberalizāciju. Ir jānodrošina ES standartiem atbilstošu biometrisku pasu izdošana. Vīzu režīms pagaidām neatbilst ES standartiem.

Izdodot jaunu tiesību aktu par robežpārvaldību, uzlabojot infrastruktūru un sadarbību starp aģentūrām, tika uzlabota *robežkontrole*. Uzsākta robežu pārvaldības integrētās stratēģijas īstenošana. Tomēr vēl ir jānostiprina robežpolicijas personāla līmenis un mācības. Jāpastiprina pārrobežu sadarbība. *Patvēruma politikas* jomā būtiski panākumi nav vērojami. Nav pabeigta tiesiskā regulējuma pārskatīšana, lai to tuvinātu ES standartiem. Īstenošanas spējas vēl arvien ir vājas, un jāpastiprina sadarbība starp aģentūrām. Nelieli panākumi ir gūti *migrācijas* jomā. Tika izveidota personu atgriešanas un atpakaļuzņemšanas centrālā vienība reģionālo atpakaļuzņemšanas centru pārraudzīšanai. Migrācijas pārbaudes uz robežām kļuvušas efektīvākas, bet ir vajadzīgi ievērojami turpmāki centieni.

Nelieli panākumi ir gūti *nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas* novēršanā. Uzlabojies tiesiskais regulējums un sadarbība starp bankām un finanšu iestādēm nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā. Tomēr īstenošanas resursi aktīvu konfiskācijai joprojām ir vāji. Jāturpina uzlabot izmeklēšanas resursus, sadarbību starp aģentūrām un īstenošanas spējas.

Narkotiku apkarošanā ir vērojami nelieli uzlabojumi, bet narkotiku kontrabanda joprojām rada nopietnas bažas. Palielinājies apsūdzību skaits saistībā ar narkotikām. Izbūvēta labāka infrastruktūra konfiscēto narkotiku pirmstiesas uzglabāšanai. Tomēr ir vajadzīga stingra apņēmība, lai gūtu pietiekamus rezultātus šajā jomā, tajā pašā laikā jāuzlabo atklāšanas pasākumi un aprīkojums uz robežām.

Īstenojot jauno tiesību aktu par policiju, turpinājās panākumi *policijas darbības* jomā. Uzsākta stratēģiskā nolīguma ar Eiropu un Dienvidaustrumu Eiropas policijas sadarbības konvencijas īstenošana. Tomēr vēl ir jāpastiprina policijas vadība, darbinieku skaits, mācības un iekšējās kontroles struktūras. Vajadzīgs papildu darbs, lai izveidotu ticamu noziedzības statistiku.

Nelieli panākumi vērojami cīņā pret *organizēto noziedzību*, kas joprojām ir nopietna problēma, kura ietekmē tiesiskumu un uzņēmējdarbības vidi. Tika pieņemta valsts stratēģija organizētās noziedzības apkarošanai. Uzlabojās tiesiskais regulējums. Ir uzlabojusies sadarbība ar Interpolu, ļaujot izsniegt vairākus starptautiskus apcietināšanas orderus. Tomēr organizētās noziedzības apkarošanas centienus apdraud korupcija un vājā liecinieku aizsardzība. Izmeklēšanu efektivitāti joprojām mazināja apgrūtinātā sadarbība starp policiju un prokuroriem.

Pieņemta stratēģija *cilvēku tirdzniecības* apkarošanai. Vēl ir daudz darāmā, īpaši saistībā ar cietušo aizsardzību. Lai īstenotu cilvēku tirdzniecības apkarošanas stratēģiju, ir vajadzīga lielāka politiskā griba un labāka koordinācija, īpaši attiecībā uz cietušo aizsardzību. Albānija joprojām ir nozīmīga izcelsmes valsts cilvēku tirdzniecībai – gan sieviešu un meiteņu seksuālas izmantošanas, gan piespiedu darba nolūkā. Pieaug sieviešu un bērnu iekšējā tirdzniecība.

Labi panākumi vērojami *personas datu aizsardzības* jomā. Izveidots tiesiskais regulējums un apstiprināta neatkarīga datu uzraudzības iestāde. Tomēr ir vajadzīgi atbilstoši resursi, lai pienācīgi īstenotu tās pilnvaras.

Bosnija un Hercegovina

Bosnija un Hercegovina ir guvusi nelielus panākumus **politisko kritēriju** ievērošanā, kā to paredz Eiropas partnerība. Pēc tam, kad tika gūti panākumi četrās galvenajās jomās, ko 2005. gadā noteica Komisija un Padome⁸, 2008. gada jūnijā tika parakstīts Stabilizācijas un asociācijas nolīgums (SAN). Tomēr vienprātības trūkums par valsts izveides galvenajām iezīmēm, bieži draudi Deitonai/Parīzes Miera līgumam un musinošie izteikumi negatīvi ietekmēja iestāžu darbību un palēnināja reformu gaitu. Politisko līderu kopīgs skatījums uz valsts attīstības virzienu un svarīgākajām reformām, kas saistītas ar ES, kā arī spēja paust vienotu viedokli par ES un starptautiskiem jautājumiem ir būtiski elementi šīs valsts turpmākai virzībai uz Eiropas Savienību. Bosnijai un Hercegovinai arī jāpildina administratīvās spējas, īpaši valsts līmenī, un jāpastiprina korupcijas apkarošanas centieni.

Demokrātijas un tiesiskuma jomā gūti nelieli panākumi funkcionālāku un efektīvāku valsts struktūru izveidē, bet nav panākts risinājums attiecībā uz *konstitucionālo* reformu. Bosnijas un Hercegovinas pārvaldes sistēma joprojām ir saistīta ar starptautisku klātbūtni. Augstā pārstāvja biroja slēgšana ir atkarīga no tā, vai Bosnija un Hercegovina gūs panākumus konkrētu prasību izpildē⁹.

---

⁸ 1) Policijas reformas īstenošana saskaņā ar 2005. gada oktobra nolīgumu par policijas pārstrukturēšanu; 2) pilnīga sadarbība ar ICTY; 3) visu nepieciešamo sabiedriskās apraides tiesību aktu pieņemšana un īstenošana; un 4) tiesiskā regulējuma un administratīvo resursu izveide, lai pienācīgi īstenotu SAN.

⁹ Tās attiecas uz pieciem mērķiem. 1) Pieņemams un ilgtspējīgs risinājums jautājumā par īpašuma sadalījumu starp valsti un citiem valdības līmeņiem; 2) pieņemams un ilgtspējīgs risinājums attiecībā uz aizsardzības jomas īpašumiem; 3) galīgais lēmums par piešķirumu Brčko apgabalam; 4) fiskālā ilgtspējība (ko veicina vienošanās par pastāvīgu ITA koeficienta aprēķināšanas metodi un Valsts

Pašvaldību vēlēšanas 2008. gada oktobrī noritēja atbilstoši starptautiskajiem standartiem. Nelieli panākumi gūti Bosnijas un Hercegovinas *Parlamentārās* asamblejas darba efektivitātes uzlabošanā. Asambleja 2008. gada pirmajā pusgadā pieņēma vairākus svarīgus tiesību aktus, kas balstīti uz Eiropas partnerību, bet tās darbu negatīvi ietekmēja politiskais klimats, pastāvīgā balsošana atkarībā no tautības un nepietiekami administratīvie resursi. Attiecībā uz *valdību* valsts līmenī konsenss par integrāciju Eiropā līdz 2008. gada pavasarim palīdzēja pavisam uz priekšu likumdošanas programmu. Tomēr pēdējos mēnešos reformas ir apstājušās. Iekšējā spriedze un sadrumstalotība un koordinācijas trūkums starp valsti un administratīvajām vienībām politikas veidošanā joprojām ir galvenie šķēršļi, kas kavē valsts līmeņa valdības efektīvu darbu. Tiesību aktu pieņemšanu joprojām kavē politiskās gribas trūkums un problēmas ar resursiem valdībā un parlamentā. Eiropas integrācijas direktorātam joprojām bija nozīmīga loma Eiropas integrācijas veicināšanā, bet to kavēja ierobežotie personāla resursi un sarežģītais politiskais klimats. Politikas plānošanu Bosnijā un Hercegovinā kopumā nopietni kavē tas, ka pēdējā laikā nav notikusi tautas skaitīšana.

Nelieli panākumi gūti *valsts pārvaldes* jomā, bet vēl ir daudz darāmā. Nostiprināts valsts pārvaldes reformu koordinators birojs. Tiek īstenota valsts pārvaldes reformu stratēģija, kas ir svarīga Eiropas partnerības prioritāte. Sācis darboties valsts pārvaldes reformu fonds. Uzlabojusies koordinācija starp valsts līmeņa un administratīvo vienību civildienesta aģentūrām, un tās kopīgi piedalās vairākās liela mēroga mācību programmās. Neraugoties uz to, joprojām ir vajadzīgi pastāvīgi centieni, lai novērstu politisku iejaukšanos, ierobežotu etniskās identitātes nozīmi, ieceļot amatos, un izveidotu profesionālu un efektīvu civildienestu, balstoties uz darba izpildes kvalitāti un kompetenci. Ļoti lēni noritēja likumprojekta sagatavošana par valsts īpašumu, kas ir nosacījums, lai slēgtu Augstā pārstāvja biroju. Kavējās četru valsts ombudu iecelšana un ombuda kompetenču īstenošana valsts līmenī.

Bosnija un Hercegovina turpināja gūt panākumus *tiesu sistēmas* pilnveidošanā. Pieņemta tieslietu nozares attīstības valsts stratēģija, kuras mērķis ir vēl vairāk nostiprināt tiesu sistēmas neatkarību, atbildību, efektivitāti, profesionālismu un saskaņotību. Augstāko tiesnešu un prokuroru padome turpināja darbu pie tā, lai uzlabotu situāciju tiesu iestādēs. Tomēr tiesu sistēmas sadrumstalotība un sarežģītais tiesiskais regulējums joprojām traucē tiesu iestāžu darbību. Pastāv problēmas organizētās noziedzības un kara noziegumu izmeklēšanā administratīvajās vienībās un kantonos. Ir jāpalielina tiesu sistēmas neatkarība, atbildība un efektivitāte. Valsts līmeņa tiesu aģentūru pilnvaras brīvi darboties Srpskas Republikā apstrīdēja Srpskas Republikas valdība, un tas ir nopietns iemesls bažām.

Bosnija un Hercegovina ir guvusi nelielus panākumus *cīņā pret korupciju*, kas joprojām ir plaši izplatīta un rada nopietnas problēmas. Vēl nav pienācīgi ieviesta korupcijas apkarošanas valsts stratēģija. Joprojām ir ļoti maz apsūdzību par korupciju. Valsts pārvaldes pasākumu pārredzamību kavē politiskais spiediens uz ārējās kontroles iestādēm un korupcijas uzraudzītājiem valstī. Bosnijai un Hercegovinai jāpastiprina gatavība un apņēmīga rīcība korupcijas apkarošanā.

Nelieli panākumi ir gūti attiecībā uz *cilvēktiesībām un mazākumtautību aizsardzību*. Bosnija un Hercegovina ratificējusi visas svarīgākās ANO un starptautiskās cilvēktiesību konvencijas,

---

fiskālās padomes izveidošana); 5) tiesiskuma nostiprināšana (par ko liecina kara noziegumu valsts stratēģijas, likuma par ārvalstniekiem un patvērumu un tieslietu nozares reformas valsts stratēģijas pieņemšana), kā arī uz divu īpašu nosacījumu izpildi: 1) SAN parakstīšana un 2) stabila politiskā situācija.

tostarp 2008. gada jūlijā tā ratificēja pārskatīto Eiropas Sociālo hartu. Tomēr ir jāuzlabo starptautisko cilvēktiesību konvenciju īstenošana. Vairākos gadījumos nav pienācīgi īstenoti Bosnijas Konstitucionālās tiesas Cilvēktiesību komisijas lēmumi.

Zināmi panākumi gūti *civilo un politisko tiesību* jautājumu risināšanā. Veikti pasākumi, lai atbalstītu *pilsoniskās sabiedrības* attīstību. Pozitīvs notikums ir Pilsoniskās sabiedrības valdes izveide, lai gan pilsoniskās sabiedrības organizācijas kopumā joprojām ir vājas, un ir jāpastiprina to dalība politikas veidošanā. Nodrošināti līdzekļi, kas vajadzīgi valsts mēroga *cietuma* celtniecībai. Tomēr joprojām nepastāv vienota prakse starp valsti un administratīvajām vienībām attiecībā uz kriminālsankcijām. Joprojām problēma ir *ļauņprātīga izturēšanās* pret ieslodzītajiem un aizturētajām personām. Vainīgie vēl arvien tiek reti saukti pie atbildības. Joprojām bažas izraisa *tiesu pieejamība* civillietās un krimināllietās, un ne vienmēr tiek garantēta vienlīdzība likuma priekšā.

Valsts un administratīvo vienību konstitūcijās paredzēta *vārda* un plašsaziņas līdzekļu *brīvība, biedrošanās un pulcēšanās brīvība* un *religiskās pārliecības brīvība*. Tomēr šajās jomās papildu panākumi bija nelieli, un ir labāk jāīsteno spēkā esošie tiesību akti. Tika pieņemts Federācijas sabiedriskās apraides likums, lai gan tas vēl arvien nav pilnībā saskaņots ar attiecīgiem valsts līmeņa tiesību aktiem. Visi tiesību akti par apraidi būs pienācīgi jāievieš, lai izpildītu šo svarīgo Eiropas partnerības prioritāti. Ir bijuši mēģinājumi ieturēt sabiedriskās apraides sistēmas finanšu līdzekļus. Ir bijuši turpmāki fiziska uzbrukuma gadījumi žurnālistiem un redaktoriem.

Ekonomisko un sociālo tiesību jomā sasniegumi bija nelieli. Vajadzīgi neatlaidīgi centieni attiecībā uz *sieviešu* aizsardzību pret visu veidu vardarbību. Lai gan ir izveidots rīcības plāns attiecībā uz *bērniem*, saglabājas problēmas tādās jomās kā veselība, sociālā aizsardzība, izglītība un vardarbība pret bērniem ģimenē. Nepilnības sociālās labklājības sistēmās negatīvi ietekmē *visneaizsargātāko iedzīvotāju grupu*, tostarp garīgi slimo, apstākļus. Turpinās pārskatītās Eiropas Sociālās hartas ratifikācija, bet komplicētā pārvaldes sistēma un tiesību aktu sadrumstalotība visā valstī joprojām traucē sociālo dialogu. Turpinājās panākumi *īpašuma tiesību* un zemes administrēšanas reformu jomās. Tika paplašinātas Komisijas pilnvaras attiecībā uz pārvietoto personu un bēgļu īpašuma prasībām, lai risinātu mājokļu īpašuma atgūšanas lietas. Bosnijas un Hercegovinas tiesiskajā regulējumā paredzēti noteikumi ekonomisko un sociālo tiesību aizsardzībai, bet kopumā īstenošana joprojām ir zemā līmenī.

Nelieli panākumi tika gūti kultūras tiesību un mazākumtautību tiesību jomā. Tika izveidota valsts līmeņa Nacionālo minoritāšu padome, un Nacionālo minoritāšu padome sākusi darbu Srpskas Republikā. Jāveic turpmāki pasākumi, lai īstenotu nacionālo minoritāšu likumu, un jāmaina valsts līmeņa konstitūcija, lai nodrošinātu nacionālajām minoritātēm piekļuvi visām politiskajām funkcijām. Joprojām problēma ir bērnu sadalījums skolās pēc tautības. Bosnija un Hercegovina piedalās Romu iekļaušanas dekādē, kas norit no 2005. līdz 2015. gadam. Sagatavots rīcības plāns un koordinācijas mehānisms romu mājokļu, veselības aizsardzības un nodarbinātības jomā. Romu mazākumtautībai tomēr joprojām ir ļoti grūti dzīves apstākļi, un tā tiek diskriminēta, nenodrošinot pietiekamu piekļuvi izglītībai, sociālai aizsardzībai, veselības aprūpei, mājokļiem un nodarbinātībai. Tas, ka nav pilsoņu reģistra, joprojām kavē to piekļuvi sociālajām un ekonomiskajām pamattiesībām.

Attiecībā uz bēgļiem un valsts iekšienē pārvietotām personām reģistrēti turpmāki uzlabojumi drošības situācijā, bet nav panākts papildu progress to personu sociālekonomiskā stāvokļa uzlabošanā, kuras ir atgriezušās.

Attiecībā uz **reģionālajiem jautājumiem un starptautiskajām saistībām** Bosnija un Hercegovina turpināja aktīvi piedalīties reģionālās sadarbības iniciatīvās, tostarp Reģionālās sadarbības padomē (RSP), kuras galvenais birojs 2008. gada februārī tika izveidots Sarajevā, un CBTL. Bosnija un Hercegovina uzturēja apmierinošu sadarbību ar ICTY, kas ir svarīga Eiropas partnerības prioritāte. Attiecībā uz Starptautisko krimināltiesu divpusējais imunitātes nolīgums ar Amerikas Savienotajām Valstīm neatbilst ES kopējai nostājai un principiem. Bosnijai un Hercegovinai joprojām piemēro uzraudzības procedūru attiecībā uz tās pienākumiem un saistībām, ko paredz dalība Eiropas Padomē.

Kopumā Bosnijas un Hercegovinas attiecības ar kaimiņvalstīm bija labas, bet ļoti neliels progress panākts nenokārtoto jautājumu risināšanā, tostarp tirdzniecības un robežu jautājumos ar Horvātiju un Serbiju.

Bosnijas un Hercegovinas **ekonomika** turpināja strauji paplašināties. Ārējā deficīta pieauguma, lielākas inflācijas un ekspansīvas fiskālās politikas rezultātā pasliktinājās makroekonomiskā stabilitāte. Viens no galvenajiem iemesliem, kas joprojām izraisa bažas, ir ļoti lielais bezdarbs un zemais dalības līmenis darba tirgū, kā arī tas, ka administratīvajās vienībās reformas norit atšķirīgi.

Saistībā ar **ekonomiskiem kritērijiem** Bosnija un Hercegovina guva nelielus un nevienmērīgus panākumus ceļā uz funkcionējošu tirgus ekonomiku. Ir apņēmīgi jāveic turpmāki ievērojami reformu centieni, lai valsts varētu ilgtermiņā izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Eiropas Savienībā.

Nelieli panākumi tika gūti attiecībā uz konsensu par ekonomiskās politikas pamatprincipiem, un uzlabojās sadarbība starp administratīvajām vienībām ekonomiskās politikas jomās. Pieņemot likumu par Valsts fiskālo padomi un septembra sākumā saskaņā ar jauno likumu apstiprinot Fiskālo padomi, tika pausta apņemšanās uzlabot fiskālo koordināciju. Tika panākta vienošanās par netiešo nodokļu sadalījumu. Valūtas nodrošinājuma sistēma turpināja netraucēti darboties, un, neraugoties uz svārstībām starptautiskā mērogā un vietējo aizdevumu straujajiem pieauguma tempiem, lielākoties tika saglabāta finansiālā stabilitāte. Uzlabojās daži darba tirgus rādītāji. Federācijā tika samazinātas augstās uzņēmumu un ienākuma nodokļa likmes, un tika pieņemti tiesību akti, lai valstī izvairītos no dubultās aplikšanas ar nodokļiem.

Uzņēmējdarbības vide nedaudz uzlabojās uzņēmumu reģistrācijas, bankrota procedūru un zemes reģistrācijas jomā. MVU gūst labumu no vieglākas piekļuves finansējumam. Liela mēroga privatizācija Srpskas Republikā 2007. gadā radīja ārvalstu tiešo ieguldījumu strauju pieaugumu, un tie pilnībā sedza norēķinu konta deficītu. Paātrinājās materiālo ieguldījumu modernizācija, ko atbalstīja arī strauji augošie valsts ieguldījumi Srpskas Republikā.

Fiskālā stāvokļa pasliktināšanās, kas sākās 2006. gadā, turpinājās 2007. un 2008. gadā. Fiskālie riski Federācijā ir palielinājušies sociālo izdevumu lielo saistību dēļ, kuras uzņēmās, neskatoties uz budžeta ieņēmumu samazināšanos. Turklāt visos valdības līmeņos valsts sektora algu politika vairs nebija tik stingra, tas izpaudās kā algu paaugstināšana un indeksācijas mehānismu piemērošana, kas savukārt vājina fiskālo ilgtspējību un privātā sektora konkurētspēju. Valsts uzņēmumu pārstrukturēšana un likvidācija virzījās uz priekšu lēni, un Federācijā tika gūti pavisam nelieli panākumi privatizācijā. Saglabājās ļoti augsts bezdarba līmenis.

Ražošanas struktūrā pāreja uz darbībām ar lielāku pievienoto vērtību joprojām norit kūtri. Vājās ražošanas jaudas un strukturālās nepilnības – augstas sociālo iemaksu likmes, izkropļoti algu noteikšanas mehānismi, lieli un nemērķtiecīgi sociālie pabalsti un zema darbaspēka mobilitāte – kavē darba vietu radīšanu. Uzņēmējdarbības vidi joprojām ietekmē administratīvās nepilnības. Lielo ēnu ekonomikas daļu veicina nepilnīgie reglamentējošie noteikumi, nepilnības nodokļu un izdevumu politikā un trūkumi tiesībaizsardzībā, tostarp korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā. Tā vēl arvien ir būtiska problēma, jo samazina nodokļu bāzi un ekonomikas politikas virzienu efektivitāti.

Bosnija un Hercegovina ir guvusi nelielus panākumus savu tiesību aktu un politikas virzienu saskaņošanā ar **Eiropas standartiem**. Ar muitu saistīto noteikumu īstenošana pēc tam, kad 2008. gada 1. jūlijā stājās spēkā Pagaidu nolīgums, kopumā noritēja apmierinoši. Tomēr ir jānostiprina Bosnijas un Hercegovinas administratīvie resursi, un valstij jāgūst panākumi SAN īstenošanā.

Bosnija un Hercegovina ir guvusi nelielus panākumus saistībā ar Eiropas partnerības prioritātēm *iekšējā tirgus* jomās. Attiecībā uz *preču brīvu apriti* nelieli panākumi tika gūti standartizācijas, sertifikācijas un tirgus uzraudzības jomās. Jāturpina darbs, lai tiesisko regulējumu tuvinātu ES tiesību aktiem šajā jomā un attīstītu vajadzīgās administratīvās spējas. Tika pieņemts likums par farmaceitiskajiem līdzekļiem un medicīnas ierīcēm, kurš Bosnijā un Hercegovinā ļaus izveidot vienotu iekšējo tirgu šajā nozarē. Pilnībā sākusi darboties *Patērētāju aizsardzības* padome.

Nelieli panākumi tika gūti saistībā ar *pakalpojumiem, tiesībām veikt uzņēmējdarbību un uzņēmējdarbības tiesībām*. Panākts progress uzņēmumu reģistrācijas jomā. Tomēr nav gūti panākumi vienotas valsts līmeņa uzraudzības aģentūras izveidē banku nozarē un valsts līmeņa tiesību aktu pieņemšanā par izpirkumnomu un saistībām.

Nav mainījusies situācija *kapitāla brīvas aprites* jomā, bet Bosnijas un Hercegovinas sagatavošanas darbi šajā jomā jau ir uzsākti. Tika gūti panākumi *muītas* jomā gan attiecībā uz tiesību aktu saskaņošanu, gan administratīvajiem resursiem. Tagad jādefinē muītas stratēģija, īpaši mācību, informācijas tehnoloģijas un citās jomās. Tāpat arī tika gūti panākumi Eiropas partnerības jautājumu risināšanā saistībā ar *nodokļiem*. Valsts fiskālo padomi apstiprināja 2008. gada septembrī. Saimnieciskās darbības pieauguma un arvien lielāka reģistrēto PVN maksātāju skaita rezultātā uzlabojās PVN iekasēšana.

Attiecībā uz konkurenci Bosnija un Hercegovina ir guvusi zināmus panākumus antimonopola kontroles jomā. Darbību ir aktivizējusi Konkurences padome, lai gan turpmāka tiesību aktu saskaņošana ar *acquis* nav notikusi. Nav gūti panākumi valsts atbalsta jomā, un vēl nav izstrādāti tiesību akti par neatkarīgas valsts atbalsta uzraudzības iestādes izveidi un darbību. *Publiskā iepirkuma* jomā gūti tikai nelieli panākumi. Vēl nav nodrošināta publiskā iepirkuma procedūru pareiza īstenošana visā valstī. Nelieli panākumi tika gūti saistībā ar *intelektuālā īpašuma tiesību* piemērošanu. Tiesību akti nav pilnībā izstrādāti, un jānostiprina īstenošanas resursi.

Nelieli panākumi gūti *sociālās un nodarbinātības politikas* jomās. Uzlabojusies koordinācija un stratēģiskā plānošana sabiedrības veselības nozarē. Izveidota veselības aizsardzības ministru konference, un sanāksmes notiek regulāri. Veikti daži pasākumi, lai īstenotu PVO pamatkonvenciju, lai gan īstenošana ir jāuzlabo. Tomēr tiesību akti un politikas virzieni sociālajā un nodarbinātības jomā joprojām ir ļoti sadrumstaloti. Valsts institucionālā struktūra joprojām nopietni kavē vajadzīgo saskaņoto pieeju izstrādi.

Nelieli panākumi ir gūti attiecībā uz Eiropas standartiem *izglītības* jomā. Izveidojot ministru konferenci, nedaudz uzlabojās koordinācija starp valstī esošajām četrpadsmit izglītības ministrijām. Pieņemti valsts līmeņa noteikumi par arodizglītību. Bosnija un Hercegovina ir veikusi arī papildu pasākumus, lai īstenotu Boloņas reformas. Tomēr tiesību aktu saskaņošana administratīvo vienību un kantonu līmenī vēl nav pabeigta, un īstenošana valstī norit nevienmērīgi. Attiecībā uz pētniecību ir uzsākta procedūra, lai valsts pievienotos Septītajai pētniecības pamatprogrammai, kā rezultātā jāpalielinās pētniecības iespējām kopā ar ES partneriem. Tomēr vēl ir vajadzīgs liels darbs, lai valstī palielinātu pētniecības resursus.

Bosnija un Hercegovina ir salīdzinoši pavirzījusies uz priekšu sagatavošanās darbos, lai pievienotos *PTO*, bet tai ir jāpastiprina centieni, lai sasniegtu savu mērķi – paātrināt pievienošanos.

Bosnija un Hercegovina ir guvusi nelielus panākumus saistībā ar Eiropas standartiem vairākās *nozaru politikas* jomās. Nelieli sasniegumi bija *rūpniecības un mazo un vidējo uzņēmumu (MVU)* jomā. Nav pieņemta MVU valsts stratēģija. Arī rūpniecības stratēģijas pieņemšana kavējas.

Nelieli panākumi ir gūti *lauksaimniecības un zivsaimniecības* politikas tuvināšanā ES politikas virzieniem. Pieņemts valsts līmeņa likums par lauksaimniecību, pārtiku un lauku attīstību. Tomēr nav gūti panākumi valsts līmeņa Lauksaimniecības ministrijas izveidē. Kavējas visaptverošas lauksaimniecības stratēģijas izstrāde. Visai nelieli ir arī panākumi pārtikas nekaitīguma, veterinārās un fitosanitārās politikas jomā. Joprojām rada problēmas nepietiekamie cilvēkresursi un finanšu resursi un vājā koordinācija starp valsts un administratīvo vienību dienestiem. Bosnijas un Hercegovīnas sagatavošanas darbs *vides* jomā vēl arvien ir sākotnējā posmā. Nav pieņemti valsts līmeņa tiesību akti, lai izveidotu valsts līmeņa tiesisko regulējumu par saskaņotu vides aizsardzību, un nav izveidota vides valsts aģentūra.

Bosnija un Hercegovina ir guvusi nelielus panākumus *transporta* nozarē – gan institucionālās struktūras nostiprināšanā, gan reglamentējošo noteikumu pielāgošanā. Gūti panākumi Eiropas transporta tīklu attīstībā, bet vēl arvien ir vajadzīgas būtiskas reformas un pielāgošana attiecībā uz dzelzceļu. Valsts turpina aktīvu dalību Dienvidaustrumeiropas Transporta novērošanas centra darbā. Pēc nolīguma par Eiropas Kopējo gaisa telpu (EKGT) ratificēšanas tika atvērts tirgus komerciālajiem aviopārvadātājiem. Tomēr EKGT nolīgums ir jāpiemēro konsekventi. Vajadzīgs turpmāks darbs, lai pabeigtu institucionālās struktūras pārveidi un nodrošinātu apstākļus tirgus atvēršanai visos transporta veidos.

Nelieli panākumi ir gūti *enerģētikas* jomā. Kā Enerģētikas kopienas līgumslēdzējai pusei Bosnijai un Hercegovīnai ir jāievieš attiecīgie ES tiesību akti enerģētikas jomā, bet tā ievērojami atpaliek vairākās enerģētikas jomās. Īpaši ir novēlotas reformas gāzes nozarē. Elektrības nozarē ir atsaistīta pārvade un izveidots neatkarīgs sistēmas operators un pārvades uzņēmums (*Transco*). Tomēr elektrības nozarē panākto progresu apdraud ar *Transco* saistītās norises, īpaši Srpskas Republikas priekšlikums sadalīt uzņēmumu pa administratīvajām vienībām. Nav izstrādāta visaptveroša enerģētikas stratēģija.

Bosnija un Hercegovina guva nelielus panākumus *informācijas sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu* jomās. Pieņemot Federācijas sabiedriskās apraides likumu, Bosnijā un Hercegovīnā tika pabeigta sabiedriskās apraides tiesiskā regulējuma izstrāde, tomēr vēl ir vajadzīga neliela saskaņošana ar attiecīgajiem valsts līmeņa tiesību aktiem. Sakaru regulēšanas iestādes neatkarību vēl vairāk apdraud jaunie noteikumi par darbinieku algām un grūtības ar

ģenerāldirektora iecelšanu. Nav gūti panākumi valsts līmeņa informācijas aģentūras izveidošanā. Pavisam nelieli panākumi ir gūti *finansu kontroles* jomā.

Nelieli panākumi gūti *statistikas* jomā. Tomēr pagaidām nav pareizi īstenots sadarbības nolīgums starp valsts statistikas iestādēm valsts un administratīvo vienību līmenī. Politisko uzskatu atšķirību dēļ vēl nav pieņemts lēmums, kas apstiprinātu, ka 2011. gadā notiks tautas skaitīšana. Ir vajadzīgi ievērojami centieni, lai Bosnijā un Hercegovinā izveidotu efektīvu statistikas sistēmu, kas atbilst ES prasībām.

Tiesiskuma, brīvības un drošības jomā turpinājās progress *vīzu pārvaldē, robežu pārvaldībā, patvēruma un migrācijas jomā*. Tomēr jāturpina centieni, lai panāktu turpmākus uzlabojumus visās šajās jomās. Nolīgums par vīzu režīma atvieglošanu starp EK un Bosniju un Hercegovinu stājās spēkā 2008. gada janvārī. Ar Eiropas Komisiju tika uzsākts dialogs par vīzu režīma liberalizāciju. Veikti turpmāki pasākumi, lai ieviestu biometriskās pases. Tomēr ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi pilsoņu identifikācijas aizsardzības sistēmā (PIAS), tostarp droša un efektīva sistēmas vadība. Pieņemta jauna integrētā robežu pārvaldības (*IBM*) stratēģija. Robežpārvaldības valsts komisiju, kas ir atbildīga par *IBM* koordināciju un stratēģijas īstenošanu, izveidoja 2008. gada jūlijā. Tagad ir vajadzīga turpmāka rīcība, lai uzlabotu sadarbību starp dažādažādām iestādēm uz robežām. Turpmāki panākumi ir gūti funkcionējošas patvēruma sistēmas izveidē. Nelieli panākumi tika gūti migrācijas jomā. Maijā tika atvērts nelegālo migrantu pagaidu uzņemšanas centrs, bet vēl ir jāpieņem jauna migrācijas stratēģija. Bosnija un Hercegovina ir labi īstenojusi atpakaļuzņemšanas nolīgumu ar Eiropas Kopienām, kurš stājās spēkā 2008. gada janvārī.

Nelieli panākumi ir gūti *nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas* novēršanā. Uzlabojās sadarbība starptautiskā līmenī, un ir stājusies spēkā Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju un terorisma finansēšanu. Tomēr vietējie tiesību akti vēl nav saskaņoti ar konvenciju. Turklāt Valsts izmeklēšanas un aizsardzības aģentūras finanšu ziņu vākšanas vienības (*FIU*) darbinieku skaits nav būtiski palielinājies. Jāpastiprina centieni, lai nostiprinātu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas administratīvos resursus. Veikti daži pasākumi *narkotiku* apkarošanā, un ir izveidota Narkotiku apkarošanas komisija. Tomēr Bosnija un Hercegovina nav pieņēmusi ne stratēģiju, ne rīcības plānu attiecībā uz nelegālām narkotikām. Narkotiku kontrabanda joprojām ir nopietna problēma, kas prasa ilgstošus centienus.

Ir gūti panākumi *policijas* darbībā. Pozitīvi ir tas, ka tika pieņemti attiecīgie tiesību akti par policiju, kuros paredzētas septiņas jaunas valsts līmeņa aģentūras. Tagad šie tiesību akti ir nekavējoties jāievieš, un jāieceļ jauno aģentūru direktori. Veikti daži pasākumi, lai atvieglotu izmeklēšanas un aizsardzības valsts aģentūras darbu. Tomēr Bosnijas un Hercegovinas policijas spēki joprojām ir sadrumstaloti, un vēl arvien ir nodalītas kompetences, kas saistītas ar sakaru sistēmām, datubāzēm, datorizētu izmeklēšanu, kriminālistikas analīzes sistēmām un tiesu medicīnu.

Bosnija un Hercegovina guvusi nelielus panākumus cīņā pret *organizēto noziedzību*, kas joprojām ir nopietna problēma, kura ietekmē tiesiskumu un uzņēmējdarbības vidi. Organizētās noziedzības apkarošanas stratēģija nav īstenota pietiekamā līmenī. Tiesiskais regulējums ir izveidots, bet jāuzlabo tiesību aktu īstenošana. Netiek pietiekami kontrolēta terorisma apkarošanas 2006. gada stratēģijas izpilde. Bosnija un Hercegovina ir pieņēmusi jaunu valsts rīcības plānu cilvēku tirdzniecības apkarošanai laikposmam no 2008. līdz 2012. gadam. Stājusies spēkā Eiropas Padomes Konvencija par rīcību pret cilvēku tirdzniecību. Tomēr jāuzlabo tas īstenošana. Bosnija un Hercegovina ir cilvēku tirdzniecības

izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts. Tas joprojām ir pamats bažām. Vēl nedarbojas datu aizsardzības valsts aģentūra.

Horvātija

Horvātija turpina pildīt **politiskos kritērijus**. Kopumā ir gūti panākumi, tomēr joprojām ir jāveic papildu darbs vairākās jomās, piemēram, tiesu sistēmas un administratīvo reformu jomā, cīņā pret korupciju, mazākumtautību tiesību un bēgļu atgriešanās jomā. Pievienošanās partnerības prioritātes daļēji tiek pildītas.

Papildus nostiprināta **demokrātija un tiesiskums**. Gan valdība, gan parlaments turpināja labi darboties. Tomēr joprojām nepieciešami turpmāki uzlabojumi tiesu iestādēs, valsts pārvaldes jomā un cīņā pret korupciju. Lai izveidotu stabilu pamatu *acquis* pilnīgai īstenošanai, ir būtiski nodrošināt ievērojamus uzlabojumus minētajās jomās.

Nelieli panākumi tika gūti *valsts pārvaldes* reformu jomā. Valdība pieņēma valsts pārvaldes reformu stratēģiju un pārskatītu Likuma par vispārējām administratīvajām procedūrām priekšlikumu, un tika veikti uzlabojumi Likumā par civildienestu. Tika nostiprināti Valsts pārvaldes centrālā biroja resursi. Uzsāktas dažādas e-pārvaldes iniciatīvas. Tomēr vēl nav pabeigts juridiskais pamats moderna un profesionāla civildienesta izveidei. Nav pieņemti visi vajadzīgie noteikumi, lai īstenotu Civildienesta likumu. Šis tiesību akts valsts pārvaldē netiek konsekventi īstenots. Nav pilnībā pārstrādāti tiesību akti par administratīvajām procedūrām. Administratīvā sistēma joprojām nav efektīva. Joprojām vērojami trūkumi cilvēkresursu vadībā, un civildienests cieš no lielas kadru mainības un kvalificētu darbinieku trūkuma. Ievērojami aizkavējas decentralizācija. Jāveic turpmāks neatlaidīgs darbs visās jomās.

Nelieli panākumi ir gūti *tiesu sistēmas* reformu jomā. Pieņemti jauni tiesību akti, un 2008. gada jūnijā tika apstiprināts pārskatīts rīcības plāns, kurā uzmanība pievērsta visiem svarīgākajiem reformu jautājumiem. Rezultātus sāk dot tiesu pārbaudes. Pamazām vērojama līdzsvarotāka pieeja kara noziegumu tiesvedības procesiem un lielāka gatavība saukt pie atbildības vainīgos neatkarīgi no etniskās izcelsmes. Tomēr neiztiesāto lietu skaits joprojām ir liels, bet tiesvedības procesi – pārmērīgi ilgi. Tiesu racionalizācija pagaidām nav reāli sākusies. Jāturpina palielināt tiesu iestāžu atbildību, paaugstināt to profesionalitāti un kompetenci. Netiek piemēroti vienoti standarti kriminālatbildībai par kara noziegumiem neatkarīgi no etniskās izcelsmes. Par daudziem šādiem noziegumiem netiek veikta kriminālvajāšana. Nav pievērsta pietiekama uzmanība jautājumam par *in absentia* spriedumiem, kas pieņemti 20. gadsimta deviņdesmitajos gados. Kopumā tiesu iestāžu reformas turpinās, bet tas norit salīdzinoši lēni, un ir vajadzīgi konkrēti rezultāti. Pašlaik ne vienmēr tiek nodrošināts tiesiskums Horvātijas pilsoņiem.

Nelieli panākumi gūti *korupcijas apkarošanā*. Uzlabots tiesiskais regulējums un pieņemta pārskatīta korupcijas apkarošanas stratēģija un rīcības plāns. Starp ministrijām izveidota jauna koordinācijas sistēma korupcijas apkarošanas uzraudzībai. Korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanas birojs (*USKOK*) turpina pastiprināt darbību. Tomēr korupcija joprojām ir plaši izplatīta. Korupcijas apkarošanas centienu īstenošanā vel arvien nav stingras koordinācijas un efektīvas, neatkarīgas uzraudzības, un ir jānostiprina institucionālie resursi. Policijai efektīvāk jācīnās pret korupciju un organizēto noziedzību. Palielinājies to korupcijas lietu skaits, kurās veikta kriminālvajāšana, bet faktisko notiesāšanu skaits ir neliels. Vajadzīgi turpmāki centieni augsta līmeņa korupcijas novēršanā. *Interesu konfliktu* novēršanā gūtie panākumi ir nelieli. Trūkst politiskās atbildības kultūras.

Nelieli panākumi ir gūti *cilvēktiesību un mazākumtautību aizsardzības jomā*. Cilvēktiesību aizsardzība kopumā tiek nodrošināta, bet nav izpildīti daži svarīgi uzdevumi īstenošanas jomā. Vajadzīgi pastāvīgi pūliņi mazākumtautību tiesību aizsardzības un bēgļu atgriešanās jomā.

Tika pieņemts jauns likums par juridisko palīdzību, kā arī tiesību akti par advokātu tarifiem, kuru mērķis ir uzlabot *tiesu pieejamību*, ko iepriekšējos gados traucēja spēkā esošo tiesību aktu trūkumi un tiesu sistēmas nepilnības. Veikti daži pasākumi, lai novērstu trūkumus attiecībā uz *stāvokli cietumos*. Tomēr vēl arvien cietumos trūkst darbinieku, cietumu ietilpība ir nepietiekama, un jaunā juridiskās palīdzības sistēma vēl nav ieviesta.

Vārda brīvība, tostarp plašsaziņas līdzekļu brīvība un plurālisms, ir paredzēta Horvātijas tiesībās, un kopumā tā tiek ievērota. Tomēr ir bijuši draudi un uzbrukumi žurnālistiem, īpaši tiem, kuri strādā ar korupcijas un organizētās noziedzības lietām. Nesen tika noslepkavoti divi žurnālisti. Redaktori un žurnālisti joprojām ziņo par nepamatotu politisku spiedienu.

Īstenojot politiku, kuras mērķis ir uzlabot *sieviešu un bērnu tiesības*, tika veicināta informētība. Tomēr ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi īstenošanā. Jāpaātrina arī pasākumu īstenošana saistībā ar bērnu tiesību aizsardzību.

Tika izveidots Ombuda birojs invalīdiem un izstrādāts valsts rīcības plāns 2007.-2008. gadam attiecībā uz sociālo iekļaušanu. Tomēr ir vajadzīgi pastāvīgi centieni attiecībā uz *sociāli neaizsargātajiem iedzīvotājiem un invalīdiem*. Garīgās veselības jomā nav devusi taustāmus rezultātus politika, kurā paredzēta aprūpe dzīvesvietā kā alternatīva hospitalizācijai.

Plašs tiesību akts par diskriminācijas apkarošanu tika pieņemts 2008. gada jūlijā, iezīmējot būtisku progresu. Tomēr praksē aizsardzība pret diskrimināciju un saukšana pie atbildības par to pagaidām neatbilst ES standartiem. Atklājās trūkumi policijas un veselības aizsardzības un sociālās sistēmas iestāžu darbībā.

Ir gūti nelieli panākumi attiecībā uz *mazākumtautībām*. Tika pieņemts rīcības plāns konstitucionālā likuma par nacionālajām minoritātēm īstenošanai, tāpat arī plāns mazākumtautību pieņemšanai darbā valsts pārvaldē 2008. gadā. Tika palielināts finansējums mazākumtautībām. Uzmanību turpināja veltīt romu mazākumtautībai, un tika veikti uzlabojumi pirmsskolas izglītībā. Vienā no premjerministra vietnieku amatiem iecelts serbu tautības pārstāvis.

Tomēr mazākumtautībām joprojām ir daudz problēmu. Horvātijai ir jāveicina toleranta attieksme pret serbu mazākumtautību un jāveic atbilstīgi pasākumi, lai aizsargātu tos, kurus joprojām apdraud vai skar diskriminācija, naidīga attieksme vai vardarbība. Mazākumtautības turpina saskarties ar īpašām grūtībām nodarbības jomā – tās nav pietiekami pārstāvētas valsts pārvaldē, tiesu iestādēs un policijā, kā arī sabiedriskajā sektorā kopumā. Romu mazākumtautībai joprojām ir sarežģīti dzīves apstākļi un problēmas, īpaši izglītības, sociālās aizsardzības, veselības aprūpes, mājokļu un nodarbinātības jomā. Ar lielāku apņēmību ir jāievieš juridiskie noteikumi un programmas un jānodrošina atbilstoša uzraudzība, īpaši nodarbinātības jomā.

Ir gūti nelieli panākumi *bēgļu atgriešanās* jautājumos. Tika pieņemts rīcības plāns, lai paātrināti īstenotu mājokļu programmas, kura pabeigšanas termiņš ir 2009. gada beigās. Tika pieņemti svarīgi lēmumi, kas paver iespēju apstiprināt pensijas tiesības. Turpinās mājokļu atjaunošanas darbi. Mērķis, kas 2007. gadam noteikts saskaņā ar mājokļu programmām (bijušajiem īres tiesību turētājiem nodrošināt 1400 mītnes no kopā 12 500 pieteikumiem), lielā mērā ir izpildīts. Tomēr šo programmu īstenošana norit vāji. Pilsētās risinājums rasts tikai

12 % no gadījumiem. Valdības īstenošanas mērķu izpilde atpaliek no grafika, lai gan pēdējos mēnešos īstenošana ir uzņēmusi tempu. Citas galvenās problēmas, ar ko saskaras personas, kuras atgriežas, ir pastāvīgs naidīgums dažās vietās un nodarbinātība. Jāpaātrina darbs, lai radītu ekonomiskos un sociālos apstākļus bēgļu atgriešanās procesa noturīgumam.

Attiecībā uz **reģionālajiem jautājumiem un starptautiskajām saistībām** turpinājās sadarbība ar Starptautisko kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*). Tomēr *ICTY* ir problēmas pieklūt dažiem dokumentiem Horvātijā, un tās ir jāatrisina. Kopumā tika nodrošināta Deitonā/Parīzes un Erdutas nolīgumu izpilde. Ir jānodrošina objektīva kriminālvajāšana lietās, ko *ICTY* nodod Horvātijas jurisdikcijā, kā arī valstī iekšēji ierosinātajās lietās.

Reģionālās sadarbības jomā līdzšinējā darbība kopumā ir bijusi sekmīga. Horvātija turpināja aktīvi piedalīties reģionālajās iniciatīvās, tostarp jaunajā Reģionālās sadarbības padomē un CBTN. Būtiski panākumi tika gūti, Horvātijai atkārtoti atliekot ekoloģiskās zvejniecības aizsardzības zonas noteikšanu ES kuģiem saskaņā ar iepriekš pieņemtajām saistībām. Nelieli panākumi tika gūti dažu atklātu divpusējo jautājumu risināšanā starp Horvātiju un tās kaimiņvalstīm. Tomēr ir vajadzīgi turpmāki panākumi, lai rastu galīgo risinājumu dažādiem divpusējiem jautājumiem, kuri joprojām nav atrisināti, īpaši attiecībā uz robežām. Joprojām ir jāstrādā, lai pilnveidotu sadarbību un labas kaimiņattiecības.

Horvātijas **ekonomikā** saglabājās stabili rādītāji. Līdz ar vietējā pieprasījuma atslābumu samazinājās pieauguma tempi. Makroekonomiskā stabilitāte tika saglabāta, bet ievērojami pieauga inflācija – galvenokārt augstāku enerģijas un pārtikas preču cenu dēļ. Līdz šim finansiālās svārstības tikai nedaudz ietekmēja Horvātijas ekonomiku, bet augstāks ārējā deficīta un parādu līmenis palielināja ārējo faktoru ietekmi. Strukturālo reformu process kopumā bija lēns. Steidzami jāturpina uzsāktais darbs, turpinot uzlabot uzņēmējdarbības vidi.

Runājot par **ekonomiskiem kritērijiem**, jāatzīmē, ka Horvātijā ir funkcionējoša tirgus ekonomika. Ja Horvātija apņēmīgi turpinās īstenot savu visaptverošo reformu programmu strukturālo trūkumu novēršanai, paredzams, ka vidējā termiņā tā izturēs konkurences spiedienu un tirgus spēkus Eiropas Savienībā.

Politiskā vienprātība par tirgus ekonomikas pamatprincipiem ir saglabājusies. Arvien nenoteiktākā starptautiskajā vidē tika saglabāta uz stabilitāti orientēta makroekonomiskā politika. Maiņas kursa stabilā politika bija noderīga valstij un kalpoja par finansiālās stabilitātes faktoru. Fiskālā konsolidācija ļāva vēl vairāk samazināt vispārējo valsts budžeta deficītu, bet kvazifiskālās operācijas var radīt papildu riskus un apdraud budžeta pārredzamību. Ekonomiskā izaugsme saglabājās stabila, nedaudz zaudējot līdzsvaru, kad samazinājās patēriņš un pieauga privātie ieguldījumi.

Darba tirgū bija augsts nodarbinātības līmenis, un bezdarbs turpināja samazināties. Tika nostiprināti valsts finanšu tehniskie un institucionālie resursi. Patiecoties papildu piesardzības pasākumiem, palielinājās kopumā stabilās banku nozares elastīgums un samazinājās makrofinansiālie riski. Horvātijas ekonomika ir labi integrēta ES.

Tomēr valdības ekonomikas politikai dažkārt trūka skaidras vidēja termiņa orientācijas. Strukturālās reformas noritēja lēni, un bieži bija neatbilstības starp politikas stratēģiju pieņemšanu un to faktisko īstenošanu. Dažkārt valdības saziņa ar centrālo banku bija neapmierinoša, un tas negatīvi ietekmēja politikas koordinācijas kvalitāti. Lielāka inflācija un ārējās nelīdzsvarotības pieaugums rada risku makroekonomiskajai stabilitātei un prasa

stingrāku fiskālo konsolidāciju. Nelieli panākumi tika gūti valsts izdevumu efektivitātes palielināšanā, īpaši veselības aizsardzības nozarē. Sociālie izdevumi joprojām bija lieli un nebija mērķtiecīgi, kas radīja efektivitātes samazināšanos. Valsts finanses joprojām negatīvi ietekmē stratēģiskas budžeta plānošanas un īstenošanas trūkums.

Pārstrukturēšanā netika efektīvi izmantotas ievērojamas subsīdijas uzņēmumiem, un privatizācija noritēja nevienmērīgi. Turpmāki panākumi tika gūti uzņēmumu reģistrācijas procedūru atvieglošanā, bet privātā sektora iniciatīvu joprojām kavēja pārmērīgais noteikumu un *ad hoc* prasību skaits, kas varētu apdraudēt procedūras ienākšanai tirgū un iziešanai no tā. Ļoti svarīgi ir apņēmīgāk pastiprināt un padziļināt strukturālās reformas.

Horvātija ir uzlabojusi savu **spēju uzņemties dalības saistības**. Sagatavošanās darbi ES prasību izpildei tiek veikti vienmērīgā tempā, un vairākās nozarēs ir panākta augsta saskaņošanas pakāpe ar ES noteikumiem. Vairumā jomu ir gūti zināmi panākumi, galvenokārt saistībā ar tiesību aktu saskaņošanu, kā arī attiecībā uz administratīvo resursu palielināšanu. Vairākās sadaļās ir saglabāti iepriekšējos gados gūtie labie panākumi. Tomēr vēl ir daudz nepaveiktā, un vajadzīgs ievērojams darbs attiecībā uz kopējo saskaņošanas līmeni un administratīvajiem resursiem.

Preču brīvas aprites jomā bija vērojami labi panākumi attiecībā uz tiesību aktu saskaņošanu ar *acquis*. Šajā nodaļā saskaņošana ar *acquis* jau ir sākusies. Tomēr svarīgs uzdevums joprojām ir atbilstības novērtēšanas infrastruktūras un tirgus uzraudzības pasākumu pielāgošana. Jāpieliek ievērojamas pūles, lai turpinātu tiesību aktu saskaņošanu ar *acquis* un to efektīvu īstenošanu un izpildi.

Nelieli panākumi ir gūti *darbaspēka brīvas pārvietošanās* jomā. Ir sasniegts apmierinošs tiesību aktu saskaņošanas līmenis. Tomēr Horvātijas tiesību akti vēl neatbilst ES noteikumiem par piekļuvi darba tirgum. Vajadzīgi arī pastāvīgi centieni, lai izveidotu vajadzīgos administratīvos resursus, īpaši sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinācijai.

Nelieli panākumi vērojami attiecībā uz *tiesībām veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību*, bet ir vajadzīgs ievērojams turpmāks darbs. Šajā sakarā vēl arvien ir dažādi šķēršļi. Kopumā saskaņošanas līmenis ir diezgan augsts, bet dažās jomās vēl ir vajadzīgs ievērojams darbs. Jānostiprina saistītie administratīvie resursi.

Nelieli panākumi gūti *kapitāla brīvas aprites* jomā, galvenokārt saistībā ar to pieteikumu apstrādi nekustamā īpašuma iegādei, kurus iesnieguši ES valstu valstspiederīgie, un ar rīcības plāna un jaunu tiesību aktu pieņemšanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā. Kopumā saskaņošanas līmenis ir diezgan augsts, bet būs vajadzīgs turpmāks darbs, īpaši saistībā ar īstenošanu un izpildi.

Labi panākumi vērojami *publiskā iepirkuma* jomā, kur izveidota vajadzīgā institucionālā struktūra un pieņemta visaptveroša stratēģija. Tomēr vajadzīga turpmāka tiesību aktu saskaņošana, un jāpildināda administratīvie resursi. Korupcijas apkarošanas pasākumi jāattiecinā uz tiesisko regulējumu un tā funkcionālo piemērošanu, nodrošinot lielāku pārredzamību un efektivitāti.

Nelieli panākumi vērojami *uzņēmējdarbības tiesību* jomā. Saskaņošana norit atbilstoši grafikam, bet ir vajadzīgi pastāvīgi centieni, lai īstenotu nesen pieņemtos grozījumus un nostiprinātu administratīvos resursus.

Intelektuālā īpašuma tiesību jomā vērojami labi panākumi. Tiesību aktu saskaņošana ir ļoti augstā līmenī. Vajadzīgs turpmāks darbs, lai nostiprinātu administratīvos resursus intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanai, palielinātu ieinteresēto personu informētību un turpinātu cīņu pret pirātismu un viltošanu.

Nelieli panākumi gūti *konkurences politikas* jomā, īpaši attiecībā uz valsts atbalstu tērauda nozarei, kā arī attiecībā uz reģionālā atbalsta karti un fiskālā atbalsta shēmu saskaņošanu. Tomēr vajadzīgs ievērojams darbs, īpaši attiecībā uz pārstrukturēšanas atbalstu kuģu būvētavām, un šis jautājums jāskata saistībā ar to paredzēto privatizāciju.

Labi panākumi vērojami *finanšu pakalpojumu* jomā. Uzsākta tiesību aktu saskaņošana, bet papildu uzmanība jāpievērš to pareizai īstenošanai. Abām uzraudzības iestādēm jāpastiprina centieni, lai uzlabotu savas uzraudzības funkcijas un konsultatīvo mijiedarbību ar nozari.

Būtiski panākumi gūti *informācijas sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu* jomā, īpaši attiecībā uz elektronisko sakaru tirgus liberalizāciju un plašsaziņas līdzekļu reformu. Šajā nodaļā panākta augsta saskaņošanas pakāpe ar *acquis*, bet jāveic papildu darbs, lai nodrošinātu elektronisko sakaru tirgus pienācīgu darbību.

Lauksaimniecības un lauku attīstības jomā gūtie panākumi ir ļoti nevienmērīgi. Situācija labi pavirzījies uz priekšu kvalitātes politikas un bioloģiskās lauksaimniecības jomā. Laba pieredze gūta lauku attīstības jomā saistībā ar pirmspievienošanos atbalstu, bet jāuzlabo spēja izmantot ES līdzekļus šajā jomā. Būtiski un steidzami jāpastiprina centieni attiecībā uz maksājumu aģentūru, IAKS un ZGIS. Pašreizējā ar ražošanu saistītā atbalsta sistēma Horvātijai atšķiras no reformētās KLP. Jāsāk atbalsta sistēmas saskaņošana, lai sagatavotos netraucētai pārejai uz KLP.

Kopumā darbība *pārtikas nekaitīguma, veterinārās un fitosanitārās politikas* jomā ir bijusi sekmīga, jo īpaši pēc tam, kad tika pieņemti īstenošanas tiesību akti. Vajadzīgi turpmāki centieni attiecībā uz dzīvnieku labturību, kā arī jānostiprina administratīvie un inspekcijas resursi.

Horvātija ir guvusi nelielus panākumus *zivsaimniecības* jomā. Sākts sagatavošanas darbs, bet joprojām ir jārisina nepilnības flotes pārvaldības, inspekcijas un kontroles, strukturālās darbības un valsts atbalsta jomā. Horvātijai būs jāpaaugrina darbs, lai novērstu šīs nepilnības.

Ir gūti panākumi *transporta* jomā. Horvātijai vēl ir jāizveido kompetenta un efektīva dzelzceļu regulēšanas struktūra. Jāveic turpmāks darbs, lai īstenotu ES noteikumus par autotransportu, kombinētajiem kravu pārvadājumiem, kā arī īstenotu ES tiesību aktus aviācijas jomā, tostarp nostiprinātu administratīvos resursus.

Enerģētikas jomā kopumā gūtas labas sekmes. Tomēr vēl ir jāveic ievērojams darbs, īpaši energoefektivitātes jomā un regulēšanas iestādes neatkarības nostiprināšanā, un administratīvo resursu veidošanā.

Horvātija guva ļoti nelielus panākumus *nodokļu* jomā. Nav panākts progress tiesību aktu saskaņošanā. Lai gan nodokļu tiesību aktu vispārējā struktūra ir līdzīga *acquis*, vajadzīgs nopietns darbs visās jomās. Horvātija saskaņoja ar Komisiju risinājumu, lai atceltu diskriminējošos nodokļus cigaretēm. Vajadzīgs nopietns darbs, lai nostiprinātu administratīvos resursus, tostarp IT savienojamību.

Ekonomikas un monetārās politikas jomā panākti ievērojami sasniegumi. Ekonomikas un monetārās politikas jomā gūti labi panākumi attiecībā uz saskaņošanu ar *acquis*.

Kopumā gūti labi panākumi *statistikas* jomā. Ir sasniegts apmierinošs tiesību aktu saskaņošanas līmenis. Tomēr vēl ir jāpieliek pūles, īpaši administratīvo resursu nostiprināšanā, lauksaimniecības un makroekonomiskās un uzņēmējdarbības statistikas jomā.

Labi panākumi ir gūti *sociālās politikas un nodarbinātības* jomā. Ir sasniegts labs tiesību aktu saskaņošanas līmenis, bet vēl ir dažas nepilnības. Jāveic turpmāks darbs, lai pirms pievienošanās savlaicīgi nostiprinātu administratīvos resursus nolūkā nodrošināt pareizu īstenošanu un izpildi.

Horvātija ir guvusi labus panākumus *uzņēmējdarbības un rūpniecības politikas* jomā, īpaši attiecībā uz MVU politiku, kā arī rūpniecības stratēģiju un tērauda nozares pārstrukturēšanu. Citas nozarēs, piemēram, kuģu būves nozarē, ir vajadzīgs ievērojams darbs. Kopumā Horvātija ir sasniegusi labu līmeni tiesību aktu saskaņošanā.

Attiecībā uz *Eiropas komunikāciju tīkliem* Horvātija ir guvusi labus panākumus un turpina aktīvi piedalīties Dienvidaustrumeiropas Transporta novērošanas centra darbā.

Nelieli panākumi vērojami *reģionālās politikas un strukturālo instrumentu koordinācijas* jomā. Horvātijai vēl jāstrādā pie tā, lai izveidotu institucionālos un administratīvos resursus. Kopumā Horvātija ir daļēji saskaņojusi tiesību aktus ar šīs nodaļas *acquis*.

Horvātija ir guvusi nelielus panākumus *tiesu iestāžu un pamattiesību* jomā. Turpinās tiesu iestāžu reformas, bet tās norit salīdzinoši lēni. Joprojām pastāv nopietnas problēmas. Izveidota lielākā daļa instrumentu korupcijas apkarošanai, bet, ņemot vērā problēmas mērogu, tie netiek pietiekami enerģiski izmantoti. Juridiskie noteikumi par pamattiesībām kopumā ir atbilstoši, bet, neraugoties uz zināmu progresu, ieviešanas ziņā vēl ir vairākas nozīmīgas problēmas.

Horvātija ir guvusi nelielus panākumus *tiesiskuma, brīvības un drošības* jomā, īpaši narkotiku un cilvēku tirdzniecības apkarošanā. Tomēr vēl ir vajadzīgs ievērojams darbs ārējo robežu pārvaldībā. Vajadzīgi arī konkrēti rezultāti cīņā pret organizēto noziedzību, kas ir pamats bažām. Horvātijai ir jāpaātrina centieni, lai nodrošinātu vajadzīgos administratīvos resursus ES *acquis* īstenošanai un izpildei pēc pievienošanās.

Labi panākumi ir gūti *zinātnes un pētniecības un izglītības un kultūras* jomā. Kopumā ir panākts labs saskaņošanas līmenis, bet vēl ir vajadzīgi turpmāki centieni.

Kopumā tika gūti panākumi *vides* nodaļā, īpaši tādās jomās kā gaisa kvalitāte, ķīmiskās vielas un ĢMO. Būs vajadzīgs ievērojams darbs attiecībā uz ūdeni, rūpnieciskā piesārņojuma kontroli un risku vadību, klimata pārmaiņām un horizontālajām nozarēm. Būs vajadzīgas ievērojamas pūles attiecībā uz ieguldījumiem.

Nelieli panākumi gūti *patērētāju un veselības aizsardzības* jomā. Ir sasniegts labs tiesību aktu saskaņošanas līmenis. Tomēr ir vajadzīgs turpmāks darbs tādās jomās kā patēriņa preču drošums, tostarp RAPEX brīdinājuma sistēma, un sabiedrības veselības *acquis* attiecībā uz tabaku un reproduktīvajiem audiem un šūnām.

Horvātija ir guvusi labus panākumus *multas savienības* jomā. Joprojām ir jāstrādā pie tiesību aktu saskaņošanas, lai radītu apstākļus multas noteikumu efektīvai īstenošanai un gūtu turpmākus panākumus IT savienojamības jomā.

Horvātija ir guvusi turpmākus panākumus *ārējo attiecību* jomā. Saskaņošana šajā jomā norit, kā plānots.

Horvātija turpināja gūt panākumus *ārpolitikas, drošības un aizsardzības politikas* jomā. Kopumā Horvātija ir panākusi labu saskaņošanas līmeni, bet ir jāpastiprina bruņojuma kontroles īstenošana un izpilde, tostarp ar bruņojumu saistītas informācijas pārredzamība.

Horvātija guva nelielus panākumus *finanšu kontroles* jomā. Vajadzīgi pastāvīgi centieni, lai izveidotu stingru un atbilstoši *PIFC* sistēmu, īpaši attiecībā uz ES līdzekļu pārvaldīšanas sistēmu.

Nelieli turpmāki panākumi vērojami *finanšu un budžeta noteikumu* jomā, kur īpaši jāuzsver pašu resursu koordinācijas struktūras izstrāde. Kopumā Horvātija ir sasniegusi labu līmeni tiesību aktu saskaņošanā.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika pēdējā gada laikā ir panākusi zināmu progresu, bet vēl nav izpildījusi **politiskos kritērijus**. Parlamenta vēlēšanas 2008. gadā neatbilda galvenajiem starptautiskajiem standartiem, un nav pilnībā izpildīti EDSO/Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja ieteikumi Konstruktīva politiskā dialoga trūkums starp lielākajām politiskajām partijām un dalībniekiem negatīvi ietekmēja politisko iestāžu darbību; tagad tiek pieliktas arvien lielākas pūles, lai sekmētu politisko dialogu. Tika veikti pasākumi, lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar galvenajām pirmspievienošanās prioritātēm, un ir vajadzīgs turpmāks darbs.

Ohridas pamatnolīguma īstenošana sekmē **demokrātijas un tiesiskuma** konsolidāciju. Tiesību akta par valodām pieņemšana iezīmēja svarīgu soli uz priekšu attiecībās starp valsts etniskajām kopienām. Vajadzīgi turpmāki konstruktīvi centieni, lai izpildītu Ohridas nolīguma mērķus.

Pirmstermiņa parlamentāro vēlēšanu norisi 2008. gadā traucēja vardarbība un nelikumības. Iestādes ir sākušas saukt pie atbildības likumpārkāpējus un pildīt EDSO/Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja ieteikumus par vēlēšanu rīkošanu, īpaši izdarot grozījumus vēlēšanu likumā. Jūlijā tika izveidota jauna, etniski daudzveidīga *valdības* koalīcija. Opozīcijas partijas ilgstoši boikotēja jauno *parlamentu*, un, parlaments, pieņemot tiesību aktus, plaši izmantoja ārkārtas procedūru. Vajadzīgi ievērojami turpmāki centieni, lai uzlabotu un uzturētu politisko dialogu.

Nelieli panākumi tika gūti *valsts pārvaldes reformu* jomā, ieviešot atalgojuma stimulus un pieņemot pastāvīgu mācību sistēmu, kā noteikts civildienesta likumā. Tomēr netika gūti lieli panākumi, lai nodrošinātu, ka augstākas amatpersonas tiek pieņemtas darbā, balstoties uz profesionālo kvalifikāciju. Jāpiešķir prioritāte stabila, profesionāla un uz rezultātiem balstīta civildienesta izveidei. Jānostiprina Civildienesta ierēdņu aģentūras loma un jāpalielina cilvēkresursu nodaļu resursi nozaru ministrijās. Panākts progress policijas reformas īstenošanā. Astoņi jaunie reģionālie komandieri un visi 38 vietējie komandieri iecelti, kā noteikts likumā. Turpinājās policistu mācības, un uzlabojās cilvēkresursu vadība. Tomēr nopietnas bažas rada policijas augstāko līmeņu politizācija dažās jomās.

Labi panākumi tika gūti *tiesu sistēmas* reformu jomā. Darbojas jaunā Apelācijas tiesa, jaunā Administratīvā tiesa un Tiesas padome, un sākušās jaunās Valsts prokuroru padomes sēdes. Izveidota akadēmija tiesnešu un prokuroru izglītošanai, un tiesās ir ieviestas jaunas IT sistēmas. Tomēr vēl ir jānostiprina tiesu iestāžu neatkarība, efektivitāte, cilvēkresursi un budžeta regulējums. Jāaizpilda brīvās amata vietas prokuratūras dienestā. Vēl ir neiztiesātas lietas, un jāreģistrē nesen notikušo reformu īstenošanas rezultāti, īpaši attiecībā uz tiesu iestāžu objektivitāti, atbildību un efektivitāti.

Turpmāki panākumi ir gūti *korupcijas apkarošanas politikas* īstenošanā. Valdības rīcības plāna īstenošanai ir piešķirts īpašs budžets. Tagad korupcijas lietās var izmantot īpašus izmeklēšanas pasākumus. Pieņemts rīcības plāns interešu konfliktu novēršanai. Notikušas notiesāšanas dažās lietās, kurās iesaistītas augstas amatpersonas. Nedaudz uzlabojusies izpratne par korupciju. Tomēr korupcija joprojām ir plaši izplatīta, un tā ir īpaši nopietna problēma. Vajadzīgi turpmāki pasākumi, īpaši lai pastiprinātu operatīvo koordināciju starp tiesībsardzības aģentūrām un īstenotu noteikumus par politisko partiju un kampaņu finansēšanu.

Kopumā ir izveidota tiesiskā regulējuma un iestāžu sistēma *cilvēktiesību un mazākumtautību tiesību aizsardzībai*. Tomēr ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai uzlabotu īstenošanu vairākās jomās.

Efektīvāk jāizmeklē apgalvojumi par policijas ļaunprātīgu izturēšanos un jāveic kriminālvajāšana. Pakāpeniski tiek atjaunota *cietumu* infrastruktūra. Tomēr ir jārikojas, lai izskaustu necilvēcīgus un cieņu aizskarošus apstākļus un izveidotu profesionālu vadību. Attiecībā uz *sieviešu tiesībām* ir pieņemta valsts stratēģija vardarbības apkarošanai ģimenē, un ir pastiprinātas tiesību normas attiecībā uz izvarošanu. Tomēr ir vajadzīgi neatlaidīgi centieni attiecībā uz sieviešu aizsardzību pret visu veidu vardarbību. *Bērnu tiesību* jomā ir paplašināta obligātā izglītība, un ir stājies spēkā jaunais likums par nepilngadīgo tiesībām. Tomēr jāpastiprina bērnu tiesību aizsardzības centieni.

Kultūras tiesību un mazākumtautību tiesību jomā ir gūti nelieli panākumi taisnīgas pārstāvības stratēģijas īstenošanā saskaņā ar Ohridas pamat nolīgumu. Pieņemts valodu likums, kurā paredzēta albāņu valodas plašāka izmantošana parlamentā. Pieņemts likums par mazāko kopienu stāvokļa uzlabošanu un tiesību aizsardzību, kurā jo īpaši paredzēta specializētas aģentūras izveide.

Tomēr varas iestādēm ir jāveic turpmāks darbs, lai veicinātu valsts etnisko kopienu integrāciju, īpaši izglītībā. Mazāko etnisko kopienu problēmas netiek pietiekami risinātas. Romu jautājumā īpašs progress nav vērojams. Attiecīgie rīcības plāni tiek īstenoti lēni. Romu tautībai joprojām ir ļoti grūti dzīves apstākļi, un tā tiek diskriminēta, nenodrošinot pietiekamu piekļuvi izglītībai, sociālai aizsardzībai, veselības aprūpei, mājokļiem un nodarbinātībai.

Reģionālo jautājumu un starptautisko saistību jomā Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika pilnībā sadarbojās ar Starptautisko kara noziegumu tribunālu Bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*). Tika pieņemtas tiesu sistēmas reformas, kas ir vajadzīgas, lai pareizi iztiesātu lietas, kas nosūtītas atpakaļ valsts iestādēm, un tika organizētas attiecīgās tiesnešu un prokuroru mācības. Attiecībā uz Starptautisko krimināltiesu divpusējais imunitātes nolīgums ar Amerikas Savienotajām Valstīm neatbilst attiecīgajai ES kopējai nostājai un principiem.

Valsts turpināja aktīvi piedalīties reģionālajās iniciatīvās, tostarp jaunajā Reģionālās sadarbības padomē (RSP). Pēc tam, kad bija stājies spēkā Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīgums (CBTN), 2006. gadā valsts uzņēmās tā priekšsēdētāja pienākumus.

Ar Kosovu tika izveidota kopīga komiteja robežu demarkācijai, un šis process tuvojas noslēgumam. Oktobrī valdība nolēma atzīt Kosovos neatkarību.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir kopumā veicinājusi labas attiecības ar reģiona valstīm. Tomēr attiecības ar Grieķiju turpināja ietekmēt neatrisinātais jautājums par valsts nosaukumu. Ir jāveic tādas darbības un sniegt paziņojumus, kas var negatīvi ietekmēt labas kaimiņattiecības. Vēl arvien ir aktuāls jautājums par to, kā uzturēt labas kaimiņattiecības, tostarp vienoties un ANO aizgādībā rast abpusēji pieņemamu risinājumu jautājumā par valsts nosaukumu.

Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikas **ekonomikā** turpinājās stabila izaugsme. Tomēr nelabvēlīgākas starptautiskās ekonomiskās vides dēļ strauji pasliktinājās ārējo kontu stāvoklis un palielinājās inflācija. Pieauga panākumi strukturālo reformu un uzņēmējdarbības vides jomā. Tomēr viens no galvenajiem iemesliem, kas izraisa bažas, ir ļoti augstais bezdarba līmenis. Iestāžu nepilnības un trūkumi tiesiskumā turpina kavēt tirgus ekonomikas netraucētu funkcionēšanu un negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības vidi.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir krietni pavirzījusies uz priekšu **ekonomisko kritēriju** izpildē. Tā ir pietuvojusies tam, lai kļūtu par funkcionējošu tirgus ekonomiku. Apņēmīgi īstenojot visaptverošo reformu programmu būtisku strukturālo trūkumu novēršanai, paredzams, ka vidējā termiņā tā spēs izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēkus Eiropas Savienībā.

Valstī joprojām pastāv plaša politiska vienprātība attiecībā uz ekonomikas politikas galvenajiem jautājumiem. Politikas spektrs kopumā bija saskaņā ar makroekonomisko stabilitāti un prognozējamību. Valsts izaugsmes rādītāji saglabājās stabili. Valsts finanšu kvalitāte tika uzlabota, samazinot nodokļu likmes un paaugstinot nodokļu iekasēšanas efektivitāti, kā arī palielinot izdevumus infrastruktūrai un izglītībai. Salīdzinoši zemais valsts sektora paradu līmenis tika saglabāts. Uzlabojumi nodokļu iekasēšanā liecina par panākumiem ēnu ekonomikas daļas samazināšanā.

Pēdējā gadā ievērojami pieauga ĀTI plūsmas. Privatizācija lielā mērā ir pabeigta. Privātā sektora daļa produkcijas kopapjomā ir 80 % no pievienotās vērtības. Praktiski visās nozarēs ir veikta cenu un tirdzniecības liberalizācija. Bankrota procedūras ir kļuvušas vēl mazāk laikietilpīgas, un ir paātrināta īpašuma reģistrācija. Nedaudz nostiprināta uzraudzības un regulēšanas aģentūru finansiālā neatkarība. Pieaugusi finanšu starpniecība. Uzlabojusies konkurence tīkla nozarēs. Turklāt ir veikti pasākumi, lai uzlabotu cilvēku kapitāla kvalitāti. Sekmīgi tiek īstenota valsts ekonomiskā integrācija ES.

Tomēr valsts ārējās bilances pasliktināšanās palielināja ārējo faktoru ietekmi, palielinot fiskālās disciplīnas nozīmi. Darba tirgi joprojām funkcionē vāji; saglabājas ļoti augsts bezdarba līmenis. Tirgus ekonomikas funkcionēšanu kavē institucionālās nepilnības un nepieciešamība nostiprināt tiesiskumu. Valsts pārvalde joprojām ir neefektīva, un dažās nozarēs vēl ir zems juridiskās noteiktības līmenis, kas negatīvi ietekmē valsts pievilcību no ārvalstu ieguldījumu viedokļa. Tiesu sistēmā joprojām ir sarežģījumi, un regulēšanas un uzraudzības aģentūrām dažkārt trūkst resursu, lai tās efektīvi funkcionētu.

Neraugoties uz centieniem samazināt ēnu ekonomikas daļu, tā joprojām ir ievērojama. To veicina nepilnīgie reglamentējošie noteikumi un trūkumi tiesībaizsardzībā, tostarp korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā. Ēnu ekonomika vēl arvien ir būtiska problēma, jo tā samazina nodokļu bāzi un ekonomikas politikas virzienu efektivitāti.

Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika ir veltījusi pūles tam, lai uzlabotu savas **spējas uzņemt dalības saistības**. Neliels progress panākts pievienošanās partnerības prioritāšu izpildē. Tomēr valsts joprojām saskaras ar būtiskām problēmām tiesību aktu īstenošanā un efektīvā piemērošanā. Trūkst atbilstošu cilvēkresursu un finanšu līdzekļu, lai pilnībā īstenotu *acquis*.

Preču brīvas aprites jomā administratīvās spējas ir uzlabojušās, bet tās nav pietiekamas, lai nodrošinātu pareizu piemērošanu. Vēl aizvien nav transponēta un īstenota lielākā daļa nozaru *acquis*. Tādās jomās kā *darba ņēmēju brīva pārvietošanās un tiesības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība*, kur tiesību aktu saskaņošana ar *acquis* joprojām ir sākuma posmā, panāktais progress ir neliels. Labi panākumi tika gūti tiesību aktu tuvināšanā *kapitāla brīvas aprites* jomā. Administratīvie resursi un izpildes rezultāti cīņā pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir nepietiekami.

Būtiski panākumi gūti *publiskā iepirkuma* jomā. Tomēr nesen pieņemtie tiesību akti par koncesijām un valsts un privātā sektora partnerībām vēl nav saskaņoti ar *acquis*. Jāturpina pašreizējie centieni nodrošināt mācības līgumslēdzējām iestādēm un uzņēmējiem par jaunajiem publiskā iepirkuma noteikumiem. Labi panākumi ir gūti *uzņēmējdarbības tiesību* jomā, kur saskaņošanas līmenis ir apmierinošs. *Intelektuālā īpašuma* tiesību jomā tika gūti panākumi tiesiskā regulējuma nostiprināšanā un administratīvo spēju palielināšanā. Izpildes rezultāti lēnām uzlabojas, bet ir vajadzīgs turpmāks darbs, lai sasniegtu apmierinošu pirātisma un viltošanas novēršanas līmeni.

Konkurences jomā, tostarp valsts atbalsta politikā, tika gūti labi, bet nevienmērīgi panākumi. Konkurences iestādei joprojām trūkst darbinieku; tai ir vajadzīgi labāk kvalificēti darbinieki un atbilstošs finansējums. Valsts atbalsta *ex ante* kontrole nav pietiekami efektīva.

Tika gūti panākumi tiesību aktu saskaņošanā ar *acquis finanšu pakalpojumu* jomā. Vērojami trūkumi uzraudzības iestāžu administratīvo spēju jomā, īpaši attiecībā uz apdrošināšanu, kur izpilde ir īpaši nepietiekama.

Informācijas sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu jomā vērojams būtisks progress tiesību aktu par elektroniskajiem sakariem saskaņošanā ar *acquis*, tostarp izpildes pasākumu piemērošanā. Tas radīja apstākļus lielākai konkurencei par labu patērētājiem. Tomēr joprojām izraisa bažas Apraides padomes un sabiedriskās raidorganizācijas finansiālais stāvoklis.

Lauksaimniecības un lauku attīstības jomā pēc panāktā progresa politikas izstrādē palielinājās attiecīgo iestāžu administratīvās spējas un uzlabojās īstenošana, tomēr saskaņošana ar *acquis* joprojām ir sākuma stadijā. Visai nelieli panākumi tika gūti *pārtikas nekaitīguma, veterinārās un fitosanitārās politikas* jomā – galvenokārt saistībā ar tiesību aktu izstrādi. Tika nostiprināti administratīvie resursi, bet tie vēl nav atbilstoši, lai nodrošinātu *acquis* pareizu īstenošanu. Panākts progress tiesību aktu saskaņošanā *zivsaimniecības* jomā, kur vēl ir jāizveido administratīvie resursi.

Labi panākumi vērojami *transporta politikas* jomā. Tomēr administratīvie resursi visās nozarēs joprojām ir nepietiekami. Vēl nedarbojas regulēšanas struktūras un drošības iestādes

sauszemes, gaisa un dzelzceļa transporta jomā. Dzelzceļa transporta jomā uzsāktās reformas vēl nav pilnībā īstenotas.

Tika gūti panākumi enerģētikas nozarē, īpaši attiecībā uz tiesību aktu saskaņošanu un elektroenerģijas tirgus liberalizāciju. Tomēr vēl ir jāpievērš uzmanība dažiem neatrisinātiem jautājumiem, kas saistīti ar tarifiem un elektrības sadali. Uzlabojās administratīvās spējas energoefektivitātes politikas īstenošanai noteikumi aizsardzībai pret radiāciju, bet jāturpina darbs pie to nostiprināšanas. Regulatoru neatkarības pakāpe joprojām ir neatbilstoša.

Tiesību aktu saskaņošanas līmenis netiešo *nodokļu* jomā ir pietiekams, bet tas ir jāuzlabo tiešo nodokļu jomā. Ievērojami uzlabojušies administratīvie resursi nodokļu iekasēšanai, un ir palielinājušies nodokļu ieņēmumi, bet vēl ir vajadzīgs darbs, lai nodrošinātu nodokļu tiesību aktu efektīvu īstenošanu un izpildi. Jāturpina ievērojamie korupcijas novēršanas centieni šajā nozarē.

Tika gūti nelieli panākumi tiesību aktu saskaņošanā ar *acquis* un administratīvo spēju veidošanā *ekonomikas un monetārās politikas* jomā. *Statistikas* jomā tika gūti panākumi gan statistikas infrastruktūras, gan nozaru statistikas uzlabošanā. Labi pavirzījies uz priekšu klasifikāciju saskaņošanas darbs ar *acquis*. Vajadzīgi turpmāki centieni, lai sasniegtu un uzturētu pietiekamu statistikas kvalitāti.

Nelieli panākumi vērojami *sociālās politikas un nodarbinātības* jomā. Ir sasniegts vidējs tiesību aktu saskaņošanas līmenis. Lai gan administratīvie resursi lēnām tiek nostiprināti, tie joprojām nav pietiekami, lai pareizi īstenotu pieņemtos tiesību aktus un politikas virzienus.

Labi panākumi tika gūti *uzņēmējdarbības un rūpniecības politikas* jomā, īpaši attiecībā uz reglamentējošiem noteikumiem un nozaru politikas virzieniem.

Ir gūti panākumi *Eiropas komunikāciju tīklu* jomā. Valsts turpina aktīvi piedalīties Dienvidaustrumeiropas Transporta novērošanas centra darbā. Viens no lielākajiem šķēršļiem joprojām ir ievērojamie finanšu līdzekļi, kas vajadzīgi infrastruktūras modernizācijai.

Nelieli panākumi vērojami *reģionālās politikas un strukturālo instrumentu koordinācijas* jomā, lai gan ir jāveic liels darbs, lai īstenotu PAI komponentus, kas kalpo par struktūrfondu priekštečiem. Būtiski jānostiprina administratīvie resursi reģionālā un vietējā līmenī un nozaru ministrijās.

Tiesu sistēmas un pamattiesību jomā ir vērojami zināmi sasniegumi. Tiesu sistēmas reformas jomā darbojas Tiesu padome, izveidota Valsts prokuroru padome un ir pieņemts likums par Valsts prokuratūru. Tomēr vēl ir jānostiprina tiesu iestāžu neatkarība, efektivitāte, cilvēkresursi un budžeta regulējums. Tika grozīts kriminālprocesa likums, lai korupcijas lietās atļautu izmantot īpašus izmeklēšanas līdzekļus. Korupcijas apkarošanas rīcības plāna īstenošanai ir piešķirts īpašs budžets. Vajadzīgs turpmāks darbs, īpaši saistībā ar politisko partiju un vēlēšanu kampaņu finansēšanu. Pamattiesību jomā tika pieņemts valodu likums, kas ļauj izmantot albāņu valodu sabiedriskās dzīves jomās. Tomēr ir vajadzīgs turpmāks darbs, lai risinātu mazāko etnisko kopienu, tostarp romu, problēmas.

Tika uzlabotas kompetento iestāžu darbības spējas *tiesiskuma, brīvības un drošības* jomā. Panākumi vērojami tādās jomās kā policijas sadarbība, cīņa pret organizēto noziedzību, migrācija, patvēruma un vīzu politika, kā arī robežu pārvaldība. Tiesību akti kopumā ir izstrādāti un sākti to īstenošana. Nolīgums par vīzu režīma atvieglošanu un atpakaļuzņemšanas nolīgums starp EK un Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku

stājās spēkā 2008. gada janvārī. Ar Eiropas Komisiju tika uzsākts dialogs par vīzu režīma liberalizāciju. Labi panākumi tika gūti vīzu režīma liberalizācijas plāna kritēriju izpildē, īpaši attiecībā uz biometrisku pasu ieviešanu. Tika gūti panākumi tādu kriminālo grupējumu profilu izstrādē, kuri iesaistīti cilvēku tirdzniecībā, un šo grupējumu iznīcināšanā, bet šī valsts joprojām ir cilvēku tirdzniecības izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts. Policijas augstākā līmeņa darbinieku politizācijas dēļ notiek stāvokļa ļaunprātīga izmantošana. Jāturpina nostiprināt vispārējos administratīvos resursus, un organizētā noziedzība joprojām ir nopietna problēma, kas ietekmē tiesiskumu un uzņēmējdarbības vidi.

Zinātnes un pētniecības jomā tika gūti panākumi pētniecības sadarbības organizēšanā valsts līmenī, bet resursi joprojām ir nepietiekami. Labus rezultātus deva pirmais dalības gads Septītajā pētniecības pamatprogrammā. Joprojām ir vajadzīgs ievērojams darbs, lai atvieglotu integrāciju Eiropas Pētniecības telpā.

Labi panākumi tika gūti izglītības un kultūras jomā, lai gan joprojām nav pietiekamu resursu pieņemto tiesību aktu īstenošanai. Valstij jāturpina darbs, lai sagatavotos Mūzizglītības programmas un programmas „Jaunatne rīcībā” pārvaldībai.

Tika gūti panākumi tiesiskā regulējuma izstrādē *vides* jomā, īpaši saistībā ar horizontālajiem tiesību aktiem un gaisa kvalitātes un atkritumu apsaimniekošanas nozarēm. Vēl ir jāgatavo ievērojams apjoms īstenošanas tiesību aktu. Vērojama kavēšanās dažās nozarēs, piemēram, ūdens kvalitātes un dabas aizsardzības nozarē. Būtiski jānostiprina administratīvie resursi, un, lai gan ir veikts ievērojams darbs, lai palielinātu finanšu resursus, ieguldījumi vides infrastruktūrā kopumā vēl arvien ir nepietiekami. *Patērētāju un veselības aizsardzības* jomā tika gūti panākumi iestāžu spēju veidošanā patērētāju aizsardzības jomā un sabiedrības veselības finansējuma palielināšanā. Tomēr vēl nav izveidota efektīva un pārredzama tirgus uzraudzības sistēma. Trūkst administratīvo resursu, lai pilnībā īstenotu tiesību aktus, stratēģijas un rīcības plānus sabiedrības veselības jomā.

Būtiski panākumi gūti *muitas savienības* jomā. Ievērojami palielinājusies ieņēmumu iekasēšana, un labi rezultāti tika gūti pārrobežu noziedzības apkarošanā. Muitas tiesību akti ir labi saskaņoti ar *acquis*, tomēr ir vajadzīga to turpmāka harmonizācija. Ievērojami uzlabojušās administratīvās un operatīvās spējas, un taustāmus rezultātus ir devusi korupcijas apkarošana.

Nelieli panākumi tika gūti saskaņošanā ar ES ārējo attiecību politiku, īpaši pateicoties CBTN īstenošanai, kā arī *ārpolitikas, drošības un aizsardzības politikas* jomā. Vajadzīgs turpmāks darbs, lai nostiprinātu administratīvos resursus šajās jomās.

Finanšu kontroles jomā nelieli panākumi tika gūti tiesību aktu saskaņošanā un īstenošanā. Nostiprināti to iestāšu administratīvie resursi, kuras ir atbildīgas par valsts iekšējo finanšu kontroli un ārējo revīziju, bet tie joprojām ir nepietiekami, lai izpildītu *acquis* paredzētos pienākumus. *Finanšu un budžeta noteikumu* jomā nelieli panākumi gūti PVN un muitas krāpšanas apkarošanā. Savlaicīgi būs jāievieš pienācīgas koordinācijas struktūras un īstenošanas noteikumi un jānostiprina administratīvās spējas pašu resursu jomā.

Melnkalne

Melnkalne panākusi būtisku progresu **politisko kritēriju** izpildē, uzlabojot savu tiesisko regulējumu un nostiprinot administratīvās spējas atbilstoši Eiropas partnerībai. Konstitūcijas īstenošana noritēja labi. Tomēr Melnkalnei vēl ir jāpastiprina reformu īstenošanas centieni. Īpašas pūles jāpieliek, lai pabeigtu tiesu sistēmas reformu. Neraugoties uz zināmiem

panākumiem, viens no grūtākajiem uzdevumiem joprojām ir korupcijas un organizētās noziedzības apkarošana. Jautājumos, kas saistīti ar ES, valda stingra vienprātība, bet tā ir jāpaplašina, attiecinot uz citām valsts veidošanas jomām. Jānostiprina administratīvās spējas.

Ir nostiprināta **demokrātija un tiesiskums**. Nelieli panākumi tika gūti, īstenojot jauno konstitūciju, ko pieņēma 2007. gada oktobrī. Tomēr ir jāuzlabo pārvaldība un tiesu iestāžu darbība un jāapliecina stingrāka politiskā griba gūt rezultātus korupcijas apkarošanā.

Parlaments izveidoja Eiropas Integrācijas padomi, ko vada viens no opozīcijas dalībniekiem. Intensīvi noritēja tiesību aktu izstrāde. Tomēr parlamentam kā likumdošanas un politiskās uzraudzības struktūrai vēl ir jākonsolidē savas spējas un efektivitāte.

Valdība turpināja pielāgoties prasībām, ko nosaka valsts neatkarība. Tā turpināja uzlabot Eiropas integrācijas koordināciju. Tomēr pārvaldība un resursi, īpaši nozaru ministrijās, joprojām ir vāji.

Tika gūti panākumi tiesiskā regulējuma nostiprināšanā attiecībā uz *valsts pārvaldi*. Neliels progress panākts cilvēkresursu pārvaldībā un pašvaldību reformu jomā. Tomēr cilvēkresursu un finanšu līdzekļu trūkums līdztekus strukturālajām nepilnībām un korupcijai joprojām kavē valsts pārvaldes vispārējo efektivitāti. Administratīvie resursi joprojām ir ierobežoti. Tādās galvenajās jomās kā pilsētu plānošana un vides aizsardzība pašreizējās administratīvās struktūras un resursi nav pietiekami, un ir vajadzīgi uzlabojumi. Jāturpina pilnveidot tiesību aktus par civildienestu un jānodrošina to efektīva īstenošana. Izveidojot divas ombuda vietnieku amata vietas, tika nostiprināts ombuda birojs, bet tā vispārējā efektivitāte vēl arvien ir neliela.

Nelieli panākumi tika gūti *tiesu iestāžu* reformu jomā. Melnkalne pieņēma rīcības plānu un tiesību aktus, ar ko īsteno jaunu konstitūciju. Augstākajās tiesās 2008. gada septembrī tika izveidotas īpašas nodaļas organizētās noziedzības, korupcijas, kara noziegumu un terorisma apkarošanai. Tomēr vēl nav izstrādāti galvenie reformu tiesību akti, lai nodrošinātu tiesu iestāžu neatkarību un atbildību. Tiesu sistēmas vispārējā efektivitāte joprojām ir zema. Bažas izraisa liels skaits neiztiesāto civillietu un krimināllietu un pārmērīgi garie tiesas procesi. Vēl arvien nav pabeigti kriminālprocesi, kas saistīti ar vairāk nekā 80 Bosnijas civiliedzīvotāju deportāciju un pazušanu 1992. gadā.

Neliels progress panākts stratēģiskā un administratīvā pamata nostiprināšanā *cīņai pret korupciju*. Nedaudz uzlabojusies izpratne par korupciju. Tomēr īstenošana joprojām ir vāja, un rezultāti līdz šim ir bijuši nenozīmīgi. Vēl nav pieņemti galvenie tiesību akti, piemēram, jauns likums par interešu konfliktu. Melnkalnē nav stingru un neatkarīgu uzraudzības vai revīzijas iestāžu. Tiesībaizsardzības iestāžu izmeklēšanas resursi joprojām ir nepietiekami, un tāpēc ir ļoti mazs galīgu notiesājošu spriedumu skaits korupcijas lietās. Korupcija joprojām ir plaši izplatīta, un tā ir īpaši nopietna problēma.

Nelieli panākumi tika gūti *cilvēktiesību un mazākumtautību aizsardzības jomā*, kur Melnkalne kopumā ievēro Eiropas standartus. Likumā par konstitūcijas īstenošanu jāprecizē garantijas par Eiropas cilvēktiesību konvencijas (ECK) piemērošanu ar atpakaļejošu spēku. Daudz gadu stratēģijas attiecībā uz *bērnu* aizsardzību, invalīdu integrāciju un vecāka gadagājuma cilvēku aizsardzību tika pieņemtas 2007. gada novembrī, bet praksē situācija vēl nav būtiski uzlabojusies. Vajadzīga plašāka sabiedrības uzmanība un atbilstoši tiesību akti, lai novērstu vardarbību ģimenē pret *sievietēm*. Jāpanāk progress īstenošanas mehānismu definēšanā, aizsardzības uzlabošanā pret diskrimināciju dzimuma dēļ un informētības

palielināšanā par to. Ņemot vērā nesenos incidentus, kas saistīti ar uzbrukumiem žurnālistiem, ir labāk jāaizsargā vārda brīvība. Minētajās lietās jāveic rūpīga izmeklēšana. Bažas izraisa vardarbība pret žurnālistiem un viņu goda un cieņas aizskaršanas gadījumi. Apstākļi pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbībai lielākoties ir apmierinoši, bet ir vajadzīgi uzlabojumi sadarbībā starp valdību un pilsonisko sabiedrību. *Īpašuma tiesību* jomā norit atgūšanas un kompensācijas process, un turpinās sūdzību iesniegšana par lēmumiem, ko pieņēmušas trīs pirmās instances reģionālās restitūcijas komisijas.

Pieņemot mazākumtautību politikas stratēģiju un romu valsts stratēģiju un izveidojot nacionālo minoritāšu padomes un īpašus finansēšanas mehānismus, Melnkalne guva nelielus panākumus regulējuma nostiprināšanā attiecībā uz *mazākumtautību aizsardzību*. Tomēr vēl nav izveidota lielākā daļa īstenošanas pasākumu, tostarp līdzekļu sadales mehānisms. Attiecības starp etniskajām grupām ir mierīgas, bet nav garantētas pārvietoto personu sociālās un ekonomiskās tiesības; šo personu vidū ir daudz romu no Kosovas. Romu, *ashkali* un ēģiptiešu kopienām joprojām ir ļoti grūti dzīves apstākļi, un tās tiek diskriminētas, nenodrošinot pietiekamu piekļuvi izglītībai, sociālai aizsardzībai, veselības aprūpei, mājokļiem un nodarbinātībai. Tagad jāīsteno nesen pieņemtā valdības stratēģija laikposmam no 2008. līdz 2012. gadam.

Reģionālo jautājumu un starptautisko saistību jomā Melnkalnei joprojām bija konstruktīva loma reģionā, un tā turpināja aktīvi piedalīties reģionālajā sadarbībā, tostarp jaunizveidotajā Reģionālās sadarbības padomē (RSP) un Centrāleiropas Brīvās tirdzniecības nolīgumā (CBTN). Sadarbība ar Starptautisko kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (ICTY) ir apmierinoša, un Melnkalne ir parakstījusi nolīgumus par sadarbību kara noziegumu lietās ar Serbijas un Horvātijas valsts prokuratūras dienestiem.

Tika sekmētas labas attiecības un sadarbība ar kaimiņvalstīm. Turpināja attīstīties divpusējā sadarbība. Jo īpaši tika panākts progress divpusējo robežjautājumu risināšanā starp Melnkalni un Horvātiju, tām kopīgi nolemjot Prevlakas pussalas lietu nodot izskatīšanai Starptautiskajai tiesai. Melnkalne atzina Kosovas neatkarību¹⁰ 2008. gada oktobrī.

Attiecībā uz Starptautisko krimināltiesu divpusējais imunitātes nolīgums ar Amerikas Savienotajām Valstīm neatbilst attiecīgajai ES kopējai nostājai un pamatprincipiem.

Melnkalnes **ekonomika** turpināja aktīvi paplašināties. Paātrinājās strukturālo reformu gaita, un tika nostiprināti institucionālie resursi. Inflācijas pieauguma un ārējo faktoru ietekmes dēļ pavājinājās makroekonomiskā stabilitāte. Galvenā problēma, kas kavē ekonomisko attīstību, ir trūkumi tiesiskuma nodrošināšanā un to novēršana.

Saistībā ar **ekonomiskiem kritērijiem** valsts guva panākumus ceļā uz funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidi. Jāpabeidz un strauji jāīsteno pašreizējās reformas, lai vidējā termiņā izturētu konkurences spiedienu un tirgus spēkus Eiropas Savienībā.

Ekonomiskā izaugsme joprojām bija noturīga, un to virzīja ievērojams ĀTI pieplūdums un vietējais pieprasījums, kā rezultātā vēl vairāk samazinājās bezdarba līmenis. Makroekonomisko stabilitāti nostiprināja komercbanku paziņojums par aizdevumu pieaugumu līdz noturīgākam līmenim 2008. gadā. Stabīlā fiskālā situācija ļāva veikt papildu kapitāla ieguldījumus un vēl vairāk samazināt valsts ārējo parādu. Privatizācijas process paātrinājās, samazinot valsts finanšu risku un palielinot konkurētspēju.

---

¹⁰ Saskaņā ar ANODPR 1244/99.

Tika uzsākta transporta un enerģētikas nozaru pārstrukturēšana. Pārskatot esošo un ieviešot jaunu likumu par bankām un izveidojot apdrošināšanas uzraudzības aģentūru, uzlabojās finanšu pakalpojumu nozares regulējums un darbība. Tika izveidota Uzņēmējdarbības šķēršļu likvidācijas padome. Līdz ar efektīvāku mācību programmu ieviešanu turpinājās cilvēkresursu pilnveidošana. Ekonomiskās integrācijas pakāpe ar ES joprojām ir augsta.

Tomēr norēķinu konta deficīts sasniedza iepriekš nepieredzētu līmeni, un tā finansēšanas struktūra kļuva neizdevīgāka. Neraugoties uz cikliskā uzplaukuma pagaidu raksturu, fiskālais stāvoklis saglabājās labvēlīgs. Enerģijas un pārtikas cenu pieauguma dēļ palielinājās jau tā sensacionāli augstā inflācija. Darbaspēka kvalifikācijas nelīdzsvarota sadalījuma un kvalificētu darbinieku trūkuma dēļ pieauga algas. Ieguldītāju intereses trūkuma dēļ dažu uzņēmumu privatizācija bija nesekmīga.

Rūpnieciskajā ražošanā saglabājās salīdzinošs svārstīgums. Mazo un vidējo uzņēmumu eksporta spējas joprojām ir ļoti nelielas. Administratīvās nepilnības kavē ienākšanu tirgū, īpašuma reģistrāciju un būvatļauju izsniegšanu. Ēnu ekonomikas lielo daļu veicina nepilnīgie reglamentējošie noteikumi un trūkumi tiesībaizsardzībā, tostarp korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā. Tā vēl arvien ir būtiska problēma, kas samazina nodokļu bāzi un ekonomikas politikas virzienu efektivitāti.

Melnkalne ir guvusi turpmākus panākumus saskaņošanā ar **Eiropas standartiem**. Kopumā kopš 2008. gada 1. janvāra Pagaidu nolīguma īstenošana norit netraucēti. Labi panākumi tika gūti tādās jomās kā pakalpojumus sniegšanas brīvība, muita un nodokļi, lauksaimniecība, autotransporta tranzīts un pētniecība. Nelieli panākumi vērojami arī saistībā ar tiesiskā regulējuma izveidi tādās jomās kā preču brīva aprīte, konkurence, publiskais iepirkums, intelektuālā īpašuma tiesības, izglītība, nodarbinātības un sociālās politika, rūpniecība un MVU, pārtikas nekaitīgums, tiesiskums, brīvība un drošība. Tomēr šajās jomās vēl ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi, lai pabeigtu tiesību aktu izstrādi, izveidotu institucionālās struktūras un administratīvos resursus. Īpašas pūles ir vajadzīgas tiesiskuma, brīvības un drošības jomā. Transporta, enerģētikas, vides un informācijas sabiedrības jomā panākumi joprojām bija nevienmērīgi. Netika panākts apmierinošs progress statistikas sistēmas izstrādē.

Attiecībā uz **iekšējo tirgu** Melnkalne ir guvusi nelielus panākumus ar Eiropas partnerību saistīto prioritāšu īstenošanā. *Preču brīvas aprītes* jomā turpinās iestāžu veidošana. Melnkalnei tomēr jāturpina nostiprināt ar to saistītos administratīvos un cilvēkresursus, lai veicinātu sadarbību starp attiecīgajām valsts iestādēm un saskaņotu horizontālo tiesisko regulējumu ar Kopienas tiesību aktiem. Vajadzīgi arī papildu centieni saistībā ar konkrētu nozaru *acquis*.

Pieņemot likumu par nodarbinātību un ārvalstnieku darbu, ko piemēros no 2009. gada 1. janvāra, tika uzlabots tiesiskais regulējums *personu brīvas pārvietošanās* jomā. Panākumi *pakalpojumu sniegšanas brīvības* jomā bija ievērojami, pateicoties liberalizācijai pašreizējo PTO pievienošanās sarunu ietvaros. Saistībā ar *tiesībām veikt uzņēmējdarbību* tika izdarīti grozījumi uzņēmējdarbības tiesībās, lai turpinātu to saskaņošanu ar ES uzņēmējdarbības tiesību direktīvām.

Izdarot grozījumus tiesību aktos par ārvalstu valūtas un kapitāla darījumiem, ar kuriem tika atcelti daži aizsardzības pasākumi, tika gūti panākumi arī *kapitāla brīvas aprītes* jomā.

Labi panākumi tika gūti *muītas un nodokļu* jomā. Turpinājās tiesību aktu saskaņošana ar *acquis*. Tomēr ir vajadzīgi pastāvīgi centieni nodokļu iekasēšanas saskaņošanā un uzlabošanā.

Jānostiprina muitas un nodokļu iestāžu administratīvie resursi, tostarp jānodrošina datorizācija un risku analīzes efektīva izmantošana. Joprojām viena no prioritātēm ir cīņa pret korupciju.

Konkurences jomā turpinājās iestāžu veidošana, izveidojot konkurences aizsardzības pārvaldi un valsts atbalsta kontroles komisiju. Būs jānodrošina to darbības neatkarība un jānostiprina administratīvie resursi.

Turpinājās *publiskā iepirkuma* sistēmas pilnveidošana. Dažās jomās, piemēram, komunālo pakalpojumu, koncesiju un valsts un privāto partnerību jomā, saskaņošana joprojām ir zemā līmenī. Publiskā iepirkuma aģentūras darbiniekiem tika organizētas mācības, bet vēl ir jānostiprina tās administratīvie resursi.

Jāpanāk turpmāks progress *intelektuālā īpašuma tiesību* aizsardzības jomā. Melnkalnes Intelektuālā īpašuma biroju oficiāli atklāja 2008. gada 28. maijā, bet institucionālās un izpildes spējas un sabiedrības informētības līmenis joprojām ir zems.

Līdz ar darba likuma pieņemšanu tika gūti turpmāki panākumi nodarbinātības politikas un tiesību aktu izstrādē, tomēr īstenošanas resursu izveide vēl kavējas. Sociālās politikas jomā un neaizsargātāko iedzīvotāju grupu aizsardzības jomā, kur Melnkalne kopumā turpina pildīt prasības, nelieli panākumi tika gūti tiesiskā regulējuma izstrādē un Sociālās padomes izveidē, kas kalpo par platformu sociālā dialoga veicināšanai.

Lai gan valdība veica dažus sākotnējus pasākumus *sabiedrības veselības politikas* jomā, kopumā progress bija neliels.

Tika gūti panākumi *izglītības* jomā. Tika nostiprināts tiesiskais regulējums izglītībai un kvalitātes nodrošināšanas sistēmai. Vajadzīgs turpmāks progress visaptverošas mūziklītības politikas īstenošanā. Labi panākumi tika gūti *pētniecības* jomā, īpaši stratēģijas izstrādē un reģionālajā un starptautiskajā sadarbībā, tostarp ar ES.

Melnkalnes pievienošanās PTO ir nobeiguma posmā. Bija vērojams progress gan daudzpusējā, gan divpusējā līmenī, turklāt aprīlī tika panākta vienošanās ar EK.

Saistībā ar *sektorpolitiku* panākumi bija vērojami *rūpniecības un MVU* jomā, bet tie ir nenozīmīgi attiecībā uz licenču un atļauju izsniegšanas procedūras saskaņošanu un paātrināšanu un uzņēmējdarbības struktūru izveidi.

Lauksaimniecības un lauku attīstības, pārtikas nekaitīguma, veterinārijas un fitosanitārijas jautājumos, kā arī zivsaimniecības jomā progress vērojams saistībā ar tiesību aktu reformu un attīstības plānošanu. Tomēr jāpastiprina īstenošana un jāizveido pārtikas nekaitīguma integrēta sistēma.

Nelieli panākumi tika gūti tiesību aktu saskaņošanā ar *acquis vides* jomā. Lai uzlabotu īstenošanu un izpildi, ir jāveic ievērojams papildu darbs. Īpaša uzmanība jāpievērš administratīvo resursu nostiprināšanai un efektīvu pārbaudes dienestu izveidei. Jāpieliek turpmākas pūles, lai vairotu informētību par vides aizsardzības jautājumiem. Kopumā vides aizsardzība, īpaši piekrastes rajonos un nacionālajos parkos, ir pamats bažām.

Tika gūti panākumi *transporta* liberalizācijā, īpaši attiecībā uz autotransporta tranzītu. Tiek veikta dzelzceļu pārstrukturēšana, bet vēl ir jādefinē piekļuves nosacījumi infrastruktūrai. Ceļu satiksmes drošības un jūras transporta jomā un sistēmiskas pieejas veidošanā transporta

attīstībai gūtie panākumi bija nelieli. Jāveic nopietns darbs *acquis* īstenošanā aviācijas jomā. Melnkalne turpina aktīvu dalību Dienvidaustrumeiropas Transporta novērošanas centra darbā.

Bija vērojami panākumi *enerģētikas* jomā, bet tie joprojām ir nevienmērīgi. Joprojām ir vajadzīgi pastāvīgi centieni, lai izpildītu Enerģētikas Kopienas līguma prasības.

Nelieli panākumi tika gūti *Informācijas sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu* jomā. Tomēr pastāv bažas par jaunās elektronisko sakaru iestādes neatkarību. Turklāt pilnvaru nodošana jaunajam regulatoram var radīt būtisku negatīvu finansiālo ietekmi uz apraides aģentūru.

Valsts iekšējās *finanšu kontroles* un ārējās revīzijas jomā attīstība ir sākumposmā. Vajadzīgi ievērojami centieni, lai palielinātu informētību un apmācītu darbam ar jaunajām sistēmām. Būtiski jānostiprina revīzijas valsts iestādes neatkarība un resursi.

Nelieli panākumi tika gūti *statistikas* veidošanā, un administratīvās spējas joprojām ir vājas. Statistikas birojam (*MONSTAT*) ir nopietnas grūtības ar saistību izpildi, un tam joprojām trūkst profesionālas neatkarības. Lai sasniegtu ES standartiem atbilstošu līmeni, ir vajadzīgs nozīmīgs darbs visās jomās.

Tiesiskuma, brīvības un drošības jomā Melnkalne sākusī risināt prioritāros jautājumus, bet īstenošanas līmenis joprojām ir zems.

Melnkalne ir guvusi panākumus *vīzu* politikas jomā. Vīzu atvieglojumu un atpakaļuzņemšanas nolīgumi starp EK un Melnkalni stājās spēkā 2008. gada janvārī. Ar Eiropas Komisiju tika uzsākts dialogs par vīzu režīma liberalizāciju. Melnkalne pieņēma attiecīgos jaunus tiesību aktus un sāka izsniegt biometriskos ceļošanas dokumentus. Tomēr vīzu režīms pilnībā neatbilst Eiropas standartiem, un ir vajadzīgs turpmāks darbs, lai izpildītu vīzu liberalizācijas ceļvedī noteiktos kritērijus.

Robežu pārvaldības jomā Melnkalne ir sākusī īstenot integrētās robežu pārvaldības stratēģiju un rīcības plānu sadarbības nostiprināšanai starp robežpoliciju un muitas dienestiem. Tomēr vēl nav izstrādāts jauns likums par robežu uzraudzību. Dažos robežšķērsošanas punktos ir nepietiekams tehniskais aprīkojums.

Patvēruma un migrācijas jomā panākumi bija nevienmērīgi. Patvēruma jomā nelieli panākumi tika gūti, pieņemot sekundāros tiesību aktus un izveidojot patvēruma biroju un patvēruma apelācijas valsts komisiju. Tomēr migrācijas jomā sagatavošanas darbs joprojām ir sākuma posmā. Vēl nav pieņemts likums par ārvalstniekiem. Efektīvi jāīsteno neseno pieņemtā migrācijas stratēģija. Joprojām nav izveidots aizturēšanas centrs nelegālajiem migrantiem.

Pieņemot jaunu likumu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, nelieli panākumi tika gūti nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā. Tagad jāpieņem sekundārie tiesību akti un jānostiprina īstenošanas resursi. Finanšu ziņu vākšanas vienības kompetences un spējas joprojām ir ierobežotas. Tiesībaizsardzības struktūru izmeklēšanas resursi vēl arvien ir nepietiekami. Nopietna problēma joprojām ir nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, un ir vajadzīgs ievērojams darbs tās novēršanai un apkarošanai.

Tika pieņemta jauna narkotiku apkarošanas stratēģija un organizētas turpmākas mācības robežpolicijas un muitas darbiniekiem, bet *narkotiku* tranzīts un kontrabanda, īpaši organizētās noziedznieku grupās, joprojām izraisa nopietnas bažas. Valstī turpina pieaugt

narkomānija un ar narkotikām saistīti noziegumi. Melnkalne ir sākusi risināt prioritāros jautājumus, bet vajadzīga turpmāka rīcība.

Kārtības uzturēšanas jomā tika gūti pieticīgi panākumi. Turpinājās *policijas* iekšējā reorganizācija un mācību sesijas, bet jāturpina uzlabot aprīkojumu, telpas un profesionālās spējas.

Nelieli panākumi tika gūti cīņā pret *organizēto noziedzību*, īpaši pieņemot jaunu, aktualizētu rīcības plānu un izveidojot augstākajās tiesās īpašas nodaļas organizētās noziedzības apkarošanai. Tomēr organizētā noziedzība joprojām ir nopietna problēma, kas ietekmē tiesiskumu un uzņēmējdarbības vidi. Vēl nav pieņemts jauns kriminālprocesa kodekss. Izmeklēšana joprojām ir zemā līmenī, un ir ļoti maz galīgu notiesājošu spriedumu. *Cilvēku tirdzniecības* novēršanā gūtie panākumi ir nelieli. Melnkalne joprojām ir izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts. Izmeklēšana šajā jomā tiek veikta reti, un ir vajadzīga aktīvāka pieeja, lai identificētu cietušos un palīdzētu tiem.

Datu aizsardzības jomā panākumi bija nelieli. Tā kā nav jauna tiesību akta un neatkarīgas un efektīvas uzraudzības iestādes, pašreizējie datu aizsardzības noteikumi netiek īstenoti, un tas izraisa nopietnas bažas.

Serbija

Serbija ir guvusi nelielus panākumus to **politisko kritēriju** izpildē, kurus paredz Eiropas partnerība. Stabilizācijas un asociācijas nolīgums (SAN) tika parakstīts 2008. gada aprīlī, un tas iezīmēja pavērsiena punktu ES un Serbijas attiecībās. Būtiski panākumi tika gūti sadarbības veidošanā ar Starptautisko kara noziegumu tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (*ICTY*). Viens no svarīgākajiem starptautiskajiem pienākumiem joprojām ir nodrošināt pilnīgu sadarbību, un tas ir jāizpilda pilnībā. Padomes 2008. gada 29. aprīļa secinājumos ES ministri vienojās iesniegt SAN ratifikācijai savos parlamentos, un Komisija piekrita īstenot Pagaidu nolīgumu, tiklīdz Padome nolems, ka Serbija pilnībā sadarbojas ar *ICTY*. Šogad Serbijas politiskajā dzīvē dominējošais jautājums lielā mērā bija Kosovas neatkarības deklarācija¹¹. Parlamenta un valdības darbību negatīvi ietekmēja šķelšanās starp politiskajām partijām par svarīgākajiem politiskajiem jautājumiem, kā rezultātā notika likumdevēja pirmstermiņa vēlēšanas. Kopš prezidenta un likumdevēja vēlēšanām ir palielinājusies valdības stabilitāte, un pieaugusi vienprātība par integrāciju Eiropā. Jaunā valdība, ko izveidoja 2008. gada jūlijā, ir sākusi risināt galvenos prioritāros politikas jautājumus un paātrināt reformu procesu.

Demokrātijas un tiesiskuma jomā nelieli panākumi tika gūti tiesību aktu pieņemšanā, lai īstenotu jauno konstitucionālo sistēmu. Tomēr ir vajadzīgas turpmākas reformas, ka nodrošinātu, ka konstitucionālie noteikumi par tiesu iestādēm tiek īstenoti saskaņā ar Eiropas standartiem.

Parlaments 2008. gada septembrī ratificēja SAN un ir sācis darbu pie tiesību aktu kopuma, kas pievēršas Eiropas standartiem vairākās jomās. Tomēr tiesību aktu izstrādes rezultāti nebija augsti, un pārskata periodā tika pieņemts neliels skaits tiesību aktu. Parlamentārā reforma kavējās, un nav atrisināts jautājums par partiju kontroli pār parlamenta locekļu mandātiem. Parlamentāro komiteju resursi ir ierobežoti, un vēl nav pārskatīti tiesību akti par vēlēšanām.

---

¹¹ Saskaņā ar ANODPR 1244/99.

Pārskata perioda lielākajā daļā *valdības* darbību ietekmēja jautājumi, kas saistīti ar Kosovu, un vienprātības trūkums jautājumā par attiecībām ar ES. Jaunā valdība, kas nāca pie varas 2008. gada jūlijā, ir apņēmusies nostiprināt saites ar ES un pārvirzīt uz priekšu reformu procesu. Jāuzlabo politikas koordinācija kopumā starp ministrijām un aģentūrām. Nelieli panākumi tika gūti tiesību aktu reformu jomā attiecībā uz pašvaldībām. Vajadzīgi turpmāki uzlabojumi un saskaņošana ar Eiropas standartiem šajā jomā.

Serbijai ir pietiekami kopējie resursi *valsts pārvaldes* jomā. Nostiprinātas Eiropas integrācijas struktūras, un, Serbijas Eiropas Integrācijas birojam koordinējot darbu, Serbijas valsts pārvalde aktīvi piedalījās valsts programmas sagatavošanā integrācijai ES, ko Serbijas valdība pieņēma 2008. gada oktobrī. Jaunizveidotais Valsts ombuda birojs aktīvi atsaucās uz pilsoņu lūgumiem pēc palīdzības un ierosināja daudzus grozījumus tiesību aktu projektos. Neatkarīgās un regulējošās iestādes grūtajos apstākļos ir strādājušas salīdzinoši labi. Serbijas iestādēm ir jāizrāda lielāka apņēmība, lai piešķirtu pilnvaras neatkarīgajām regulējošām iestādēm un lai nodrošinātu, ka tās strādā efektīvāk. Vajadzīgs turpmāks darbs, lai nostiprinātu visa civildienesta profesionalitāti un atbildību.

Pieņemot vairākus tiesību aktus, tika gūti panākumi *civilo kontroles nodrošināšanā pār drošības spēkiem*. Šajā nozarē vēl ir jāpabeidz reforma, un parlamentam jānodrošina efektīva demokrātiskā pārraudzība.

Tiesu iestāžu jomā Konstitucionālā tiesa atsāka pildīt pienākumus pēc tam, kad tika iecelts tās priekšsēdētājs un 10 no 15 tiesnešiem. Turpināja uzlaboties tiesnešu mācību un nodarbinātības nosacījumi. Tomēr tiesu sistēmas reforma vēl arvien ir agrīnā posmā, un nav pilnībā izstrādāti tiesību akti, lai īstenotu tiesu sistēmas reformu. Nav izveidotas administratīvās un apelācijas tiesas. Serbijai jāveic turpmāks darbs, lai nodrošinātu tiesu sistēmas neatkarību, atbildību un efektivitāti.

Nelieli panākumi tika gūti *cīņā pretkorupciju*. Grozījumus likumā par politisko partiju finansēšanu un likumu par korupcijas apkarošanas aģentūras izveidi, kurš ietvert jaunus noteikumus par interešu konfliktu, pieņēma 2008. gada oktobrī. Civillikuma konvenciju par korupciju un papildprotokolu krimināllikuma konvencijai par korupciju ratificēja 2007. gada novembrī. Tomēr vēl nav izveidota skaidra korupcijas apkarošanas stratēģija. Trūkst pietiekami neatkarīgu pārraudzības struktūru, kas aptvertu partiju finansēšanu, interešu konfliktus, publisko iepirkumu un privatizāciju, un praktiskie rezultāti ir nenozīmīgi. Kopumā korupcija joprojām ir plaši izplatīta, un Serbijā tā ir nopietna problēma.

Serbijā izveidots vispārīgais regulējums *cilvēktiesību* ievērošanai *un mazākumtautību tiesību aizsardzībai*. Konstitūcijā paredzētas *civilo un politisko tiesību* garantijas, un šīs tiesības kopumā tiek aizsargātas. Tomēr situāciju tiesību jomā ietekmēja gaisotne, kas valdīja valstī uzreiz pēc Kosovas neatkarības pasludināšanas. Bija vairāki incidenti, kuros tika izmantotas musinošas runas un vardarbība pret pilsoniskās sabiedrības organizācijām, cilvēktiesību aizstāvjiem un dažiem masu medijiem. Pilnībā jāpiemēro pašreizējās konstitucionālās un tiesiskās garantijas šajā jomā. Tika veiktas *cietumu* sistēmas reformas. Tomēr pārblīvība, vardarbība un narkomānija rada nopietnas problēmas.

Serbijā kopumā ir ieviestas tiesību normas *ekonomisko un sociālo tiesību* aizsardzībai. Tomēr ir jāturpina pilnveidot tiesisko regulējumu, tostarp pieņemot visaptverošu likumu par diskriminācijas novēršanu. Ir pilnībā jāīsteno tiesību akti. *Sieviešu tiesību* jomā Nodarbinātības un sociālo lietu ministrija aktīvi veicināja sieviešu tiesības. Tomēr vēl nav pieņemts īpašs likums par dzimumu līdztiesību un valsts stratēģija sieviešu stāvokļa

uzlabošanai un dzimumu līdztiesības nostiprināšanai. Jāturpina uzlabot sieviešu un bērnu aizsardzību pret visa veida vardarbību. Jāturpina darbs, lai uzlabotu *bērnu, invalīdu un mazāk aizsargāto grupu* sociālo iekļaušanu, īpaši piekļuvi veselības aprūpei un pienācīgai izglītībai. *Īpašuma tiesību* jomā vēl nav pieņemti tiesību akti par īpašumu atgūšanu, un tas neļauj atbilstoši uzsākt īpašumu atgūšanas procesu.

Mazākumtautību tiesības Serbijā kopumā tiek ievērotas. Tomēr nav pieņemti tiesību akti, kas reglamentē *mazākumtautību* nacionālās padomes. Uzreiz pēc Kosovas neatkarības pasludināšanas Vojvodinā notika vairāki incidenti, īpaši pret albāņu mazākumtautību. Situācija Serbijas dienvidos bija stabila, bet saspringta, bet Sandžakā tā pasliktinājās pēc šķelšanās musulmaņu kopienā. Nav pievērsta pietiekama uzmanība tam, lai atrisinātu jautājumu par *bēgļu* statusu un *valsts iekšienē pārvietotajām personām*. Romu mazākumtautībai joprojām ir ļoti grūti dzīves apstākļi, un tā tiek diskriminēta, nenodrošinot pietiekamu piekļuvi izglītībai, sociālai aizsardzībai, veselības aprūpei, mājokļiem un nodarbinātībai. Tas, ka nav pilsoņu reģistra, joprojām kavē viņu piekļuvi sociālajām un ekonomiskajām pamattiesībām.

Attiecībā uz *reģionālajiem jautājumiem un starptautiskajām saistībām* Serbija ir guvusi nozīmīgus panākumus sadarbības uzlabošanā ar *ICTY*, arestējot un nododot Hāgas tiesai apsūdzētos Stojanu Župljaninu un Radovanu Karadžiču. Pilnīga sadarbība ar *ICTY* ir starptautisks pienākums, kas pilnībā jāizpilda, un viena no Eiropas partnerības galvenajām prioritātēm.

Serbija aktīvi piedalījās reģionālajās iniciatīvās, tostarp jaunizveidotās Reģionālās sadarbības padomes (RSP) darbā. Serbija konstruktīvi sadarbojās, lai nodrošinātu Centrāleiropas brīvās tirdzniecības nolīguma (CBTN) īstenošanu. Serbija uzstāja, ka *UNMIK* ir jāpārstāv Kosovas iestādes reģionālajos grupējumos. Ir svarīgi, lai Serbija parādītu konstruktīvu attieksmi pret Kosovas dalību reģionālajās iniciatīvās un starptautiskos forumos.

Kosovas neatkarības pasludināšana ietekmēja ES un Serbijas attiecības. Pret neatkarības pasludināšanu rīkotā demonstrācija 2008. gada februārī beidzās ar vardarbību, vairākiem protestētājiem uzbrūkot ārvalstu diplomātikajām misijām Belgradā, tostarp ES valstu vēstniecībām. ES nosodīja šos uzbrukumus un mudināja Serbijas iestādes darīt visu iespējamo, lai novērstu turpmāku vardarbību.

Serbija apsoltāja izmantot vienīgi miermīlīgus līdzekļus, un izturējās savaldīgi, reaģējot uz Kosovas asamblejas neatkarības deklarāciju. Serbijas valdība veica likumīgus un diplomātiskus pasākumus, lai apstrīdētu neatkarības deklarāciju. Serbijas iestādes atsauca ieceltos vēstniekus no valstīm, kuras atzina Kosovu, tostarp no ES dalībvalstīm. Serbijas vēstnieki, kuri bija atsaukti no ES dalībvalstīm, jau ir atgriezušies savos posteņos. ANO Ģenerālā asambleja 2008. gada oktobrī balsoja par Serbijas iesniegto rezolūciju, ar kuru Serbija pieprasa Starptautiskās tiesas nesaistošu konsultatīvu viedokli par Kosovas neatkarības deklarācijas likumību.

Serbija pretojās starptautisko civilo dalībnieku klātbūtnes pārstrukturēšanai Kosovā un *EULEX* misijas izvēršanai, ja vien to neatļaus ANO Drošības padome. Neraugoties uz *UNMIK* pretestību, Serbija 2008. gada maijā organizēja pašvaldību vēlēšanas Kosovā un nostiprināja paralēlas iestādes Kosovā, tostarp izveidoja pašvaldību asambleju.

Serbijas **ekonomika** turpināja strauji attīstīties. Tomēr panākumi makroekonomiskās stabilizācijas jomā bija atšķirīgi. Pastāvīgās izmaiņas fiskālajā konsolidācijā radīja papildu

makroekonomiskos riskus. Strukturālās reformas palēninājās, un lielākās problēmas joprojām radīja bezdarbs, kā arī inflācijas spiediens.

Attiecībā uz **ekonomiskajiem kritērijiem** Serbija guva panākumus virzībā uz funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidi. Ir jāveic turpmāks darbs, lai vidējā laikposmā Serbija varētu izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēku iedarbību Eiropas Savienībā.

Vienprātība par tirgus ekonomikas pamatprincipiem lielā mērā ir saglabājusies. Jaunās monetārās politikas pamatā bija konkrēti mērķi inflācijas jomā, un 2007. gadā Serbija tos sasniedza. Nelieli panākumi tika gūti privatizācijā. Turpināja pieaugt finanšu starpniecība, kuras līmenis joprojām bija salīdzinoši zems. Ievērojami panākumi tika gūti ārpusbanku finanšu nozares attīstībā.

Tomēr pieauga ārējā nelīdzsvarotība, pasliktinājās finansējuma kvalitāte, palielinājās ārējais parāds un makroekonomisko faktoru ietekme, arī ņemot vērā globālo finanšu krīzi. Fiskālā politika joprojām bija ekspansīva, un tas veicināja ārējās nelīdzsvarotības pieaugumu un inflācijas spiediena atjaunošanos 2008. gadā. Neraugoties uz pēdējo gadu augstajiem ekonomikas pieauguma tempiem, viena no lielākajām problēmām joprojām bija bezdarbs. Vienlaikus ekonomika arvien vairāk cieta no kvalificētu darbinieku trūkuma. Nelieli panākumi tika gūti saistībā ar valsts uzņēmumu un banku privatizāciju. Ārvalstu ieguldījumus ietekmēja nestabilā politiskā situācija.

Vēl nav pilnībā izveidots konkurētspējīgs un dinamisks privātais sektors. Pārmērīgās birokrātiskās prasības un sarežģītie tiesību akti joprojām traucēja ienākšanu tirgū un iziešanu no tā. Tiesiskā prognozējamība un uzticība tiesību sistēmai joprojām bija neliela, īpaši attiecībā uz īpašuma tiesību efektīvu īstenošanu. Lai gan valsts ietekme uz konkurētspēju samazinājās, tā vēl arvien bija liela. Lielo ēnu ekonomikas daļu veicina nepilnīgie reglamentējošie noteikumi, nepilnības nodokļu un izdevumu politikā un trūkumi tiesībsardzībā, tostarp korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā. Tā vēl arvien ir būtiska problēma, kas samazina nodokļu bāzi un ekonomikas politikas virzienu efektivitāti.

Eiropas standartu jomā viena no galvenajām Eiropas partnerības prioritātēm ir SAN un jo īpaši Pagaidu nolīguma saistību izpilde. Serbijas valdība 2008. gada oktobrī pieņēma lēmumu līdz 2009. gada 1. janvārim īstenot Pagaidu nolīgumu. Pateicoties labajām administratīvajām spējām, Serbijai vēl arvien ir labas iespējas īstenot SAN un Pagaidu nolīgumu. Lai gūtu priekšrocības no SAN un panāktu tā saistību pilnīgu izpildi, Serbijai būs jāveic turpmāks darbs, īpaši tiesību aktu pieņemšanā un īstenošanā, un jānostiprina administratīvie un īstenošanas resursi, tostarp attiecībā uz regulatīvajām struktūrām.

Serbija ir guvusi nelielus panākumus **iekšējā tirgus** jomās. Tomēr tiesību aktu saskaņošanas jomā uzlabojumi ir nelieli. *Preču brīvas aprites* jomā tika gūti panākumi standartizācijā, akreditācijā un atbilstības novērtēšanā. Vajadzīgi turpmāki uzlabojumi, lai nostiprinātu institucionālos un administratīvos resursus un tiesisko regulējumu. Nepieciešams modernizēt tiesību aktus par standartizāciju, metroloģiju un preču drošumu, un Serbijai jāsāk veidot tirgus uzraudzības struktūru.

Mēreni pavirzījies uz priekšu sagatavošanas darbs *personu brīvas pārvietošanās, pakalpojumu sniegšanas brīvības un uzņēmējdarbības tiesību* jomās. Jāpieliek lielākas pūles, lai nodrošinātu tiesību aktu saskaņošanu ar *acquis*, īpaši uzņēmējdarbības tiesību un banku darbības jomā. Jāturpina attīstīt uzraudzības struktūru resursus finanšu pakalpojumu nozarē. Nesen tika nostiprināta Vērtspapīru komisija, bet tai joprojām nav pietiekamu pilnvaru, lai

pilnībā izpildītu tās uzdevumus saskaņā ar starptautiskiem standartiem. *Kapitāla brīvas aprites* jomā tika vairāk liberalizētas kapitāla plūsmas ar Bosniju un Hercegovinu, un uzlabojās sadarbība ar Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku banku uzraudzības jomā. Kopumā sagatavošanās darbs SAN saistību izpildei šajā jomā ir mēreni pāvirzījies uz priekšu.

Pozitīvus rezultātus nelikumīgas tirdzniecības un kontrabandas apkarošanā un nodokļu iekasēšanas uzlabošanā deva *muitas un nodokļu pārvalžu* administratīvo spēju pilnveidošana. Saskaņā ar *acquis* varēja sākt jaunu *ad valorem* un īpašu nodokļu piemērošanu cigaretēm. Tomēr ir vajadzīga turpmāka nostiprināšana, lai uzlabotu muitas infrastruktūru. Serbijai jāveic papildu darbs, lai nodrošinātu atbilstību ES standartiem tiešo nodokļu jomā.

Nelieli panākumi ir gūti *konkurences* tiesību aktu īstenošanā. Tika nostiprināti Konkurences aizsardzības komisijas administratīvie resursi. Jāveic turpmāks darbs, lai spēkā esošos pretmonopolu tiesību aktus saskaņotu ar Pagaidu nolīguma prasībām. Jāturpina uzlabot konkurences iestāžu īstenošanas spējas. Serbija vēl nav pieņēmusi tiesisko regulējumu attiecībā uz valsts atbalstu, kā arī nav izveidojusi darbībā neatkarīgu valsts atbalsta iestādi un *ex ante* kontroles sistēmu. *Publiskā iepirkuma* jomā procedūras ir kļuvušas pārredzamākas. Tomēr Serbijā vēl nav izveidota moderna un pilnībā efektīva publiskā iepirkuma sistēma. Vajadzīgs papildu darbs tiesību aktu grozīšanā un resursu nostiprināšanā, lai īstenotu SAN prasības.

Intelektuālā īpašuma tiesību jomā tika nostiprināti Intelektuālā īpašuma biroja resursi. Tomēr ir jāturpina attīstīt tā administratīvos resursus un neatkarību, lai nodrošinātu lielāku konsekvenci un noteikumu efektīvāku īstenošanu. Patentu piešķiršanas process tika racionalizēts saskaņā ar Eiropas standartiem. Nelieli panākumi gūti piemērošanas jomā, kā rezultātā tika konfiscētas kontrabandas preces.

Attiecībā uz tuvināšanu Eiropas standartiem *nodarbinātības un sociālās politikas* jomās īstenošana ir daļēji uzlabojusies, bet joprojām ir neatbilstoša. Vēl ir jāpieņem tiesību akti sociālās politikas un sabiedrības veselības jomā un jānostiprina administratīvie resursi. Garīgās veselības jomā kā alternatīvu hospitalizācijai jāturpina attīstīt alternatīvo aprūpi dzīvesvietā. *Izglītības* jomā panākumi bija nelieli. Jānostiprina administratīvie resursi, koordinācija starp iestādēm un saiknes ar darba tirgu. *Zinātnes un pētniecības* jomā Serbija sekmīgi piedalījās Septītajā pētniecības pamatprogrammā. Tomēr Serbijā vēl ir jāizstrādā integrēta pētniecības politika, tostarp jāpalielina ieguldījumi un pētnieku mobilitāte. Serbija ir salīdzinoši pāvirzījies uz priekšu sagatavošanās darbos, lai pievienotos *PTO*, bet tai ir jāpastiprina centieni, lai sasniegtu savu mērķi – paātrināt pievienošanos.

Attiecībā uz *nozaru politiku* rūpniecības un MVU jomā Serbija ir apņēmusies īstenot Eiropas Mazo uzņēmumu hartu, īpaši uzlabojot sadarbību starp valsts un privātā sektora ieinteresētajām personām. Tomēr tai ir jāpieņem jauna rūpniecības politika, kas atbilst ES pieejai.

Lauksaimniecības jomā vērojami nelieli administratīvo spēju uzlabojumi. Tomēr ir jāpieņem atbilstošs tiesiskais regulējums un jāveic turpmāks darbs, lai nostiprinātu administratīvās spējas. Lauku attīstības un fitosanitārijas jomā panākumi bija nelieli.

Vides jomā Serbijas sagatavošanās darbi ir diezgan augstā līmenī. Vēl ir jāuzlabo tiesību aktu īstenošana visos līmeņos. Vēl nav izveidots visaptverošs tiesiskais regulējums un iestāžu sistēma ūdens apsaimniekošanas jomā.

Nelieli panākumi tika gūti *transporta* jomā. Serbija turpina aktīvu dalību Dienvidaustrumeiropas Transporta novērošanas centra darbā. Turpinājās Eiropas Kopējās gaisa telpas (*ECAA*) pirmā posma īstenošana, bet nolīgums vēl nav ratificēts. Serbija pieņēma jaunu stratēģiju dzelzceļa, sauszemes, ūdens, gaisa un vairākveidu transporta attīstībai, tostarp X koridora paplašināšanai. Tomēr šī stratēģija jāpapildina ar rīcības plāniem un normatīviem un administratīviem pasākumiem konkrētajās nozarēs.

Nelieli panākumi tika gūti *enerģētikas* jomā. Modernizētas elektropārvades tarifu sistēmas un atvērti tirgi rūpnieciskajiem patērētājiem. Tomēr Serbijai vēl ir jāpieņem grozījumi Enerģētikas likumā un jānostiprina administratīvie resursi, lai izpildītu Enerģētikas kopienas līguma prasības.

Informācijas sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu jomā vērojami nelieli panākumi. Tika pieņemti noteikumi par elektronisko parakstu, bet turpmāku attīstību elektronisko sakaru, informācijas sabiedrības pakalpojumu un audiovizuālās politikas jomā kavē neatbilstošais tiesiskais regulējums un ierobežotie iestāžu un regulatīvie resursi.

Finanšu kontroles jomā vēl arvien nav izstrādāta visaptveroša valsts iekšējās finanšu kontroles stratēģija. Kopumā Serbijā ir sagatavošanas darbi, lai ieviestu modernu un efektīvu valsts finanšu kontroles sistēmu, ir tikai pašos pirmsākumos. Ne visās ministrijās ir izveidotas iekšējās revīzijas vienības. Vēl nedarbojas revīzijas valsts iestāde.

Serbija ir diezgan labi pavisinājies uz priekšu SAN un Eiropas partnerības prasību izpildē *statistikas* jomā. Jāturpina nostiprināt administratīvās spējas.

Tiesiskuma, brīvības un drošības jomā ir vērojami mēreni sasniegumi. Vīzu režīma atvieglošanas un atpakaļuzņemšanas nolīgumi starp Eiropas Savienību un Serbiju stājās spēkā 2008. gada janvārī, un ir uzsākts dialogs par vīzu liberalizāciju. Tomēr Serbijas vīzu režīms pilnībā neatbilst Eiropas standartiem. Serbija 2008. gada augustā sāka izdot biometriskās pasēs. *Robežkontroles* jomā 2008. gada oktobrī tika pieņemts jauns tiesību akts par valsts robežu aizsardzību. Tomēr integrētās robežu pārvaldības valsts stratēģijas un rīcības plāna īstenošana noritēja lēni. Robežšķērsošanas punktu aprīkojums ir nevienmērīgs.

Pēc tam, kad tika pieņemti jauni tiesību akti par patvērumu, Serbija pārņēma no *UNHCR* atbildību par patvēruma lietu izskatīšanu. Tomēr pastāv procesuāli trūkumi, un ir jāpieņem īstenošanas tiesību akti. *Migrācijas* jomā progress bija lēns. Īpaši jāuzlabo atgriezušos personu reintegrācija.

Joprojām nopietna problēma ir *nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija*. Valdība 2008. gada septembrī pieņēma valsts stratēģiju nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai, bet vēl nav pieņemti attiecīgie tiesību akti. Nav izveidoti efektīvi pasākumi, lai piemērotu un izvērtētu ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem, un tiesībaizsardzības iestāžu izmeklēšanas resursi ir nepietiekami.

Serbija atrodas uz viena no Balkānu lielākajiem *narkotiku* kontrabandas ceļiem. Serbijas iestādes pārskata periodā konfiscēja ievērojamu apjomu narkotiku. Tomēr nav pieņemta valsts stratēģija un rīcības plāns narkomānijas novēršanai un piedāvājuma samazināšanai. Narkotiku tirdzniecība joprojām rada nopietnas bažas.

Pateicoties papildu mācību pasākumiem, ir uzlabojušās *policijas* profesionālās spējas, bet joprojām ir ievērojamas atšķirības starp dienestiem. Pastāv strukturālas problēmas, piemēram, koordinācijas, pārredzamības un skaidra pienākumu sadalījuma trūkums.

Serbijā joprojām nopietna problēma ir cīņa pret organizēto noziedzību, kas ietekmē tiesiskumu un uzņēmējdarbības vidi. Jaunus tiesību aktus par tādu aktīvu izņemšanu, kas iegūti noziedzīgas darbības rezultātā, un par juridisku personu kriminālatbildību pieņēma 2008. gada oktobrī. Tomēr sakarā ar jaunā kriminālprocesa kodeksa novēlotu spēkā stāšanos tiesiskais regulējums vēl arvien ir nepilnīgs. Nav pieņemta valsts stratēģija un rīcības plāns. Īpašā prokurora darbības efektivitāti traucē īsais pilnvaru termiņš. Joprojām nepietiekama ir policijas starptautiskā sadarbība un specializēto policijas dienestu spējas izmeklēt finanšu noziegumus. Trūkst vadības spēju attiecībā uz izņemtajiem aktīviem, kas iegūti noziedzīgas darbības rezultātā, un netiek pietiekami īstenoti noteikumi par noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju.

Serbija joprojām ir *cilvēku tirdzniecības* izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts. Tika veikti nelieli centieni saistībā ar izmeklēšanu un apsūdzībām, bet serbu izcelsmes cietušo skaits pieaug. Jāpaātrina centieni, lai uzlabotu sadarbību starp valsts iestādēm un nevalstiskajām organizācijām un labāk atbalstītu cietušos.

Datu aizsardzības jomā Serbija parakstīja attiecīgo Eiropas Padomes protokolu un pieņēma jaunus tiesību aktus par datu aizsardzību. Tomēr pašreizējie datu aizsardzības noteikumi nav īstenoti, jo nav izveidota neatkarīga un efektīva datu aizsardzības uzraudzības iestāde.

Kosova¹²

Kosova pasludināja neatkarību 2008. gada 17. februārī un pieņēma konstitūciju, kura stājās spēkā 15. jūnijā. Februārī ES nolēma izveidot Kosovā EDAP tiesiskuma misiju (*EULEX*) un iecēla Īpašo pārstāvi. *EULEX* pašlaik tiek izvērsta. ANO Ģenerālsēkretārs saka pārstrukturēt Apvienoto Nāciju Organizācijas misiju Kosovā (*UNMIK*). ANODPR 1244/99 joprojām kalpo par starptautisko juridisko pamatu ANO pilnvarām Kosovā. Eiropadome 2007. gada decembra un 2008. gada jūnija sanāksmē paziņoja par ES gatavību veicināt Kosovas ekonomisko un politisko attīstību, nosakot skaidru Eiropas perspektīvu saskaņā ar reģiona Eiropas perspektīvu.

Attiecībā uz **politiskajiem kritērijiem** Kosova ir guvusi nelielus panākumus Eiropas partnerības galveno prioritāšu īstenošanā. Konstitūcija, ko pieņēma aprīlī, atbilst Eiropas standartiem. Tika pieņemts ievērojams skaits galveno tiesību aktu. Tie tagad ir jāīsteno. Svarīgākie politiskie uzdevumi ir tiesiskuma, konkurences apkarošanas politikas, organizētās noziedzības apkarošanas stiprināšana un dialoga veicināšana un saskaņas atjaunošana starp kopienām. Attiecības starp Kosovas albāņiem un Kosovas serbiem joprojām ir saspringtas, īpaši Kosovas ziemeļdaļā. Pēc neatkarības pasludināšanas situācija drošības jomā saglabājās salīdzinoši mierīga, izņemot divus nopietnus incidentus Kosovā ziemeļdaļā – divu robežposteņu iznīcināšanu un tiesas ēkas ieņemšanu Mitrovicā -, kā rezultātā viens cilvēks gāja bojā un daudzi tika ievainoti. Paralēlās serbu iestādes neļauj valdībai īstenot tās pilnvaras visā Kosovā.

Demokrātijas un tiesiskuma jomā, neraugoties uz vairākiem incidentiem, tika saglabāta vispārēja stabilitāte. Kosovas politiskie līderi turpināja sadarboties ar starptautisko sabiedrību. Sarežģītā juridiskā situācija traucē tiesiskumam. Kosovas iestādes vēl arvien nav nostiprinātas visos līmeņos.

---

¹² Saskaņā ar ANODPR 1244/99.

Asambleja veica dažus pasākumus, lai nostiprinātu savas struktūras. Kosovas serbu kopienas pārstāvji pēc boikota, kas sekoja neatkarības pasludināšanai, atsāka dalību tās darbā. Jānovērs trūkumi asamblejas darbā, īpaši jāpapildina nepietiekamie resursi tiesību aktu projektu pārbaudei un parlamentārās kontroles īstenošanai pār valdību.

Jauna *valdība* nāca pie varas 2008. gada janvārī. Tā piešķīra prioritāti Eiropas integrācijas jautājumiem un pieņēma plānu integrācijai Eiropā un Eiropas partnerības rīcības plānu. Tomēr reformas kavējās, jo valdības darbu lielā mērā ietekmēja Kosovs statuss un citi jautājumi, kas saistīti ar neatkarības pasludināšanu. Vēl ir jānostiprina resursi un stratēģiskā plānošana. Jāuzlabo koordinācija starp ministrijām un mijiedarbība starp valdību un asambleju.

Valsts pārvalde Kosovā ir vāja un neefektīva. Vēl ir efektīvi jāīsteno valsts pārvaldes reformu stratēģija un saistītais rīcības plāns – gan centrālajā, gan vietējā līmenī. Vajadzīgs liels darbs, lai izveidotu pamatu profesionālam, efektīvam, neatkarīgam un uz rezultātiem balstītam civildienestam, kas būtu brīvs no politiskas iejaukšanās.

Attiecībā uz *tiesu sistēmu* asambleja apstiprināja vairākus svarīgus tiesību aktus, kuru mērķis ir nostiprināt tiesu iestāžu darbību. Sākusi darboties Tiesiskuma koordinācijas padome. Tomēr tiesu sistēma vēl ir vāja. Ir vajadzīgs visaptverošs plāns, lai racionalizētu piemērojamos un bieži vien savstarpēji pretrunīgos tiesību aktus. Tiesu sistēmai ir nopietnas cilvēkresursu un organizatoriskas problēmas, un viena no lielākajām problēmām joprojām ir neizskatītās lietas. Liecinieku aizsardzība nav efektīva. Turpina darboties paralēlas tiesas, kas piemēro Serbijas tiesības.

Attiecībā uz *cīņu pret korupciju* korupcijas apkarošanas aģentūra uzlaboja darba metodes un efektivitāti. Tomēr korupcija joprojām ir plaši izplatīta, un tā ir ļoti nopietna problēma. Vēl nav izstrādāta korupcijas apkarošanas stratēģija un rīcības plāns. Korupcijas novēršanas iestāžu sistēma ir neskaidra, un korupcijas apkarošanas aģentūras resursi ir nepietiekami.

Konstitūcijā ir paredzētas garantijas ***cilvēktiesību ievērošanai un mazākumtautību aizsardzībai***. Izveidoti juridiskie aizsardzības līdzekļi, lai nodrošinātu cilvēktiesību ievērošanu. Joprojām ir vajadzīga stingrāka politiskā apņēmība un efektīva uzraudzība. Pēc neatkarības pasludināšanas valdība turpināja veicināt saprašanos ar etniskajām minoritātēm, īpaši ar Kosovs serbiem. Tomēr ir vajadzīgi apņēmīgāki centieni, lai integrētu Kosovs serbu un citas kopienas.

Nelieli panākumi gūti *civilo un politisko tiesību* jomā. Darbojas juridiskās palīdzības sistēma. Tika panākts progress cietumu sistēmas uzlabošanā Kosovā, bet visas problēmas nav atrisinātas, īpaši attiecībā uz augstas drošības pakāpes cietumu standartiem. Nelieli panākumi tika gūti *vārda brīvības* jomā. Tomēr goda aizskaršana joprojām ir kriminālpārkāpums. Plašsaziņas līdzekļus joprojām ietekmē politiska iejaukšanās. Biedrošanās un pulcēšanās brīvību garantē konstitūcija, bet attiecīgais tiesiskais regulējums vēl nav izveidots. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju spējas joprojām ir vājas.

Ekonomiskas un sociālās tiesības tiek garantētas tikai daļēji. Vajadzīgi neatlaidīgi centieni attiecībā uz sieviešu un bērnu aizsardzību pret visu veidu vardarbību. Netiek nodrošināta sociāli visneaizsargātāko grupu un invalīdu integrācija un aizsardzība. Diskriminācijas novēršanas tiesību aktu īstenošana tiek uzraudzīta vāji, un pilsoņi nav informēti par to noteikumiem. *Īpašuma tiesību* jomā gūtie panākumi ir nelieli. Kavēšanās un traucējumu dēļ tiesību aktu īstenošanā notika tiesību pārkāpumi. Viens no lielākajiem šķēršļiem progresam

šajā jomā ir tas, ka Kosovas iestādēm ir liegta piekļuve zemes reģistram Belgradā. Jāpastiprina tiesību aktu par reliģisko īpašumu izpilde (piem., *Dečani/Dečan* un *Dakovica/Gjakovë* pašvaldības pārkāpj tiesību aktus par Pareizticīgo baznīcas īpašuma neaizskaramību).

Mazākumtautību tiesību, kultūras tiesību un mazākumtautību aizsardzības jomā tika gūti panākumi mazākumtautību tiesību un kultūras tiesību aktu izstrādē. Tiesiskais regulējums paredz etnisko minoritāšu dalību Kosovas sabiedrībā. Tomēr Serbija atrunāja Kosovas serbu kopienu no šādas dalības. Lielu incidentu starp etniskajām grupām nav notikuši, bet joprojām vērojami atsevišķi uzliesmojumi. Mazākumtautību dzīves apstākļi joprojām ir slikti. Tika gūti nelieli panākumi attiecībā uz *personām, kuras atgriežas, bēgļiem un valsts iekšienē pārvietotajām personām*, piemēram, reintegrācijas stratēģijas apstiprināšana 2007. gada oktobrī, bet atgriešanās process palēninājās pēc neatkarības pasludināšanas, un tā vēl arvien ir viena no galvenajām problēmām. Romu, *ashkali* un ēģiptiešu kopienām joprojām ir ļoti grūti dzīves apstākļi, un tās tiek diskriminētas, nenodrošinot pietiekamu piekļuvi izglītībai, sociālai aizsardzībai, veselības aprūpei, mājokļiem un nodarbinātībai. Valdībai jāpieliek turpmākas pūles, lai aizsargātu un integrētu visas mazākumtautības.

Attiecībā uz reģionālajiem jautājumiem un starptautiskajām saistībām Kosova aktīvi piedalās reģionālās sadarbības iniciatīvās. Kosovai, kā arī Serbijai, jāparāda konstruktīva attieksme pret dalības turpināšanu. *UNMIK* piedāvāja atvieglot režīmu Kosovas pastāvīgai iesaistīšanai starptautiskos nolīgumos. Apvienota komiteja uzsaka robežu demarkācijas darbu ar Bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku.

Kosovas **ekonomikas** izaugsme bija straujāka nekā iepriekšējos gados. Tomēr izaugsme vēl ir pārāk lēna, lai absorbētu papildu darba piedāvājumu, ko sniedz jauni iedzīvotāji, kuru skaits pieaug. Makroekonomiskos rādītājus iezīmēja svārstīgi budžeta rezultāti, inflācijas pieaugums, ļoti augsts bezdarba līmenis un ārējā nelīdzsvarotība. Konsensu par ekonomiskas politikas pamatprincipiem mazināja valdības orientācija uz politiskiem notikumiem un palielināts budžeta svārstīgums. Ekonomisko attīstību turpina kavēt strupceļš privatizācijā, nevienmērīga energoapgāde, zems tiesiskuma līmenis, ierobežotas ražošanas jaudas, vāja infrastruktūra un neatbilstoša izglītība.

Saistībā ar **ekonomiskajiem kritērijiem** Kosova guva ļoti nelielus un nevienmērīgus panākumus ceļā uz funkcionējošas tirgus ekonomikas izveidi. Jāturpina pastāvīga virzība uz reformām un apjomīgi ieguldījumi infrastruktūrā un izglītībā, lai Kosova varētu ilgtermiņā izturēt konkurences un tirgus spēku spiedienu Savienībā.

Kopumā ekonomikas politikas virzieni joprojām bija orientēti uz tirgu. Valdība iesniedza vidēja termiņa izdevumu plānu laikposmam no 2009. līdz 2011. gadam. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem nedaudz paātrinājās izaugsme, un saimniecisko darbību arvien vairāk virza privātā sektora dinamika. Palielinājās ārvalstu tiešie ieguldījumi. Kosovā turpināja attīstīties finanšu starpniecība. Tika atvieglotas dažas procedūras uzņēmumu ienākšanai tirgū un izešanai no tā, un turpinājās ekonomiskā integrācija ar ES.

Tomēr ekonomiskās politikas virzienu konsekvenci un uzticamību mazināja nedrošā politiskā vide. Pēc stingrākas fiskālās konsolidācijas, nekā bija plānots 2007. gadā, 2008. gadā tika pieņemts ekspansīvs budžeta plāns, tā rezultātā palielinājās budžeta svārstīgums. Budžets netika izmantots kā efektīvs fiskālās politikas instruments, un tas neveicina ekonomisko norišu prognozējamību. Tā vietā tas reaģē uz *ad hoc* izdevumu spiedienu. Atsākās inflācija, un saglabājās ļoti augsts bezdarba līmenis. Nestabilitāte joprojām bija vērojama attiecībā uz

ārējiem kontiem, jo tirdzniecības deficīts turpināja pieaugt un Kosovai joprojām trūka eksporta jaudu.

Ar augstākās tiesas nolēmumu, kura apšaubīja privatizācijas metodi un pāreju no *UNMIK* Kosovas Trasta aģentūras (KTA) uz Kosovas privatizācijas iestādi, 2008. gadā uz laiku tika apturēta privatizācija. Joprojām nopietns šķērslis labas politikas veidošanai bija kvalitatīvu statistikas datu trūkums. Lielākie šķēršļiem privātā sektora attīstībai ir neuzticama energoapgāde, kvalifikāciju nelīdzsvarots sadalījums tirgū neatbilstība un vāja fiziskā infrastruktūra. Uzņēmumiem ir nevienmērīga piekļuve finansējumam, un procentu likmju starpība starp noguldījumiem un aizdevumiem ir ļoti liela. Ēnu ekonomikas lielo daļu veicina vājie reglamentējošie noteikumi, nepilnības nodokļu un izdevumu politikā un trūkumi tiesībsardzībā, tostarp korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanā. Tā vēl arvien ir būtiska problēma, jo samazina nodokļu bāzi un ekonomikas politikas virzienu efektivitāti.

Kosova guva nelielus panākumus tiesību aktu un politikas virzienu tuvināšanā **Eiropas standartiem**, īpaši tādās jomās kā muiža, lauksaimniecība un preču brīva aprīte. Neraugoties uz to, panākumi pieņemto tiesību aktu ieviešanā un piemērošanā bija nelieli. Vajadzīgs papildu darbs, lai turpinātu tiesību aktu tuvināšanu Eiropas standartiem un to īstenošanu, īpaši organizētās noziedzības, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un narkotiku apkarošanā, nodokļu, enerģētikas un nodarbinātības jomā.

Panākumi Eiropas partnerības prioritāšu īstenošanā ES **iekšējā tirgus** jomā bija dažādi. Nelieli panākumi tika gūti vajadzīgo horizontālo struktūru izveidē, ko pieprasa ES tiesību akti par *preču brīvu aprīti*, bet saskaņošanas līmenis ar Eiropas standartiem šajā jomā joprojām ir zems. Joprojām ir vajadzīgs ievērojams darbs, lai izveidotu infrastruktūru un modernizētu attiecīgos administratīvos resursus nolūkā nodrošināt Eiropas standartu atbilstošu transponēšanu un īstenošanu. Nenožīmīgi panākumi tika gūti *personu brīvas pārvietošanās, pakalpojumu brīvas aprītes un uzņēmējdarbības tiesību jomā*, kur saskaņošanas līmenis joprojām bija zems, un tikai nelieli panākumi bija vērojami attiecībā uz *kapitāla brīvu aprīti*.

Nelieli panākumi tika gūti *muītas* jomā. Muītas tiesību akti ir lielā mērā saskaņoti ar ES tiesību aktiem, bet ir vajadzīgs ievērojams darbs, lai izpildītu tiesību aktus par nelikumīgas tirdzniecības un kontrabandas apkarošanu. Tas, ka nav efektīvas muītas kontroles Kosovas ziemeļdaļā, kur tiek traucēts muītas iestāžu darbs, neļauj valdībai gūt svarīgus ieņēmumus un veicina plašu kontrabandu. Kosovas tiesību akti *nodokļu* jomā ir saskaņoti tikai daļēji. Nodokļu iekasēšana joprojām ir ļoti zemā līmenī, kas lielā mērā ir saistīts ar ēnu ekonomikas apjomu un neefektīvu kontroli. Nav gūti panākumi *konkurences* jomā. *Publiskā iepirkuma* jomā panākumi bija nevienmērīgi. Pamatlikums atbilst Eiropas standartiem, bet joprojām nav izstrādāti tā īstenošanas noteikumi, un trūkst visaptverošas stratēģijas turpmākai attīstībai. *Intelektuālā īpašuma* jomā panākumi bija nelieli. Stājās spēkā tiesību akti, kas vērsti pret īpašuma tiesību pārkāpumiem, bet izpilde joprojām ir ļoti vāja.

Nenožīmīgi panākumi vērojami attiecībā uz tuvināšanos Eiropas standartiem *nodarbinātības un sociālajā nozarē*. Stratēģiskā un tiesiskā regulējuma neesamība un administratīvo spēju trūkums kavē atbilstošu nodarbinātības politikas virzienu attīstību un sociālo aizsardzību Kosovā. *Sabiedrības veselības* nozare ir ļoti sliktā stāvoklī, un valdība tai nepievērš pietiekamu uzmanību. Nelieli panākumi tiesību aktu tuvināšanā ES standartiem vērojami *izglītības* jomā. Valdība apņēmas prioritāri veikt lielākus ieguldījumus šajā nozarē, un Izglītības ministrija turpināja uzlabot mācīšanas un mācīšanās kvalitāti augstākās izglītības jomā. Tomēr izglītību joprojām ietekmē nopietnas resursu problēmas. Panākumi *pētniecības* jomā joprojām ir nelieli.

Attiecībā uz **sektorpolitiku** nelieli panākumi vērojami tiesību aktu tuvināšanā ES standartiem rūpniecības un MVU jomā.

Lauksaimniecības un zivsaimniecības jomā tika gūti nelieli panākumi tiesību aktu sagatavošanā. Sākta lauksaimniecības un lauku attīstības plāna 2007.-2013. gadam dažu elementu īstenošana. Palielinājās valsts atbalsts lauksaimniecības attīstībai, bet tas joprojām ir zemā līmenī, ņemot vērā lauksaimniecības potenciālo nozīmi Kosovos ekonomikā. Skaidrāk jānodala pienākumi starp dažādajiem lauksaimniecības dienestiem (tostarp *veterināro un fitosanitāro* pārvaldi) centrālajā un vietējā līmenī.

Nelieli panākumi tika gūti attiecībā uz *vidi*, galvenokārt horizontālo tiesību aktu jomā, īpaši saistībā ar ietekmes novērtējumu uz vidi. Joprojām vajadzīgs turpmāks darbs lielākajā daļā nozaru saistībā ar tiesību aktu transponēšanu, īstenošanu un izpildi. Jārisina jautājums, kas saistīts ar cilvēkresursu un finanšu līdzekļu trūkumu gan centrālajā, gan vietējā līmenī. Jāizveido arī atbilstoši koordinācijas mehānismi starp visām iestādēm, kas nodarbojas ar vides aizsardzību.

Nelieli panākumi vērojami *transporta* jomā, kur gadu desmitiem bija nepietiekami ieguldījumi. Sākot no 2008. gada, Kosova ir palielinājusi ieguldījumus transporta infrastruktūrā, īpaši ceļu būvē un uzturēšanā. Tā turpina aktīvu dalību Dienvidaustrumeiropas Transporta novērošanas centra darbā. Tomēr resursi Eiropas transporta standartu īstenošanai ir nepietiekami, īpaši dzelzceļa nozarē. Kosovai jāizveido resursi infrastruktūras un ritošā sastāva ieguldījumu projektu īstenošanai.

Nelieli panākumi tika gūti *enerģētikas* komā, īpaši ministrijas institucionālo resursu veidošanā, regulatora un pārvades sistēmas operatora (*KOSTT*) izveidē. Tomēr vēl arvien bieži trūkst enerģijas, un lielākās problēmas joprojām nav atrisinātas. Samazinot komerciālos un netehniskos zaudējumus un nodrošinot efektīvāku rēķinu apmaksu, jāuzlabo elektroenerģijas uzņēmuma finansiālā dzīvotspēja. Jāpalielina piegāžu stabilitāte un jāmodernizē infrastruktūra. Jārisina jautājums par brūnoglū gaidāmo trūkumu Kosovā.

Nelieli panākumi tika gūti *informācijas sabiedrības un plašsaziņas līdzekļu* jomā. Atbilstoši darbojas preses padome un mediju institūts. Sākot piedāvāt pakalpojumus otram mobilo sakaru operatoram, pavirzījās uz priekšu tirgus liberalizācija. Tomēr dažādās regulējošās iestādes saskaras ar budžeta ierobežojumiem.

Nelieli panākumi tika gūti *finanšu kontroles* jomā, bet pavisam neliels progress panākts attiecībā uz statistiku, kur pastāv bažas par administratīvajiem resursiem un iestāžu spēju sadarboties datu vākšanā un apstrādē.

Tiesiskuma, brīvības un drošības jomā panākumi bija nelieli. Kosovai nav vīzu režīma, ar kura palīdzību varētu regulēt trešo valstu valstspiederīgo iekļūšanu tās teritorijā. Nelieli panākumi tika gūti integrētās robežu pārvaldības sistēmas uzlabošanā. Valdība sākusī izdot Kosovos pasēs. Robežpolicija faktiski nekontrolē robežšķērsošanas punktus Kosovos ziemeļdaļā, par kuru joprojām atbild *UNMIK*.

Asambleja pieņēma tiesību aktu par patvērumu, bet Iekšlietu ministrijai nav pietiekamu resursu, lai izskatītu patvēruma lietas un lietas, kas saistītas ar Kosovos pilsoņu piespiedu atgriešanos. Nav uzņemšanas centra patvēruma meklētājiem un personām, kuras atgriežas piespiedu kārtā. Vēl nav pieņemts likums par migrāciju.

Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā gūtie panākumi ir nepietiekami. Ievērojami jāpalielina apņēmība un resursi cīņai pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Tiesu iestādēm un tiesībaizsardzības iestādēm joprojām trūkst ekspertu zināšanu, lai efektīvi cīnītos pret ekonomiskiem un finansiāliem noziegumiem. Trūkst prokuroru, kuriem būtu attiecīga specializācija. Nav telpu pierādījumu atbilstoši glabāšanai. Saziņa starp attiecīgajiem dienestiem un iestādēm joprojām ir vāja. Viena no galvenajām problēmām joprojām ir cīņa pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

Joprojām nopietnas bažas rada narkotiku tirdzniecība. Kosova ir viens no galvenajiem *narkotiku* kontrabandas ceļiem Rietumbalkānos. Nav rīcības plāna un stratēģijas narkotiku tirdzniecības apkarošanai. Statistikas dati nav uzticami, un informācijas vākšanas resursi ir nepietiekami.

Pieņemot tiesību aktus par policiju un policijas inspekciju, tika gūti panākumi *policijas darbības* jomā. Tomēr ir vajadzīga pastāvīga apņēmība un pietiekami policijas resursi, lai īstenotu efektīvu noziedzības samazināšanas stratēģiju. Kosovā ir etniski daudzveidīgi policijas spēki. Tomēr Kosovas serbu policisti boikotē Kosovas policiju. Kosovas policija nevar nodrošināt efektīvu policijas darbību dažos apgabalos, kur vairākumtautība ir serbi.

Organizētā noziedzība joprojām ir nopietna problēma, kas ietekmē tiesiskumu un uzņēmējdarbības vidi. Nav izveidota stratēģija cīņai pret organizēto noziedzību. Tiesiskā regulējuma izstrāde joprojām nav pabeigta. Vajadzīgi tiesību akti par aktīvu konfiskāciju, liecinieku aizsardzību un slepenajiem aģentiem. Vajadzīgs uzticams zemes reģistrs, lai varētu konfiscēt nekustamā īpašuma aktīvus. Lai efektīvi cīnītos pret organizēto noziedzību, iestādēm ir jāpieliek neatlaidīgas un pastāvīgas pūles. Kosova joprojām ir *cilvēku tirdzniecības* izcelsmes, tranzīta un galamērķa valsts. Jūlijā tika pieņemta stratēģija un rīcības plāns, bet izpilde ir neatbilstoša.

Personas datu aizsardzības jomā nav izmaiņu. Joprojām nav vispārīgu tiesību aktu par datu aizsardzību. Vēl nav izveidota neatkarīga datu aizsardzības uzraudzības iestāde.

Turcija

Kopenhāgenas **politiskos kritērijus** Turcija joprojām īsteno apmierinoši. Konstitucionālā tiesa neizpildīja galvenā prokurora prasību aizliegt valdošo partiju un aizliegt 71 tās pastāvīgā biedra politisko darbību, bet noteica finansiālas sankcijas, tādējādi novēršot lielu politisku krīzi. Turcijai tagad ir jauna iespēja virzīt uz priekšu reformas un izveidot dialoga un plurālisma gaisotni. Nelieli panākumi tika gūti tādās jomās kā vārda brīvība, to reliģisko kopienu tiesības, kuras nav musulmaņi, un ekonomiskās attīstības veicināšana dienvidaustrumos. Tomēr ir vajadzīga konsekventa un visaptveroša politisko reformu programma, īpaši konstitūcijas reforma. Vajadzīgs ievērojams turpmāks darbs lielākajā daļā jomu, kas saistītas ar politiskajiem kritērijiem.

Attiecībā uz **demokrātiju un tiesiskumu** jaunajam prezidentam bija pozitīva loma, aicinot uz turpmākām politiskām reformām un aktīvi strādājot, lai uzlabotu attiecības ar Armēniju. Tomēr dialoga un kompromisa gara trūkums starp galvenajām politiskajām partijām negatīvi ietekmēja politisko institūciju darbību un politisko reformu procesu. Jaunievelētā parlamenta darbu liela mērā ietekmēja tiesas prāvas, kuru mērķis bija atlaist valdošo partiju un vienu no opozīcijas partijām.

Attiecībā uz vietējo pašpārvaldi ir jāīsteno nesen pieņemtie tiesību akti par vietējo pārvaldi un jāpalielina vietējo pašvaldību finanšu līdzekļi.

Valsts pārvaldes reformu jomā panākumi bija nelieli. Jāveic civildienesta sistēmas reforma.

Attiecībā uz *civilo kontroli pār drošības spēkiem* ir jānodrošina pilnīgas civilo uzraudzības funkcijas un parlamentārā kontrole pār aizsardzības izdevumiem. Bruņoto spēku augstākās amatpersonas turpināja sniegt paziņojumus par jautājumiem, kas neietilpst to atbildības sfērā.

Attiecībā uz *tiesu sistēmu* ir pavirzījies uz priekšu tiesu sistēmas reformas sagatavošanas darbs. Tomēr joprojām izraisa bažas tiesu sistēmas neatkarība un objektivitāte. Nav panākts progress attiecībā uz Tiesnešu un prokuroru augstās padomes sastāvu un reģionālo apelācijas tiesu izveidošanu. Jāuzlabo policijas un žandarmērijas veikto izmeklēšanu kvalitāte, lai nodrošinātu taisnīgu tiesu.

Korupcijas apkarošanas jomā panākumi bija nelieli. Korupcija joprojām ir plaši izplatīta. Bažas rada tas, ka joprojām nav vispārējas stratēģijas, rīcības plāna un koordinācijas mehānisma korupcijas apkarošanai. Turcijai jāgūst panākumi izmeklēšanā, saukšanā pie atbildības un apsūdzību celšanā.

Cilvēktiesību un mazākumtautību aizsardzības jomā panākumi bija nelieli. Turcija turpināja pildīt Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumus, bet ir vajadzīgs turpmāks darbs. Nav panākts progress starptautisko cilvēktiesību instrumentu ratificēšanā. Vēl ir jāuzlabo institucionālā struktūra cilvēktiesību veicināšanai un īstenošanai. Jau sen ir pārsniegts ombuda sistēmas ieviešanas termiņš.

Turcijas tiesiskais regulējums ietver visaptverošu aizsardzības līdzekļu kopumu, kas paredz garantijas pret *spīdzināšanu un ļaunprātīgu izturēšanos*. Tomēr jāveic papildu darbs nulles tolerances politikas īstenošanā. Bažas rada ziņojumi par ļaunprātīgas izturēšanās un spīdzināšanas gadījumiem, īpaši ārpus apcietinājuma vietām. Šajā sakarā joprojām svarīgs ir jautājums par ANO Konvencijas pret spīdzināšanu fakultatīvā protokola ratifikāciju un par cīņu pret nesodāmību cilvēktiesību pārkāpumu jomā.

Nelieli panākumi tika gūti centienos nostiprināt *vārda brīvības* tiesiskās aizsardzības līdzekļus, īpaši grozot Turcijas Kriminālkodeksa 301. pantu. Tomēr Turcijai ir jāgūst atbilstoši panākumi pārskatītā panta īstenošanā. Turklāt jārisina jautājums par visiem juridiskajiem ierobežojumiem, lai nodrošinātu, ka gan tiesību aktos, gan praksē tiek pilnībā ievērota vārda brīvība saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesu praksi. Ņemot vērā spiedienu, kas tiek izdarīts uz preses un elektronisko plašsaziņas līdzekļu brīvības īstenošanu, ir vajadzīga modrība un uzraudzība šajā jomā.

Vajadzīgs turpmāks darbs, lai saskaņā ar Eiropas standartiem praksē nodrošinātu *pulcēšanās brīvību*, jo vēl arvien notiek patvaļīgi ierobežojumi un neatbilstoša spēka piemērošana pret demonstrantiem. Daži uzlabojumi veikti *biedrošanās brīvības* tiesiskajā regulējumā. Tomēr dažas biedrības saskaras ar pārmērīgām administratīvam grūtībām vai tiesvedību. Turklāt, ņemot vērā atkārtotus gadījumus saistībā ar politisko partiju aizliegšanu, saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesu praksi un ES dalībvalstu paraugpraksi ir jāgroza juridiskie noteikumi par politiskajām partijām, kā norādīja Eiropas Padomes Venēcijas komisija.

Attiecībā uz *relīģijas brīvību* pieņemtajā likumā par fondiem pievērsta uzmanība vairākiem neatrisinātiem īpašumu jautājumiem, ar kuriem saskaras reliģiskās kopienas, kas nav musulmaņi. Tomēr vēl ir jāizveido tiesiskais regulējums, kas atbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijas prasībām, lai visas reliģiskās kopienas, kas nav musulmaņi, varētu darboties bez nepamatotiem ierobežojumiem. Turcijai jāveic turpmāks darbs, lai radītu tādu vidi, kas veicina reliģijas brīvības pilnīgu ievērošanu praksē.

Kopumā ir izveidots vispārīgais tiesiskais regulējums, kas garantē dzimumu līdztiesību un *sieviešu tiesības*, bet ir vajadzīgs turpmāks darbs, lai nodrošinātu šo tiesību pilnīgu izmantošanu praksē. Jāveic ievērojams turpmāks darbs, lai novērstu atšķirības starp vīriešiem un sievietēm attiecībā uz līdzdalību ekonomikā un iespējām, izglītības iegūšanu, piekļuvi veselības aprūpei un nozīmi politikā. Turpinājās centieni novērst slepkavības goda dēļ un vardarbību ģimenē, bet šie jautājumi joprojām ir nopietna problēma, un darbs ir jāpaātrina.

Tika panākts progress *bērnu* piekļuvē izglītībai, sociālajiem pakalpojumiem un nepilngadīgo tiesu sistēmai. Tomēr jāturpina darbs visās jomās, kas saistītas ar bērnu tiesībām, tostarp attiecībā uz administratīvajiem resursiem, izglītību, nepilngadīgo tiesu sistēmu un bērnu darba izmantošanu.

Joprojām nav tiesību aktu, kas nodrošinātu, lai pilnībā tiek ievērotas *arodbiedrību tiesības* atbilstoši ES standartiem un attiecīgajām Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) konvencijām, jo īpaši tiesības apvienoties organizācijās, streikot un tiesības slēgt koplīgumus.

Mazākumtautību tiesību jomā stāvoklis nav mainījies. Turcija neguva panākumus tiesību aktu saskaņošanā ar Eiropas standartiem. Nelieli panākumi tika gūti *kultūras tiesību* jomā, bet ierobežojumi turpinās, jo īpaši attiecībā uz valodu, kas nav turku valoda, izmantošanu apraidē, politiskajā dzīvē un piekļuvē sabiedriskajiem pakalpojumiem. Šīs valodas nav iespējams apgūt ne valsts, ne privātās izglītības sistēmā. Netika panākts progress romu jautājumā; romi bieži saskaras ar diskriminējošu attieksmi attiecībā uz pienācīga mājokļa, izglītības, sociālās aizsardzības, veselības aprūpes un nodarbinātības pieejamību. Turpinās demolēšanas romu apdzīvotajos rajonos, un dažkārt tās ir saistītas ar piespiedu izraidīšanu.

Attiecībā uz valsts austrumu un *dienvidastrumu* daļu valdības lēmums pabeigt Dienvidastrumu Anatolijas projektu ir solis reģiona ekonomisko un sociālo problēmu risināšanas virzienā. Vajadzīgs turpmāks darbs, lai radītu nosacījumus tam, ka iedzīvotāji, kuri pārsvarā ir kurdi, var pilnībā izmantot tiesības un brīvības. Turpinājās kompensāciju izmaksa *valsts iekšienē pārvietotām personām*. Tomēr valdībai nav vispārējas valsts stratēģijas, lai risinātu jautājumu par valsts iekšienē pārvietotām personām. Pamazām jāatceļ ciemu apsargāšanas sistēma.

Turpinājās Kurdistānas Strādnieku partijas, kas ir ES teroristu organizāciju sarakstā, teroristu uzbrukumi, kuri prasīja daudzas dzīvības.

Attiecībā uz *reģionālajiem jautājumiem un starptautiskajām saistībām* Turcija izteica sabiedrisku atbalstu pilnvērtīgu sarunu atsākšanai ANO aizgādībā, lai rastu *Kipras problēmas* visaptverošu neregulējumu. Tomēr nav nekādu uzlabojumu divpusējo attiecību normalizēšanā ar Kipras Republiku. Turcija nav pilnībā ieviesusi Asociācijas nolīguma papildprotokolu un nav novērsusi visus šķēršļus preču brīvai aprītei, tostarp ierobežojumus tiešajiem pārvadājumiem uz Kipru.

Attiecības ar Grieķiju ir veidojušās pozitīvi. Tika veikti uzticēšanās veidošanas papildpasākumi, bet nav panākta vienošanās robežstrīdos. Turcija saglabāja pozitīvu lomu *Rietumbalkānu* reģionā. Saglabājās labas attiecības ar *Bulgāriju*. Joprojām svarīgs jautājums ir labas kaimiņattiecības.

Turcijas **ekonomikas** rezultāti bija salīdzinoši labi, lai gan vietējā pieprasījuma samazināšanās dēļ pēc tam, kad tika noteikta stingrāka monetārā politika, izaugsme nerasniedza savu potenciālu. Tika saglabāta makroekonomiskā stabilitāte. Ievērojami pieauga inflācija - galvenokārt pārtikas un enerģijas cenu paaugstināšanās dēļ. Nedaudz paātrinājās

strukturālo reformu process, īpaši 2008. gada pirmajā pusgadā. Neraugoties uz dažām nesenajām iniciatīvām, vajadzīgs turpmāks progress, lai labotu darba tirgus nelīdzsvarotību un risinātu jautājumu par kvalifikācijas neatbilstību.

Skatot **ekonomiskos** kritērijus, jāatzīmē, ka Turcijā ir funkcionējoša tirgus ekonomika. Ja Turcija turpinās īstenot savu visaptverošo reformu programmu strukturālo trūkumu novēršanai, paredzams, ka vidējā termiņā tā spēs izturēt konkurences spiedienu un tirgus spēkus Eiropas Savienībā.

Pēdējā gadā Turcija īstenoja stingru stabilizācijas programmu. Tagad tā uzsāk jaunu posmu attīstības stratēģijā, kuras mērķis ir palielināt izaugsmes potenciālu, veicot lielākus valsts ieguldījumus, radot darba vietas un īstenojot nozares reformas. Neraugoties uz globālajām finansiālajām svārstībām un vietējo politisko nenoteiktību, ekonomikas rādītāji līdz šim ir bijuši labi.

Saglabājās ilgtermiņa kapitāla liela ieplūde, kā rezultātā palielinājās valsts rezerves. Fiskālie rādītāji bija apmierinoši, lai gan valdība neizpildīja 2007. gada fiskālos mērķus. Iestādes 2008. gada jūnijā apstiprināja vidēja termiņa fiskālo programmu 5 gadiem.

Lai mazinātu reģionu lielās atšķirības, uzsāktas jaunas iniciatīvas ieguldījumu veicināšanai infrastruktūrā. Ievērojami panākumi tika gūti cenu liberalizācijas jomā, īpaši enerģētikas nozarē. Privatizācija turpinājās, un tika veikti vairāki lieli darījumi. Neraugoties uz vairākiem nestabilitātes uzplūdiem 2007.-2008. gadā, finanšu nozare līdz šim ir parādījusi ievērojamu elastīgumu.

Tomēr inflācijas spiediens ir pieaudzis, daļēji augstāku naftas un preču cenu dēļ. Ievērojamo ārējā finansējuma vajadzību dēļ, kas izriet no lielā ārējā deficīta, un privātā sektora lielās pašaušanās dēļ uz ārējo finansējumu, kā arī apjomīgo, kaut arī sarūkošo, parāda uzkrājumu dēļ Turcija ir potenciāli neaizsargāta pret izmaiņām ieguldītāju uzskatos. Joprojām tiek kavēta darba vietu radīšana, kam īpašs šķērslis ir darbaspēka kvalifikāciju pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstība un neelastīgā nodarbinātības prakse. Strukturālās elastības trūkums darba tirgū īpaši kavē sieviešu un jauniešu nodarbinātības pieaugumu. Darbaspēka kvalifikācija joprojām nav pielāgota jaunās, strauji augošās ekonomikas vajadzībām. Trūkst pārredzamības valsts atbalsta piešķiršanā. Lielā ēnu ekonomikas daļa, ko veicināja nepilnības reglamentējošos noteikumos, neatbilstoša nodokļu un izdevumu politika un vāja tiesībsargāšana, samazināja nodokļu bāzi un ekonomiskās politikas virzienu efektivitāti. Jo īpaši MVU pārāk bieži darbojas ēnu ekonomikā, un tāpēc tiem nav pietiekamas piekļuves finansējumam un zināšanām.

Turcija uzlaboja **spēju uzņemt dalības saistības**. Tika gūti panākumi lielākajā daļā no jomām. Kvalitatīvi tiek īstenota tiesību aktu saskaņošana konkrētās jomās, piemēram, tādās kā preču brīva aprīte, intelektuālā īpašuma tiesības, pretmonopola politika, enerģētika, uzņēmējdarbības un rūpniecības politika, patērētāju aizsardzība, statistika, Eiropas komunikāciju tīkli un zinātne un pētniecība. Tomēr tiesību aktu saskaņošana vēl ir jāturpina, īpaši tādās jomās kā vide, valsts atbalsts, publiskais iepirkums, sociālā politika un nodarbinātība, uzņēmējdarbības tiesības, pārtikas nekaitīgums, veterinārā un fitosanitārā politika un pakalpojumu sniegšanas brīvība. Turcija joprojām nav izpildījusi vairākas svarīgas saistības, ko tā uzņēmas, noslēdzot muitas savienību ar ES. Muitas savienības pareizu darbību ietekmē tiesiskās aizsardzības pasākumu nesamērīga izmantošana un ieilgušas nesaskaņas tirdzniecības jautājumos. Jāturpina uzlabot Turcijas administratīvos resursus tādu jautājumu risināšanai, kas saistīti ar *acquis*.

Attiecībā uz *preču brīvu apriti* tiesību aktu par ražojumiem un horizontālo pasākumu saskaņošanas līmenis ir augsts, izņemot tiesību aktus par tirgus uzraudzību un metroloģiju. Tomēr pastāv daži tehniski šķēršļi tirdzniecībai. Nelieli panākumi tika gūti attiecībā uz *tiesībām veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību*. Saskaņošana joprojām ir sākuma stadijā. Attiecībā uz *kapitāla brīvu apriti* Turcija guva nelielus panākumus tādās jomās kā kapitāla plūsma, maksājumi un cīņa pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, bet jāveic darbs, lai nostiprinātu piemērošanas spējas. Labi panākumi tika gūti *finanšu pakalpojumu* jomā, īpaši saistībā ar stingrāku piesardzības un uzraudzības standartu noteikšanu.

Publiskā iepirkuma jomā panākumi bija dažādi. Pozitīvi ir tas, ka Finanšu ministrija tika izraudzīta par politikas vispārīgo koordinatoru, bet vēl ir jāizveido visaptveroša stratēģija, kurā apzinātas visas vajadzīgās reformas. Turcijas publiskā iepirkuma sistēma ir tikai daļēji saskaņota ar ES sistēmu. *Uzņēmējdarbības tiesību* jomā Turcijas gūtie panākumi bija nelieli. Jaunais tirdzniecības kodekss netika pieņemts. Tiesību aktu īstenošana *intelektuālā īpašuma tiesību* jomā tiek veikta salīdzinoši labā līmenī. Uzlabojusies koordinācija un sadarbība starp valsts struktūrām, kuras ir atbildīgas par intelektuālā īpašuma tiesībām, un to informētība. Tomēr tiesību aktu ieviešana un īstenošana ir būtiski jāpastiprina. Attiecībā uz *informācijas sabiedrību un plašsaziņas līdzekļiem* Turcijas tiesību aktu saskaņošanas līmenis ar *acquis* audiovizuālajā jomā joprojām ir samēra zems. Nav gūti panākumi jaunā elektronisko sakaru likuma pieņemšanā.

Attiecībā uz *konkurenci* saskaņošana joprojām notiek labā līmenī pretmonopolu jomā. Tomēr nav gūti panākumi valsts atbalsta tiesību aktu pieņemšanā, valsts atbalsta uzraudzības iestādes izveidē un pārredzamības saistību izpildē. Viena no prioritātēm joprojām ir rūpniecības nozares pārstrukturēšanas valsts programmas pabeigšana. *Lauksaimniecības un lauku attīstības* jomā tiesību aktu saskaņošanas līmenis joprojām bija zems. Būtiski panākumi tika gūti to resursu veidošanā, kas vajadzīgi *IPARD* īstenošanai. Tomēr ir vajadzīgs turpmāks darbs, lai pabeigtu vajadzīgo administratīvo un kontroles struktūru izveidi. Turcija nav novērsusi tehniskus šķēršļus liellopu gaļas un dzīvu liellopu tirdzniecībai. *Zivsaimniecības* nozarē netika gūti panākumi vajadzīgā tiesiskā regulējuma izveidē. Tika gūti nelieli panākumi resursu, flotes pārvaldības un inspekcijas un kontroles jomā. Gan lauksaimniecības, gan zivsaimniecības nozarē ieviešanas spējas joprojām ir sākuma stadijā. Saskaņošana ir sākuma stadijā *pārtikas nekaitīguma, veterinārās un fitosanitārās politikas* jomā. Vēl nav pieņemts likums par veterinārajiem pakalpojumiem, pārtiku un dzīvnieku barību. Virzās uz priekšu dzīvnieku identifikācijas un reģistrācijas darbs. Sekmīgi apturēti putnu gripas uzliesmojumi. Lielākās bažas joprojām rada efektīvas kontroles trūkums attiecībā uz citām dzīvnieku slimībām, jo īpaši mutes un nagu sērgu.

Nelieli panākumi tika gūti *transporta politikas* jomā. Turpinājās saskaņošana autotransporta nozarē, bet ir vajadzīgi turpmāki īstenošanas spēju uzlabojumi. Dzelzceļa nozarē Turcija guva nelielus panākumus. Gaisa transporta jomā Turcijas panākumi bija nelieli. Saziņas trūkums starp gaisa kontroles centriem Turcijā un Kipras Republikā apdraud lidojumu drošību. Panākumi jūras transporta nozarē bija nevienmērīgi. Nelieli panākumi tika gūti *Eiropas komunikāciju tīklu* jomā. Pabeigts transporta infrastruktūras vajadzību novērtējums (*TINA*), bet joprojām nav izveidota uzticamāka transporta klasificēto datu sistēma. Nelieli, bet nevienmērīgi panākumi tika gūti *enerģētikas* jomā. Pēc tam, kad tika pieņemti pamatlikumi par elektrības un dabas gāzes tirgiem, konkurence joprojām ir neliela. Jānosaka valsts mērķi energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas jomā.

saskaņošanas līmenis joprojām bija zems. Turcijas nepanāca uzlabojumus rūpnieciskā piesārņojuma, riska pārvaldības un ĢMO jomā.

Apmierinošs saskaņošanas līmenis panākts *patērētāju* un veselības *aizsardzības* jomā. Tika gūti panākumi tirgus uzraudzības īstenošanā un produktu drošuma jomā, bet vajadzīgs papildu darbs jomās, kas nav saistītas ar drošības jautājumiem. Patērētāju tiesību aizsardzības kustība Turcijā joprojām bija vāja. Turcija guva nelielus panākumus *veselības* aizsardzības jomā.

Attiecībā uz *multas savienību* Turcija ir sasniegusi augstu līmeni tiesību aktu saskaņošanā. Tomēr saskaņošana vēl nav pabeigta attiecībā uz brīvajām tirdzniecības zonām, atbrīvojumu no muitas nodokļiem, pēcmuitošanu un cīņu pret viltotām precēm. Turklāt Turcija ir sasniegusi augstu līmeni tiesību aktu saskaņošanā ārējo *attiecību jomā*, bet tā vēl nav pilnībā pievienojusies ES nostājām PTO un ESAO.

Mēreni sasniegumi gūti *finanšu kontroles* jomā. Izstrādāti tiesību akti, ar ko īsteno valsts iekšējās finanšu kontroles likumu, bet ir jāapstiprina vairāki grozījumi saistībā ar iekšējo kontroli. Vajadzīgas pastāvīgas struktūras sadarbībai ar Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroju, lai aizsargātu ES finanšu intereses un veidotu kontaktus ar Komisijas nodaļām, kuras ir atbildīgas par euro aizsardzību pret viltojumiem. Attiecībā uz *finanšu un budžeta noteikumiem* īpaši uzlabojumi nebija vērojami.

Turcija turpināja stingri pielāgoties ES *ārpolitikas un drošības politikai*. Turcija dod būtisku ieguldījumu EDAP un cenšas vairāk iesaistīties tas darbā. Tomēr Turcija iebilst pret ES un NATO sadarbību, kurā iesaistītos visas ES dalībvalstis.

Turcija ir pastiprinājusi savu pozitīvo lomu reģionālās stabilitātes nodrošināšanā, un tai bija ievērojama nozīme progresa veicināšanā attiecībās starp reģiona partneriem, īpaši Tuvajos Austrumos un Kaukāzā. Gruzijas konfliktā Turcija uzņēmās samierinātājas lomu un ierosināja izveidot „Kaukāza sadarbības un stabilitātes platformu”. Turcijas prezidenta vizīte Armēnijā iezīmēja jaunu, uzmundrinošu soli divpusējās attiecībās un pavēra iespēju attiecību normalizācijai. Tomēr Turcijas sauszemes robeža ar Armēniju joprojām ir slēgta.